Latvijas Republikas Kultūras ministrijas
pasūtītais pētījums

Pētījuma projekta nosaukums:

VALSTS KULTŪRIZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ABSOLVENTU DARBA TIRGUS IZPĒTE: PIEPRASĪJUMS UN PIEDĀVĀJUMS

Izpildītājs: BALTIJAS SOCIĀLO ZINĀTŅU INSTITŪTS

Projekta vadītājs: Mag. soc. Liene Jeruma, projektu vadītāja

/Liene Jeruma/

2002. gads

Saturs

PĒTĪJUMA APRAKSTS 2

GALVENIE SECINĀJUMI 4

PĒTĪJUMA REZULTĀTI 11

1. STATISTIKAS ANALĪZE 12
Kultūras izglītības iestādes, kas piedāvā vidējās profesionālās mākslas izglītības programmas..... 12

Rīgas horeogrāfijas vidusskola..... 33

Latvijas Kultūras koledža..... 34

Kultūras izglītības iestādes, kas piedāvā vidējās profesionālās mūzikas izglītības programmas..... 39

Latvijas kultūrizglītības augstskolas – Latvijas Kultūras akadēmija, Latvijas Mākslas akadēmija, Latvijas Mūzikas akadēmija..... 66

2. VIDĒJO PROFESIONĀLO IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU PEDAGOGU UN AUGSTSKOLU VADĪTĀJU UN NODAĻU (KATEDRU) VADĪTĀJU EKSPERTAPTAUJA 73

3. ABSOLVENTU TELEFONAPTAUJAS GALVENIE REZULTĀTI..... 103

4. KULTŪRIZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ABSOLVENTU TELEFONAPTAUJA. TABULU ATSKAITE..... 112

PIELIKUMS

Vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu pedagogu pašaizpildāmā anketa

Kultūrizglītības augstskolu vadītāju un nodaļu (katedru) vadītāju pašaizpildāmā anketa

Absolventu telefonaptaujas anketa

© BSZI, 2002

PĒTĪJUMA APRAKSTS

Pētījuma nosaukums: **Valsts kultūrizglītības iestāžu absolventu darba tirgus izpēte: pieprasījums un piedāvājums**

Pētījuma mērķis: izpētīt kultūras speciālistu pieprasījumu un piedāvājumu darba tirgū no 1 995. – 2002. gadam, atklāt to galvenās attīstības un tendences.

Pētījuma uzdevumi: 1) Kultūras speciālistu piedāvājuma izpētei veikt statistikas analīzi par Kultūras ministrijas pārziņā esošām vidējām profesionālām kultūrizglītības iestādēm un augstskolām: noskaidrot uzņemto un absolvējušo jauniešu dinamiku katrā mācību iestādē, konstatēt izmaiņas augstskolu iestājkonkursos un salīdzināt tos ar citu augstāko izglītības iestāžu iestājkonkursiem, noskaidrot meiteņu un zēnu proporcijas uzņemto un beigušo jauniešu vidū.

2) Noskaidrot ekspertu (vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu vadītāju un skolotāju un augstskolu vadītāju un nodaļu/ katedru vadītāju) viedokli par audzēkņu sagatavotību darba tirgum un pašu darba tirgu kultūras sfērā.

3) Noskaidrot 2002.gada kultūrizglītības iestāžu absolventu uzvedību pēc mācību beigšanas, salīdzināt to ar 1998.gada absolventu uzvedību. No salīdzinošās analīzes konstatēt izmaiņas jauno kultūras speciālistu nodarbinātībā un izmaiņas pašā darba tirgū.

Pētījuma laiks: 2002. gada jūlijs – novembris.

Pētījuma metodes: 1) Statistikas analīze;

2) Ekspertu (vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu vadītāju un skolotāju un augstskolu vadītāju un nodaļu/ katedru vadītāju) anketēšana ar pašaizpildāmām anketām;

3) 2002.gada kultūrizglītības iestāžu absolventu datorizētās telefonintervijas (CATI).

Pētījuma laiks: 1) Ekspertu anketēšana – 2002.gada oktobris – novembris;

2) Telefonintervijas - 2002.gada 14. – 25.oktobris

Pētījuma izlases lielums: 1) Eksperti - 23 vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu vadītāji un skolotāji un 35 kultūrizglītības augstskolu vadītāji un katedru/nodaļu vadītāji;

2) Telefoninterviju respondenti – 288: no tiem 180 ir ar vidējo profesionālo izglītību un 108 – ar augstāko izglītību.
Piebilde: intervēti tikai Latvijas Mākslas akadēmijas absolventi

© BSZI, 2002

Pētījumā iekļautās kultūrizglītības iestādes:

1. Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola;
2. Liepājas mākslas vidusskola;
3. Rēzeknes Mākslas vidusskola;
4. J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola;
5. Daugavpils mākslas vidusskola "Saules skola";
6. Valmieras mākslas vidusskola;
7. Jāzepa Mediņa Rīgas mūzikas vidusskola;
8. Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola;
9. Jelgavas mūzikas vidusskola;
10. E. Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskola;
11. Ventspils mūzikas vidusskola;
12. Daugavpils Mūzikas vidusskola;
13. Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola;
14. Emīla Dārziņa mūzikas vidusskola;
15. Rīgas Doma kora skola;
16. Rīgas horeogrāfijas vidusskola;
17. Latvijas Kultūras koledža;
18. Latvijas Mākslas akadēmija;
19. J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija;
20. Latvijas Kultūras akadēmija.

Darba grupa: Grupas vadītāja: Dr. soc. Brigita Zepa
Projekta vadītāja: Mag. soc. Liene Jeruma
Atskaiti sagatavoja: Mag. soc. Liene Jeruma,
Bac. mat. Jolanta Krišāne,
Bac.soc. Karina Koļesņikova

© BSZI, 2002

GALVENIE SECINĀJUMI

Pētījumu "Valsts kultūrizglītības iestāžu absolventu darba tirgus izpēte: pieprasījums un piedāvājums" veica Baltijas Sociālo Zinātņu institūts sadarbībā ar LR Kultūras ministriju laika posmā no 2002.gada jūlija - novembrim. Tā mērķis bija izpētīt kultūras speciālistu pieprasījumu un piedāvājumu darba tirgū no 1995. – 2002. gadam, atklāt galvenās attīstības tendences gan piedāvājumā, gan pieprasījumā.

Kā Latvijas Valsts Kultūrpolitikā ir definēts, "*kultūrizglītība* ir profesionālās izglītības joma, kuras galvenais uzdevums - sagatavot profesionālus māksliniekus, kultūras nozaru speciālistus, pedagogus, kritiķus un pētniekus"[1]. Kultūrizglītību valstī nodrošina trīs posmu specializētu mācību iestāžu sistēma:

- profesionālās ievirzes (mūzikas, mākslas u.c.) pamatskolas;
- vidējās specializētās mācību iestādes (mūzikas un mākslas koledžas, horeogrāfijas un kultūras skolas u.c.);
- mākslas, kultūras un citas humanitārās augstskolas (Kultūras, Mākslas, Mūzikas akadēmijas, Latvijas Universitāte u.c.).

Šajā pētījumā ir aplūkotas un analizētas Kultūras ministrijas pārziņā esošās vidējās profesionālās izglītības iestādes un augstskolas, kā arī pašvaldību pārziņā esošās 2 vidējās profesionālās izglītības iestādes, kas tika iekļautas pēc KM lūguma.

Pētījuma izpēte koncentrējās uz piedāvājuma un pieprasījuma jēdzieniem, ar to saprotot *piedāvājumu* kā vidējo profesionālo un augstāko kultūrizglītības iestāžu absolventus, bet *pieprasījumu* – kā brīvās darba vietas darba tirgū, kas izsaka vajadzību pēc noteiktiem speciālistiem.

Lai noteiktu piedāvājuma kvantitāti, tika veikta statistikas analīze: pētīta uzņemto un absolvējušo skaita dinamika (gan kopējā, gan pa izglītības programmām) kultūrizglītības iestādēs laikā no 1995.-2002.gadam. Savukārt piedāvājuma kvalitatīvais raksturojums tika iegūts no ekspertu anketām, kurās kultūrizglītības iestāžu mācībspēks raksturoja mācību programmu un audzēkņu sagatavotības stiprās un vājās puses.

Pieprasījuma kvantitatīvajai analīzei izmantotās metodes ir absolventu telefonintervijas, ar kurām tika konstatēts dažādu izglītības līmeņu beidzēju nodarbinātība, savukārt pieprasījuma kvalitatīvā analīze balstījās uz ekspertu izteiktiem viedokļiem un

[1] http://www.km.gov.lv/

© BSZI, 2002

raksturojumiem par dažādu speciālistu situāciju darba tirgū, par galvenajām problēmām kultūras nozarē u.c.

Pētījumā iegūtie secinājumi ir sekojoši: vidējās profesionālās mākslas izglītības iestādēs no 1995.gada ir pakāpeniski pieaudzis uzņemto audzēkņu skaits, daudz ievērojamāk nekā vidējās profesionālajās mūzikas izglītības iestādēs. Līdz ar to ir vērojams absolventu skaita pieaugums, arī iestājkonkursu samazināšanās vidējās profesionālās mācību iestādēs kultūrizglītības sektorā.

Ja salīdzina absolventu skaita pieaugumu pētījumā apskatītajās vidējās profesionālajās mācību iestādēs un vispārizglītojošās skolās, tad jāsecina, ka vispārizglītojošās mācību iestādēs tas norisinās straujāk. Tādējādi Kultūras ministrijas pārziņā esošo vidējo profesionālo mācību iestāžu absolventu īpatsvars kopējā vidējo vispārējo mācību iestāžu absolventu skaitā ir nedaudz samazinājies laika posmā no 1999. – 2001.gadam[1].

Mākslas izglītības iestādēs audzēkņu segmentācija pēc dzimuma izglītības programmās ir izteikta un daudz tipiskāka nekā mūzikas izglītības iestādēs, un tai ir tendence saglabāties no gada uz gadu: par "meiteņu" programmām ir izveidojušās tekstilizstrādājumu, apģērbu dizaina, rokdarbu specialitātes, atsevišķās mācību iestādēs arī ādas izstrādājumu un tekstilizstrādājumu dizaina specialitāte, kamēr koka izstrādājumu dizains – par "zēnu" izglītības programmu.

Mūzikas izglītībā nav raksturīga dzimumsegmentācija izglītības programmās. Meitenes dominē visās izglītības programmās, izņemot pūšam un sitaminstrumentu spēli, ko biežāk apgūst zēni.

Pēdējos gados vidējās profesionālās mākslas izglītības iestādēs viennozīmīgi par populārākajām mācību programmām ir izveidojušās vides dizains un apģērbu dizains. Savukārt vidējās profesionālās mūzikas izglītības iestādēs programmu popularitāte dažādās mūzikas izglītības iestādēs atšķiras, tāpēc ir jāmin vairākas – akadēmiskā dziedāšana, mūzikas vadzinība, pūšam un sitaminstrumentu spēle, klavierspēle u.c.

Kopējais meiteņu īpatsvars vidējās profesionālās mākslas un mūzikas izglītības iestādēs ir ļoti liels: no 1999. – 2001.gadam absolvējušo jauniešu vidū meiteņu īpatsvars svārstās ap 80%. Jāpiebilst, ka meitenēm vispār ir tendence ilgāk izglītoties nekā zēniem, kuri ātrāk uzsāk strādāt. Arī vispārējās vidējās mācību iestādēs ir vērojama neliela disproporcija

[1] Dati par KM pārziņā esošajām vidējām profesionālajām skolā ir saņemti no pašām skolām, dati par vispārizglītojošām skolām ir iegūti no LR Izglītības un zinātnes ministrijas (nepublicēti).

pēc dzimuma (no 1999. – 2001.gadam meiteņu īpatsvars svārstījās no 61% – 62%[1] visu absolventu vidū), taču kultūrizglītībā šī abu dzimumu disproporcija ir daudz izteiktāka un norāda uz meiteņu biežāku saistīšanos ar kultūras sfēru nekā zēnu.

Vidējo profesionālo mākslas izglītības iestāžu skolotāji raksturo darba tirgu mākslas sfērā Latvijā kā ļoti šauru sakarā ar iedzīvotāju zemo pirktspēju. Piedevām darba tirgus ir "deformējies, kļuvis nesakārtotāks un haotiskāks", kurā amatniekiem ar vidējo profesionālo izglītību ir grūti atrast sev vietu. Darba devēji priekšroku dod nekvalificētam, bet lētam darba spēkam vai arī izvēlas sadarboties ar speciālistiem, kuriem ir augstākā izglītība un kas varbūt ir pārāk kvalificēti attiecīgajam darbam. Veidojas nobīde starp veicamajam darbam nepieciešamo kvalifikāciju un darba veicēja kvalifikāciju. Šādā situācijā galvenie veidi, kā uzsākt darba gaitas specialitātē pēc vidusskolas beigšanas, ir amatnieka (ar savu darbnīcu) vai vizuālās mākslas skolotāja darbs ar piebildi, ja skolā ir bijusi iespēja iegūt mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju.

Tāpēc tipiskākā mākslas vidusskolas absolventu uzvedība visos Latvijas novados ir studēšana augstskolās saistībā ar apgūto specialitāti kultūrizglītības jomā. Izvēlēto augstskolu klāsts ir visdažādākais – absolventi stājas ne tikai Latvijas Mākslas akadēmijā, bet arī Latvijas Universitātē, Latvijas Tehniskajā universitātē, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā, Liepājas pedagoģiskajā akadēmijā, Rēzeknes augstskolā u.c. Bieži vien audzēkņi paralēli strādā savā apgūtajā specialitātē, jo studēšanai ir nepieciešami naudas līdzekļi – gan ikdienas vajadzībām, gan studiju maksas segšanai u.c.

Tālāka izglītošanās paver gan karjeras, gan labāk apmaksāta darba iegūšanas iespējas. Absolventu telefoninterviju rezultāti apstiprina skolotāju novēroto tendenci, ka pieaug vidējo profesionālo izglītības iestāžu absolventu skaits, kas neuzsāk strādāt, bet turpina studijas.

Mūzikas skolās materiālās, kā arī ar darba iegūšanu un mācību prestižu saistītās problēmas izpaužas spilgtāk. Par to liecina vidējo profesionālo mūzikas skolu pedagogu ekspertanketas, kurās bieži tiek uzsvērtas savā darbā sastopamās problēmas. Galvenā no tām ir neadekvātās mūziķu algas, kas uztur viņu zemo prestižu sabiedrībā un attur jauniešus saistīt savu nākotni ar šo kultūras sfēru. Tāpat tiek pausts viedoklis, ka studiju turpināšana un augstākās izglītības iegūšana mūzikā neatrisina absolventu finansiālās grūtības. Tāpēc daudzas vidējās profesionālās mūzikas izglītības iestādes cenšas saviem audzēkņiem

[1] Dati par meiteņu īpatsvaru vispārizglītojošās skolās ir iegūti no LR Izglītības un zinātnes ministrijas (nepublicēti).

"nodrošināt labu profesionālo un vispārējo izglītību, kas sekmē vispusīgi attīstītu personību izaugsmi", lai audzēkņi būtu vispusīgāk sagatavoti kā turpmākām studijām, tā darbam.

Atsevišķās mūzikas vidusskolās sakarā ar Izglītības likuma izmaiņām vairs nevar iegūt mūzikas skolotāja kvalifikāciju, kas, pēc pedagogu domām, visai būtiski ierobežo absolventu darba iespējas. Sevišķi smagi tas ir ietekmējis tos jauniešus, kuriem ir grūti materiālie apstākļi, jo neļauj viņiem uzsākt strādāt uzreiz pēc skolas beigšanas un līdz ar to arī turpināt mācības. Visas izglītības iestādes, kuras ir zaudējušas tiesības piešķirt mūzikas skolas skolotāja kvalifikāciju, vēlas atjaunot šo izglītības programmu, un uzskata, ka šis solis daļēji atrisinātu lielo un samilzušo pieprasījumu pēc mūzikas skolotājiem reģionālajās vispārizglītojošās un mūzikas skolās Latvijā.

Latvijas Kultūras koledža ir jāpiemin kā iestāde, kuras absolventu sagatavotība darba tirgum ir ievērojami uzlabojusies. Mācību iestāde ir noslēgusi prakses sadarbības līgumus ar kultūras iestādēm un tūrisma organizācijām visā Latvijā, kā arī ir noslēgusi līgumu ar Baltijas Krievu institūtu par studiju turpināšanas iespējām.

Latvijas Mūzikas Akadēmijā un Latvijas Mākslas Akadēmijā, salīdzinot ar laiku pirms pieciem gadiem, studentu skaits ir pieaudzis. Skatot sadalījumu pa izglītības līmeņiem, var secināt, ka intensīvāks uzņemto skaita pieaugums ir tieši otrā līmeņa augstākās izglītības studijās. Attiecībā uz dzimumu īpatsvaru, statistika bija pieejama tikai par Latvijas Mākslas akadēmiju, kur jāsecina, ka pēdējo divu gadu laikā vīriešu īpatsvars starp uzņemtajiem studentiem ir pieaudzis, it īpaši 2. līmeņa augstākās izglītības studentu vidū.

Kopumā augstskolu konkursiem uz 1 vietu ir tendence pieaugt, un vislielākais konkurss joprojām ir saglabājies Latvijas Kultūras akadēmijā, lai gan 2001./02. m.g. šajā mācību iestādē bija vērojama iestājkonkursu būtiska samazināšanās.

Salīdzinot ar citu augstskolu iestājkonkursiem no 1998. – 2000.gadam, Latvijas Kultūras akadēmija ir ieņēmusi otro vietu valstī iestājkonkursu lieluma ziņā (aiz Rīgas Ekonomikas augstskolas). Lielo pretendentu skaitu uz šo augstskolu izskaidro arī faktors, ka jebkurš vidējās vispārējās izglītības iestādes absolvents var pretendēt būt uzņemts Latvijas Kultūras akadēmijā.

Latvijas Mākslas akadēmijas iestājkonkursi ir bijuši vidēji, bet Latvijas Mūzikas akadēmijas iestājkonkursi – vieni no zemākajiem salīdzinājumā ar citu valsts augstskolu konkursiem Latvijā. Jāpiebilst, ka šīm divām KM pārziņā esošām augstskolām reflektantu loks ir ierobežots sakarā ar īpašajām priekšzināšanu prasībām iestājkonkursos.

© BSZI, 2002

Runājot par Latvijas kultūrizglītības augstskolu absolventu sagatavotību darba tirgum, eksperti raksturo atsevišķām specialitātēm (piemēram, tekstilrūpniecības, klavierspēles u.c. instrumentālās spēles programmām, modes dizainam u.c.) ārkārtīgi mazo darba tirgu ražošanas panīkuma, iedzīvotāju zemā dzīves līmeņa u.c. ekonomisko faktoru dēļ, un šādā situācijā mākslinieki un mūziķi ir spiesti pielāgoties darba devēju prasībām un vajadzībām. Arī tradīciju trūkums ekonomikā saistībā ar mākslinieku pakalpojumu izmantošanu, tāpat kā ierobežotie ekonomiskie resursi uzņēmējiem bieži vien liek izvēlēties līgumdarba attiecības, nevis pastāvīgu sadarbību ar māksliniekiem.

Kāds augstskolas pasniedzējs uzskata, ka māksla būtībā ir nekomerciāla un tā tas ir visur – gan pasaulē, gan Latvijā. Taču vienlaicīgi tiek atzīts, ka talantīgi speciālisti savā jomā vienmēr būs pieprasīti un bez raizēm sameklēs sev darbu. Problēmas darba meklējumos var rasties "viduvējībām". Tā kā visi absolventi nevar būt ļoti apdāvināti, tad mākslinieku sagatavotību darba tirgum paaugstina zināšanu loka paplašināšana - datorzinību apgūšana un pielietošana savā darbā, citu mākslas priekšmetu (mākslas un kultūras vēstures apgūšana, glezniecība, zīmēšana, dažādu metožu un tehniku) apgūšana, pedagoģiskās izglītības iegūšana u.c.

Absolventi cenšas atrast labi apmaksātu darbu, un pašlaik šādas iespējas sniedz reklāmas sfēra un datorgrafikas joma.

Varētu izdalīt vairākus ekspertu izteiktus ierosinājumus, kas uzlabotu kultūrizglītības iestāžu absolventu pielāgotību un sagatavotību darba tirgum:

- ✓ globāli izmainīt valsts politiku attiecībā uz kultūru, censties celt tās prestižu un nozīmīgumu sabiedrībā caur konkrētu mākslinieku un mūziķu prestiža veidošanu. Pirmām kārtām, tas ir izdarāms ar atbilstoša atalgojuma garantēšanu, strādājot gan kā māksliniekam/ mūziķim, gan kā skolotājam. Otrām kārtām, skaidri noformulēt valsts pasūtījumu kultūras jomā, veidot nodokļu politiku, labvēlīgu pašmāju radošajiem darbiniekiem;
- ✓ uzlabot materiāli tehnisko bāzi mācību iestādēs, kas celtu arī studiju kvalitāti. Šiem ieteikumiem atbilst arī konkrēti ierosinājumi:
- ✓ izmainīt Izglītības likuma punktu, kas nosaka pedagoģiskās izglītības nepieciešamību skolotāja darbam vidējās un vidējās profesionālās izglītības iestādēs, ņemot vērā kultūrizglītības specifiku. Atjaunot iespēju iegūt pedagoga kvalifikāciju vidējās profesionālās kultūrizglītības iestādēs, kurās šī programma tika slēgta.
- ✓ ieteikumi, kas attiecas uz pašu studentu iniciatīvu un studiju saturu:

- uzlabot mācību programmu saturu atbilstoši izmaiņām darba tirgū, iekļaut tajās priekšmetus zināšanu paplašināšanai (piemēram, svešvalodas, datorzinības u.c.);
- palielināt augstskolu finansējumu, kas būtiski uzlabotu studiju kvalitāti;
- vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventiem turpināt izglītoties;
- visu izglītības līmeņu absolventiem būt atvērtiem jaunām zināšanām, iespējām, būt mērķtiecīgiem, mobiliem, vairāk pašpārliecinātiem par savām zināšanām un spējām, uzdrīkstēties;
- savlaicīgi izvēlēties savu specializāciju un saistīties ar uzņēmumu, kas strādā šajā sfērā, vai arī gatavoties brīvmākslinieka statusam un veidot "radošo darbnīcu jaunrades darbam", veidot iestrādes turpmākajiem darbiem u.tml.;
- "izstrādāt konkrētu dizaina nozaru profesijas standartu, kas saskaņots ar darba devēju asociāciju u.c. valsts institūcijām";
- pamatojoties uz profesiju standartā vajadzīgām prasmēm un zināšanām, pārstrādāt studentu apmācības programmas (piemēram, funkcionālā dizaina nodaļā – padziļināti studēt nozares tehnoloģiskās iespējas, konstruktīvos priekšlikumus un jaunākos materiālus)";

✓ Izstrādāt sadarbības modeļus starp mācību iestādi un potenciālajiem darba devējiem. Šo uzdevumu būtu jāveic valstij un izglītības iestāžu vadībai kopīgi.

✓ Veidot sadarbību starp kultūrizglītības iestādēm ne tikai valsts iekšienē, bet arī ārpus tās ar citām izglītības iestādēm, kas ir nepieciešams kvalitātes celšanai konkrētajā mācību iestādē.

✓ Informēt kultūrizglītības iestāžu vadību par darba tirgus izpēti.

Augstskolu telefonintervju rezultāti liecina, ka pieaug tendence turpināt izglītoties – kā vidējo profesionālo izglītības iestāžu, tā augstskolu absolventu vidū. Tāpat augstskolu absolventiem nedaudz pieaugusi nodarbinātība savā specialitātē un darba gaitas viņi ir uzsākuši ātrāk, jau studiju laikā (jāpiebilst, ka 2002.gadā intervēti ir tikai Latvijas Mākslas akadēmijas absolventi).

Vidējo profesionālo izglītības iestāžu absolventu materiālais stāvoklis ir nedaudz uzlabojies – no 32% līdz 24% ir samazinājusies to jauniešu grupa, kas "ir spiesti aizņemties naudu iztikai" vai kas "ar saviem ienākumiem tikko spēj savilkt galus". Augstskolu

absolventu materiālais stāvoklis ir saglabājies nemainīgs salīdzinājumā ar 1998.gadu: gandrīz pusei aptaujāto (48%) "naudas pietiek ikdienas vajadzībām, taču lielākus pirkumus nevar atļauties".

Katrs trešais kultūrizglītības iestādes absolvents ir guvis pieredzi ārzemēs: viņu vidū nedaudz lielāks ir jauniešu ar augstāko izglītību īpatsvars. Ievērojami mazāk ir tādu, kas ir studējuši (7%) vai strādājuši ārzemēs (1%). Savukārt nākotnē gatavību studēt ārzemēs pauž 31% un gatavību strādāt - 13% aptaujāto kultūrizglītības iestāžu absolventu. Tas norāda, ka jaunieši labprātāk izvēlas studēt vai strādāt ārzemēs pēc savu mācību pabeigšanas Latvijā, kad jau ir ieguvuši specialitāti un zināmu izglītības līmeni.

Summējot iepriekš teikto, piedāvājuma struktūra kultūrizglītībā ir daudzveidīga: ir pieaudzis speciālistu skaits ar vidējo profesionālo izglītības līmeni, taču vienlaicīgi ir samazinājusies šo speciālistu nodarbinātība sakarā ar studiju turpināšanu.

Savukārt augstskolās sagatavoto speciālistu skaits mākslas izglītības programmās ir samazinājies (kopš 1999.gada), speciālistu skaits mūzikas izglītības programmās – nedaudz pieaudzis, bet speciālistu skaits kultūras izglītības programmās – palicis nemainīgs. Taču ir mainījusies augstskolās sagatavoto speciālistu kvalitāte, proti, pēdējos gados visās trīs augstskolās – Latvijas Mākslas akadēmijā, Latvija Kultūras akadēmijā un Latvijas Mūzikas akadēmijā - ir samazinājies absolventu skaits ar bakalaura izglītību un pieaudzis absolventu skaits ar maģistra grādu. Tādējādi ir cēlies jauno speciālistu izglītības un līdz ar to kvalitātes līmenis darba tirgū.

Pieprasījuma raksturojums kultūras sfērā arī nav viennozīmīgs, jo variē pa specialitātēm. Šis dažādais pieprasījums veidojas sakarā ar specialitāšu atšķirīgo saistību ar ekonomikas nozarēm. Varētu pat teikt, ka kultūras speciālisti zināmā mērā ir pakārtoti ekonomikas attīstībai: speciālisti, kas saistīti ar strauji attīstošām ekonomikas nozarēm, ir pieprasīti un labi apmaksāti darba tirgū, bet speciālisti, kas mazāk saistīti ar ekonomiku, bet vairāk – ar cilvēku estētisku baudījumu, ir ievērojami mazāk pieprasīti un līdz ar to – sliktāk apmaksāti sakarā ar Latvijas iedzīvotāju zemo pirktspēju.

Kā kopīgu tendenci darba tirgum var minēt, ka tajā pieaug pieprasījums pēc labi izglītotiem, kvalificētiem speciālistiem, un šī vajadzība zināmā mērā ir noteikusi jauniešu centienus turpināt izglītošanos.

PĒTĪJUMA REZULTĀTI

Kā jau tika minēts, šajā pētījumā ir aplūkotas un analizētas Kultūras ministrijas pārziņā esošās vidējās profesionālās izglītības iestādes (15) un augstskolas (3), kā arī pašvaldību pārziņā esošās 2 vidējās profesionālās izglītības iestādes:

- ✓ 4 KM kultūrizglītības iestādes, kas piedāvā vidējās profesionālās mākslas izglītības programmas:
  - Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola;
  - Liepājas mākslas vidusskola;
  - Rēzeknes Mākslas vidusskola;
  - J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola;

Papildus ir izanalizētas arī 2 pašvaldību pārziņā esošas izglītības iestādes, kas ir iekļautas šajā pētījumā pēc Kultūras Ministrijas lūguma:

- Daugavpils mākslas vidusskola "Saules skola" un
- Valmieras mākslas vidusskola.

- ✓ 9 kultūrizglītības iestādes, kas piedāvā mūzikas izglītības programmas:
  - Jāzepa Mediņa Rīgas mūzikas vidusskola;
  - Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola;
  - Jelgavas mūzikas vidusskola;
  - E. Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskola;
  - Ventspils mūzikas vidusskola;
  - Daugavpils Mūzikas vidusskola;
  - Jāņa Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola;
  - Emīla Dārziņa mūzikas vidusskola;
  - Rīgas Doma kora skola;
- ✓ 1 KM kultūrizglītības iestāde, kas piedāvā dejas un horeogrāfijas izglītības programmu:
  - Rīgas horeogrāfijas vidusskola;
- ✓ 1 kultūrizglītības iestāde, kas piedāvā kultūras izglītības programmas 1. pakāpes profesionālās augstākās izglītības līmenī:
  - Latvijas Kultūras koledža.

Trīs augstākās kultūrizglītības iestādes, kas atrodas KM pārziņā:

- ✓ Latvijas Mākslas akadēmija, kas piedāvā humanitāro zinātņu bakalauru, maģistru un doktoru mākslā, arī augstāko profesionālo izglītību mākslā;
- ✓ J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija humanitāro zinātņu bakalauru, maģistru un doktoru mūzikā;

- ✓ Latvijas Kultūras akadēmija, kas piedāvā humanitāro zinātņu bakalauru, maģistru un doktoru mākslā.

1. Statistikas analīze

Statistikas analīzē izmantotie dati par vidējām profesionālajām izglītības iestādēm un Latvijas Mākslas akadēmiju ir iegūti no pašām izglītības iestādēm. Dati par Latvijas Kultūras akadēmiju un Latvijas Mūzikas akadēmiju ir iegūti no LR Kultūras ministrijas, bet dati par pārējām valsts finansētajām augstskolām Latvijā – no LR Izglītības un zinātnes ministrijas.

Valstī ar katru gadu pieaug jauniešu skaits, kas izvēlas saistīt savu nākotni ar kultūras sfēru un iegūst vidējo profesionālo kultūrizglītību. Visbiežāk šie jaunieši turpina izglītoties, un parasti studijas augstskolās izvēlas saistībā ar iegūto specialitāti kultūras jomā. Kā Nacionālajā programmā "KULTŪRA" Kultūrizglītības sadaļā minēts, valsts finansējums augstskolās ir ierobežots, tāpēc "vietu skaita pieaugums ir tikai maksas studijās"[1].

Lai izprastu, cik šis jauniešu skaita pieaugums kultūrizglītībā ir reāls, tas ir salīdzināts ar jauniešu skaitu vispārizglītojošās skolās Latvijā kopumā.

Kultūras izglītības iestādes, kas piedāvā vidējās profesionālās mākslas izglītības programmas

Kultūras ministrijas pārziņā ir četras kultūrizglītības iestādes, kas piedāvā profesionālās vidējās izglītības programmas mākslā. Tās šīs nodaļas turpinājumā tiks apskatītas sīkāk. Papildus ir analizētas arī divas kultūrizglītības iestādes, kas atrodas pašvaldību pārziņā un piedāvā profesionālās vidējās izglītības programmas mākslā – Daugavpils mākslas vidusskola "Saules skola" un Valmieras mākslas vidusskola.

[1] http://www.km.gov.lv/

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola

Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola piedāvā iegūt 3. un 4.kvalifikāciju lietišķās mākslas specialitātēs, kā arī mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju. Piedāvāto specialitāšu klāsts ir visplašākais no visām vidējās profesionālās izglītības iestādēm, kas atrodas Kultūras ministrijas pakļautībā un kas piedāvā mākslas izglītības programmas.

Sākot ar 1998.gadu uzņemto audzēkņu skaits tiek pakāpeniski palielināts, atkāpjoties no konstantā daudzuma – 55 cilvēkiem gadā. Rezultātā no 1995.gada līdz 2002.gadam uzņemto jauniešu skaits ir palielinājies par 2.4 reizēm.

Absolventu skaits kopumā ir stabils (pēdējo četru gadu laikā absolvējuši ir no 58 – 67 cilvēkiem), taču ir gaidāms, ka absolventu skaits varētu pieaugt sakarā ar uzņemto audzēkņu skaita pieaugumu.

1. grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

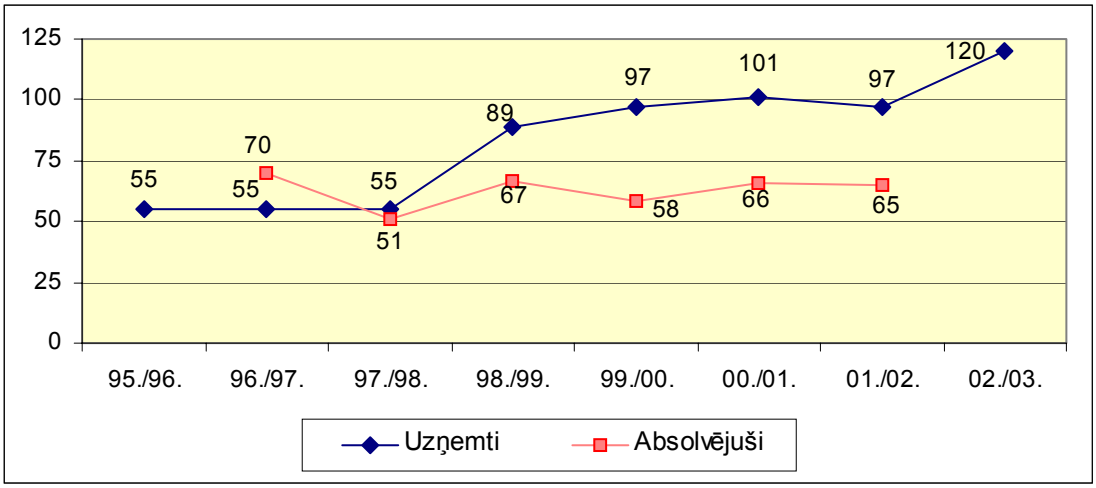

BSZI, 2002

Līdzīgi kā citās vidējās profesionālās mākslas izglītības iestādēs arī Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā lielākoties mācās meitenes: viņu īpatsvars uzņemto jauniešu vidū svārstās no 74% 1998.gadā līdz 85% 2002.gadā un absolvējušo jauniešu vidū – no 75% 1998.gadā līdz 85% 2002. gadā.

Mācību programmas, kurās pēdējos trīs gados konstanti ir uzņemtas tikai meitenes, ir trikotāžas apģērbu dizains, rokdarbi un tekstilizstrādājumu dizains. Tāpat atsevišķus gadus tikai meitenes ir uzņemtas ādas izstrādājumu dizainā, keramikā, apģērbu dizainā un stikla izstrādājumu dizainā. Interesanti, ka koka izstrādājumu dizains, kas citās mācību iestādēs ir izteikti "zēnu mācību programma", Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā tāda nav – kopš 2001.gada tajā ir uzņemtas arī meitenes. Tādējādi meitenes ne tikai dominē gandrīz visās izglītības programmās (izņemot metāla izstrādājumu dizainu), bet arī apgūst tradicionāli par zēnu izglītības programmu uzskatīto koka izstrādājumu dizainu. Jāpiebilst, ka šāda parādība ir vērojama tikai Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā.

2.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā, 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

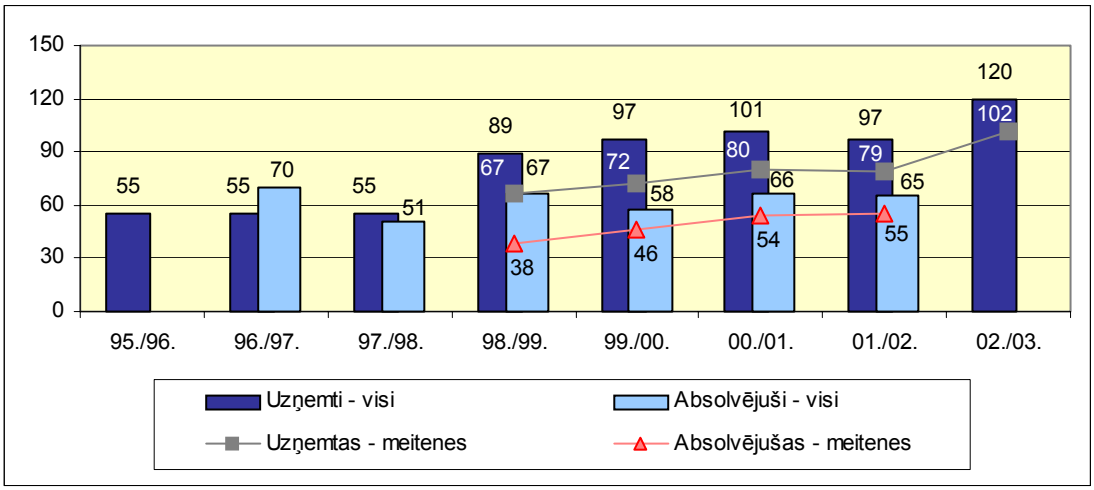

BSZI, 2002

Kopš 1998.gada iestājkonkursi Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā ir būtiski samazinājušies līdz ar audzēkņu skaita pieaugumu. Tomēr uz pārējo vidējo profesionālo mākslas izglītības iestāžu fona tie ir vieni no augstākajiem, tai skaitā arī specialitātēs, kas ir mazāk populāras citviet valstī, piemēram, rokdarbos iestājkonkurss šogad bija 1.3 un nokomplektētās grupas lielums 9 cilvēki, trikotāžas izstr.dizainā – iestājkonkurss bija 2.8 un grupas lielums - 10 cilvēki u.tt. Tas liecina par konkrētās mācību iestādes popularitāti to jauniešu vidū, kas vēlas saistīt savu nākotni ar mākslas sfēru, kā arī par veiksmīgo šīs mācību iestādes audzēkņu skaita palielināšanu, saglabājot interesi un konkurenci iestājeksāmenos studētgribētāju vidū.

Vislielākie iestājkonkursi ir bijuši vides dizainā un apģērbu dizainā, un šo specialitāšu popularitāte ir bijusi konstanta kopš 1995.gada. Atbildot uz šo izglītības programmu popularitāti, abas grupas ir skaitliski palielinātas un pēdējo trīs gadu laikā ir bijušas vislielākās (šogad attiecīgi 16 un 12 cilvēki).

1.tabula. Konkurss Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā: 1995. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Vides dizains	9.4	10.8	12.2	5.5	6.4	5.1	4.6	5
2.	Apģērbu dizains	5.1	4.9	6.6	5.1	4.8	5.2	4.1	5.3
3.	Trikotāžas izstr.dizains				2.5	2.1	2.5	1.5	2.8
4.	Ādas izstr.dizains	2.6	3	2	1.4	1.8	1.3	1	1
5.	Stikla izstr.dizains	3.4	4.6	6.2	3.8	1.5	1.7	1.1	1
6.	Rokdarbi	2.6	2.6	3.2	2	1.7	1.3	0.8	1.3
7.	Tekstilizstr.dizains	1.6	3	2.4	1.6	1.1	1.8	1.7	1.2
8.	Keramika	3	2.6	2	1.4	1.5	1.7	1.1	1
9.	Koka izstr.dizains	3	1.8	2.4	1.7	1.5	1.6	1.1	1.3
10.	Metāla izstr.dizains	4	2.4	5.2	3	2.6	2.7	3.1	1.5
11.	Dekoratīvā tēlniecība	2.8	2.6	3.2	2	2	1.2	1	2

Uzņemto audzēkņu skaits ir palielināts lielākajā daļā izglītības programmu, ne tikai populārākajās (vides un apģērbu dizainā). Audzēkņu skaita būtisks pieaugums ir vērojams keramikas nodaļā, neliels pieaugums - ādas izstrādājumu, rokdarbu, tekstilizstrādājumu, stikla izstrādājumu dizainā, arī dekoratīvajā tēlniecībā. Tikai koka izstrādājumu dizainā un metāla izstrādājumu dizainā kopš 1998.gada ir bijis uzņemto audzēkņu skaita kritums. Kopumā salīdzinājumā ar citām mācību iestādēm Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā ir skaitliski lielas mācību grupas.

© BSZI, 2002

3.grafiks. Uzņemto dinamika no 1998.-2002.m.g. Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā absolūtais skaits)

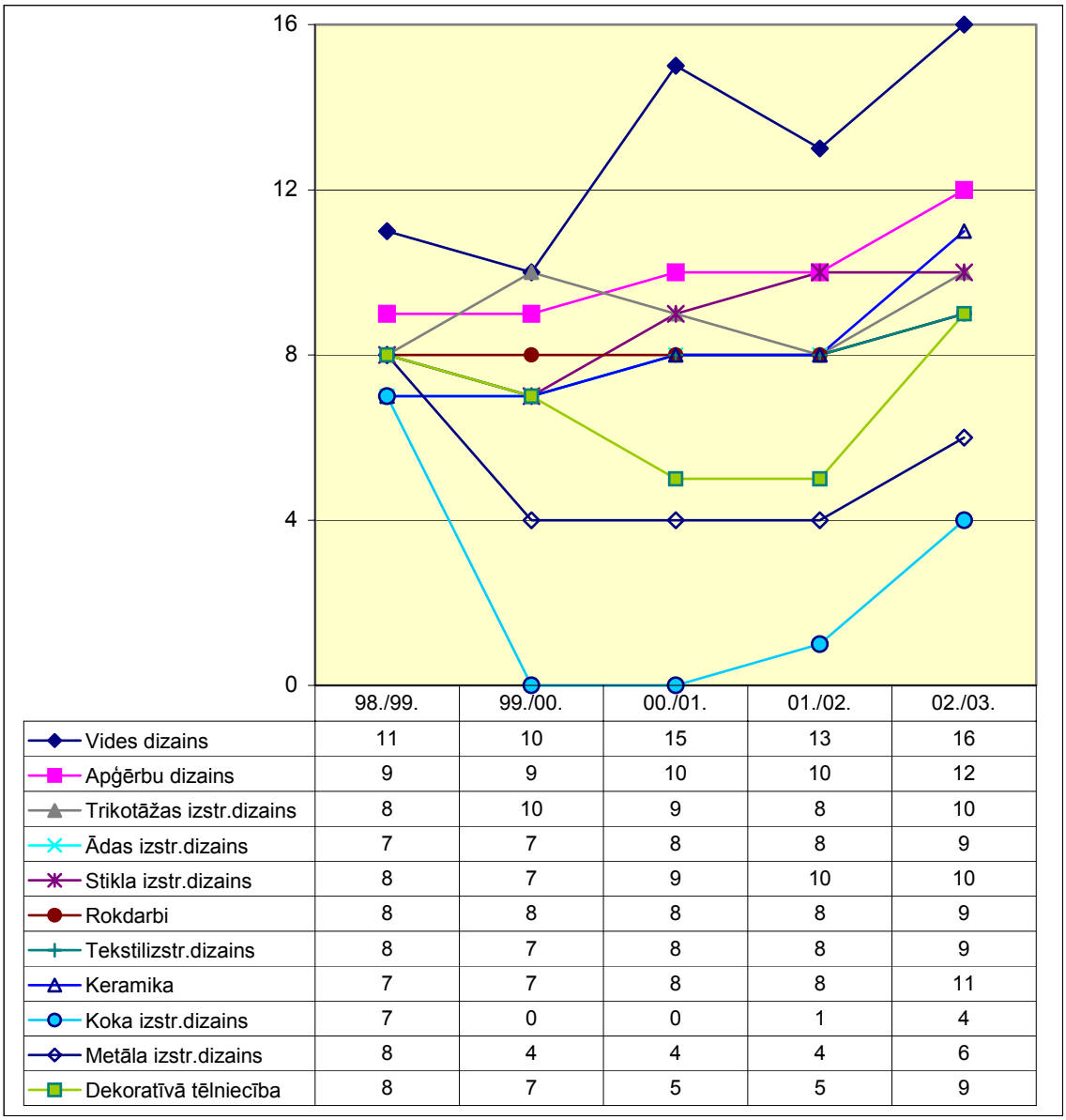

	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Vides dizains	11	10	15	13	16
Apģērbu dizains	9	9	10	10	12
Trikotāžas izstr.dizains	8	10	9	8	10
Ādas izstr.dizains	7	7	8	8	9
Stikla izstr.dizains	8	7	9	10	10
Rokdarbi	8	8	8	8	9
Tekstilizstr.dizains	8	7	8	8	9
Keramika	7	7	8	8	11
Koka izstr.dizains	7	0	0	1	4
Metāla izstr.dizains	8	4	4	4	6
Dekoratīvā tēlniecība	8	7	5	5	9

BSZI, 2002

Absolventu skaits Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā pēdējo četru gadu laikā kopumā ir bijis stabils. Viņu skaits ir nedaudz pieaudzis trikotāžas izstrādājumu dizainā, ādas izstrādājumu dizainā, tekstilizstrādājumu dizainā, keramikā, koka izstrādājumu dizainā un dekoratīvajā tēlniecībā, kas ir likumsakarīgi līdz ar mācību grupu palielināšanu. Tikai stikla izstrādājumu dizainā ir vērojams absolventu skaita pagaidu kritums.

© BSZI, 2002

4.grafiks. Absolventu dinamika no 1999.-2002.m.g. Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

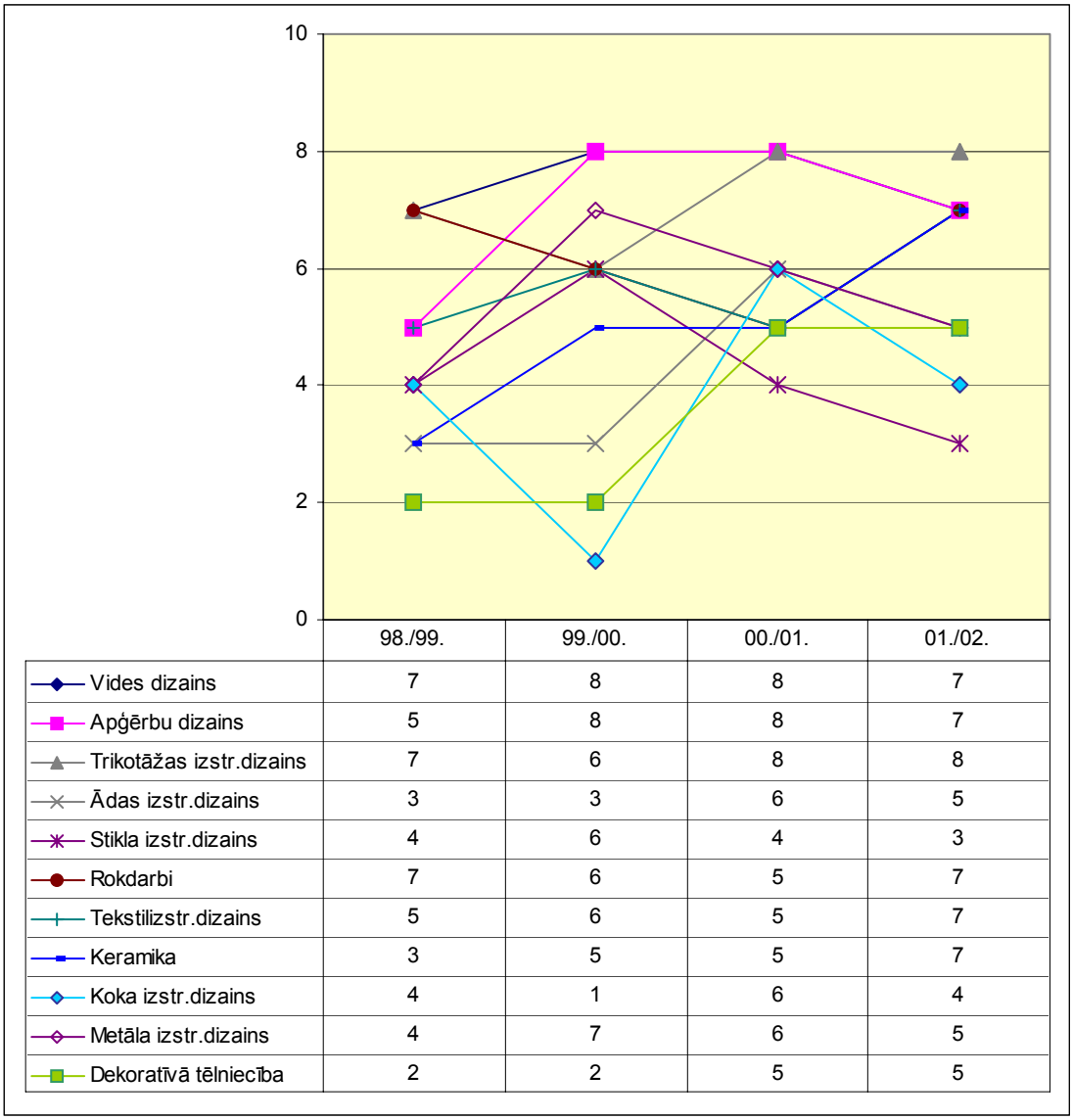

	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Vides dizains	7	8	8	7
Apģērbu dizains	5	8	8	7
Trikotāžas izstr.dizains	7	6	8	8
Ādas izstr.dizains	3	3	6	5
Stikla izstr.dizains	4	6	4	3
Rokdarbi	7	6	5	7
Tekstilizstr.dizains	5	6	5	7
Keramika	3	5	5	7
Koka izstr.dizains	4	1	6	4
Metāla izstr.dizains	4	7	6	5
Dekoratīvā tēlniecība	2	2	5	5

BSZI, 2002

J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola

J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskola kopš 1999./2000.mācību gada piedāvā iegūt 4.kvalifikāciju vizuāli plastiskajā mākslā un plašsaziņas līdzekļu mākslā. Tāpat audzēkņiem tiek dota iespēja iegūt mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju, kas paplašina darba iespējas.

Tā kā specializācija notiek tikai 4.kursā, tad uzņemtie audzēkņi netiks analizēti pēc specialitātes. Tāpat ir jāpiebilst, ka līdz 1999./2000.mācību gadam tā bija vidējā vispārējā izglītības iestāde, kas nepiešķīra absolventiem kvalifikāciju mākslas izglītībā. Sakarā ar skolas reorganizāciju par vidējo profesionālo izglītības iestādi 1999./2000.m.g. nebija izlaiduma un līdz ar to nebija arī absolventu. Savukārt nākošais mācību gads (2000./01.m.g.) bija pirmais, kad absolventi dalījās pēc izglītības programmām.

J.Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolā uzņemto audzēkņu skaits kopumā ir stabils, ar tendenci pēc reorganizācijas pieaugt. Uzņemto vidū vairāk ir meiteņu - viņu īpatsvars svārstās no 67% 2001.gadā līdz 90% 1999.gadā.

Absolventu skaits arī ir bijis stabils, izņemot 2001.gadu, kad pēc reorganizācijas mācību iestādi absolvēja nedaudz mazāk nekā parasti. Beigušo audzēkņu vidū vairāk kā puse ir meitenes, taču viņu īpatsvars ir mazāks nekā uzņemto audzēkņu vidū – no 56% - 71%.

5.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika, meteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolā: 1996-2002 (absolūtais skaits)

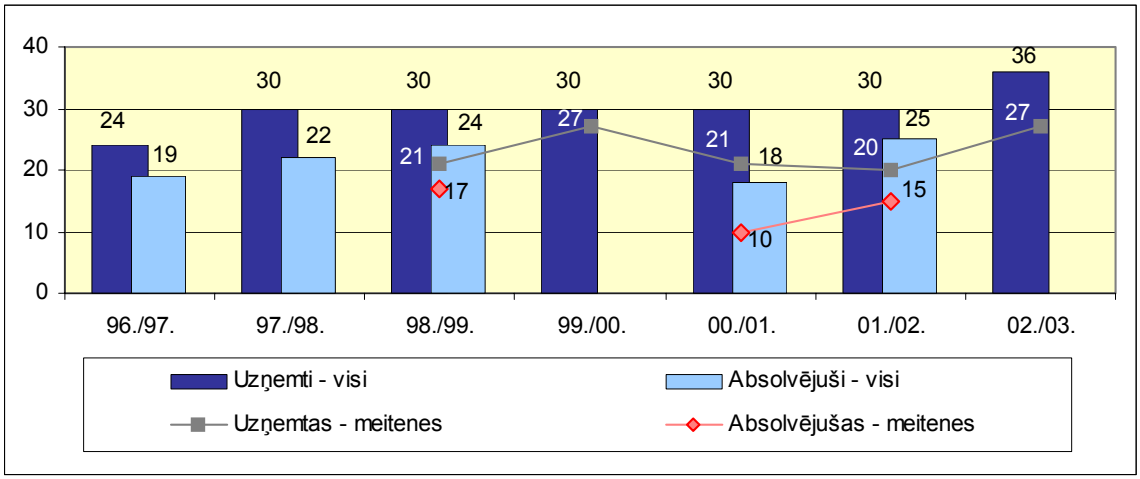

Dati par 1995./96.m.g.un absolventu skaitu 2000.gadā nav apkopoti.
BSZI, 2002

Jāpiebilst, ka 2001.gadā puse no absolventiem ieguva kvalifikāciju vizuāli plastiskajā mākslā (9 cilv.) un puse – plašsaziņas līdzekļu mākslā (9 cilv.). Jau nākošā gadā vizuāli plastiskās mākslas grupa pieauga līdz 16 cilv., kamēr plašsaziņas līdzekļu mākslas grupa saglabājās skaitliski tāda pati - 9 cilv. Tāpat 2002.gadā absolventu vidū parādījās dzimumu segregācija izglītības programmās, kad zēni pārsvarā beidza plašsaziņas līdzekļu mākslas programmu, bet meitenes – vizuāli plastisko mākslas programmu.

6. grafiks. Konkurss J.Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolā, 1996./97.m.g. – 2002./03. m.g.

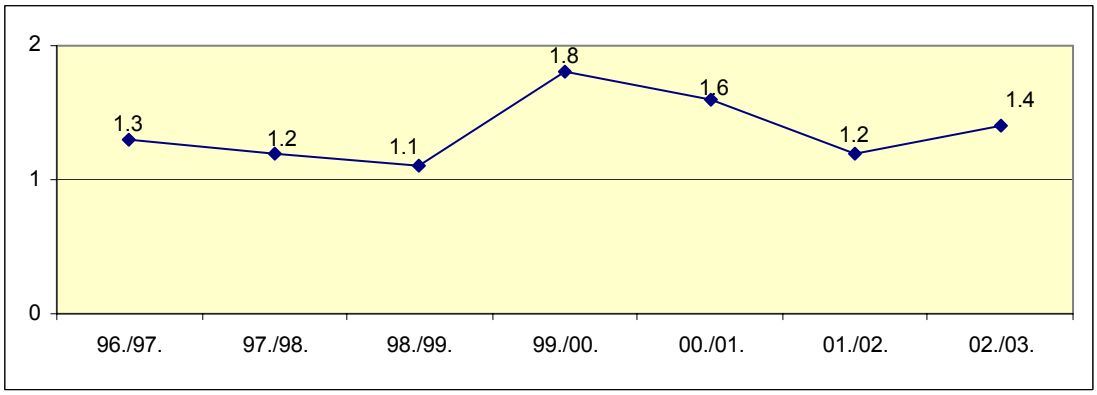

BSZI, 2002

Iestājkonkursi J.Rozentāla Rīgas mākslas vidusskolā ir cikliski, kad kāpums mijās ar lejupslīdi. Reorganizācijas gadā iestājkonkurss bija visaugstākais, taču arī vēlāk tas saglabājas, lai gan ir mazāks.

J.Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas skolotāja komentē abu specialitāšu absolventu iespēju iekļauties darba tirgū pēc mācībām kā uzlabojušos. Lielāks pieprasījums pēdējos gados ir audzis pēc multimediju dizaina speciālistiem, ko biežāk apgūst zēni. Lai gan absolventi lielākoties turpina mācības augstskolās, multimediju dizaina apguvēji ir strādājuši savā specialitātē jau vidusskolas laikā.

Vizuāli plastiskās mākslas nodaļas absolventu sagatavotība darba tirgum arī ir augusi, jo mācību programma ir papildināta ar datortehnoloģiju, burtu mācības, fotodizaina stundām, kas paplašina viņu iemaņu amplitūdu, kā arī 2001./2002.m.g. vizuāli plastiskās mākslas nodaļas audzēkņiem bija iespēja gūt pieredzi Florences Mākslas Institūtā. Jāpiebilst, ka mākslas skolas skolotāja kvalifikācija arī ir uzskatāma par apstākli, kas ir uzlabojis audzēkņu sagatavotību darba tirgum.

Liepājas lietišķās mākslas vidusskola

Liepājas lietišķās mākslas vidusskola ir izglītības iestāde, kas piedāvā apgūt lietišķās mākslas programmas 3. un 4.kvalifikācijas līmenī. Tāpat ir iespēja iegūt mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju.

7.grafiks . Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

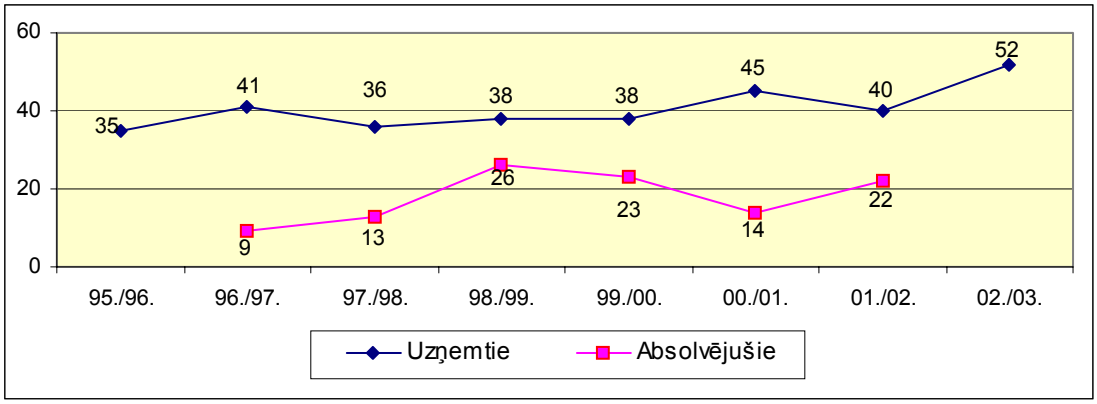

BSZI, 2002

Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā kopējais uzņemto audzēkņu skaits pakāpeniski pieaug, arī absolventu skaits pieaug, īpašs kāpums bija 1998./99. un 1999./00. mācību gados, pēc kura sekoja kritums.

2.tabula. Konkursi pa izglītības programmām Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā, 1998. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu				
		98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Ādas izstrādājumu dizains	1	-	1	1	1
2.	Apģērbu dizains	1,3	-	1	1,3	1
3.	Vides dizains	1,5	-	1,5	2	1,3
4.	Keramika	1	-	1	1	1
5.	Koka izstrādājumu dizains	1	-	1,7	1,1	1
6.	Metāla izstrādājumu dizains	1,3	-	1	1,4	1
7.	Tekstilizstrādājumu dizains	1	-	1	1	1
8.	Rokdarbi	1	-	1	0	1

Ir vērojama tendence, ka tajās specialitātēs, kur iestāšanās konkurss iepriekšējā gadā bijis augstāks, pieaug uzņemto skaits. Tādējādi skola pati regulē savu piedāvājumu (vietu skaitu), vadoties no pieprasījuma (iestājkonkursiem) iepriekšējā mācību gadā. Šajā mācību gadā tika uzņemts vislielākais audzēkņu skaits pēdējo 8 gadu laikā, kura rezultātā konkursi uz 1 budžeta vietu principā izzuda (tikai vides dizainā – 1.3 cilvēki uz 1 vietu).

Kā Liepājas lietišķās mākslas vidusskolas pasniedzēji raksturo savas mācību iestādes piedāvātās specialitātes saistībā ar pieprasījumu jauniešu vidū un darba tirgū, tad vispieprasītākās (gan studētgribētāju vidū, gan darba tirgū) ir *vides dizains* "sakarā ar straujo būvniecības nozares attīstību valstī un šīs specialitātes pārstāvju pieprasījumu darba tirgū" (citāts no ekspertu anketas). *Apģērba dizains* joprojām ir jauniešu vidū prestiža un saistoša specialitāte, tāpēc arī šajā specialitātē ik pa laikam ir iestājkonkursi.

Lai gan *keramikas* specialitātē audzēkņi tiek sagatavoti ļoti labā līmenī, pieprasījums darba tirgū pēc šiem speciālistiem ir samazinājies "sakarā ar Latvijas Keramikas filiāļu slēgšanu". Līdzīgs vērtējums par ļoti ierobežoto darba tirgu keramikas jomā ir arī Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļu vadītājiem.

Skolotāji *ādas izstrādājumu dizaina* speciālistu sagatavotību vērtē ļoti atzinīgi, taču arī šai specialitātei "darba tirgus ir ļoti ierobežots un Latvijā neesot iespēja iegūt augstāko izglītību šajā specialitātē, tāpēc absolventi ir spiesti augstskolās izvēlēties citu studiju virzienu".

Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā pārsvarā mācās meitenes. Meiteņu īpatsvars pēdējo trīs gadu laikā ir bijis visai stabils un veido aptuveni ¾ no visiem audzēkņiem (no 73% līdz 79%).

Līdzīga situācija ir arī absolventu vidū, kur 2/3 ir meitenes.

Koka izstrādājumu dizains ir vienīgā lietišķās mākslas programma, kur visi uzņemtie un absolvējušie audzēkņi ir zēni. Savukārt "meiteņu" programmas ir rokdarbu,

tekstilizstrādājumu, ādas izstrādājumu un apģērba dizains. Vides dizaina, keramikas un metāla dizaina programmas ir uzskatāmas par jauktajām, proti, tās apgūst gan zēni, gan meitenes (dominējot meitenēm).

8.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā, 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

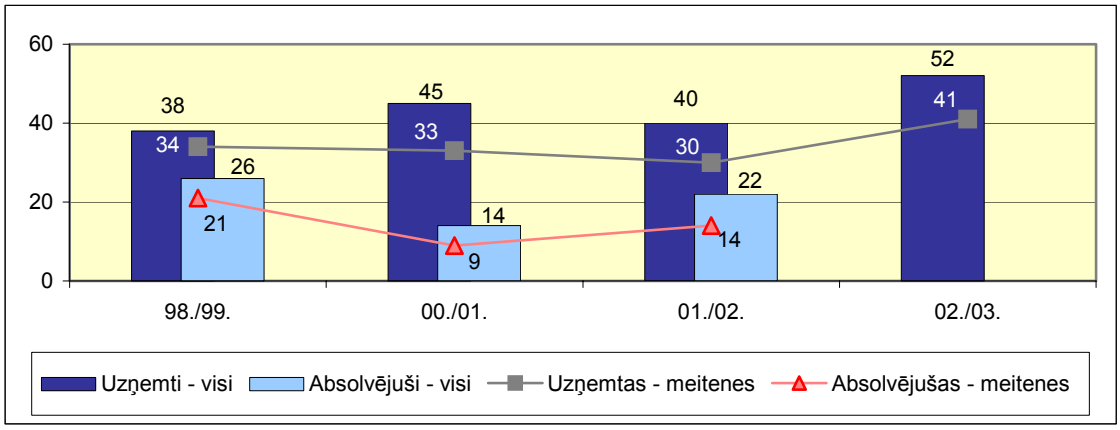

Nav datu par 1999./2000.m.g.; BSZI, 2002

Apskatot uzņemto jauniešu dinamiku Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā kopš 1995./96. mācību gada, redzams, ka vides dizainā un apģērba dizainā uzņemto skaits ir pakāpeniski pieaudzis, kamēr tekstilizstrādājumu un rokdarbu specialitātē – kopumā samazinājies. Pārējās specialitātēs uzņemto audzēkņu skaits ir svārstījies no gada uz gadu, bez būtiskām tendencēm.

© BSZI, 2002

9.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.m.g. Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

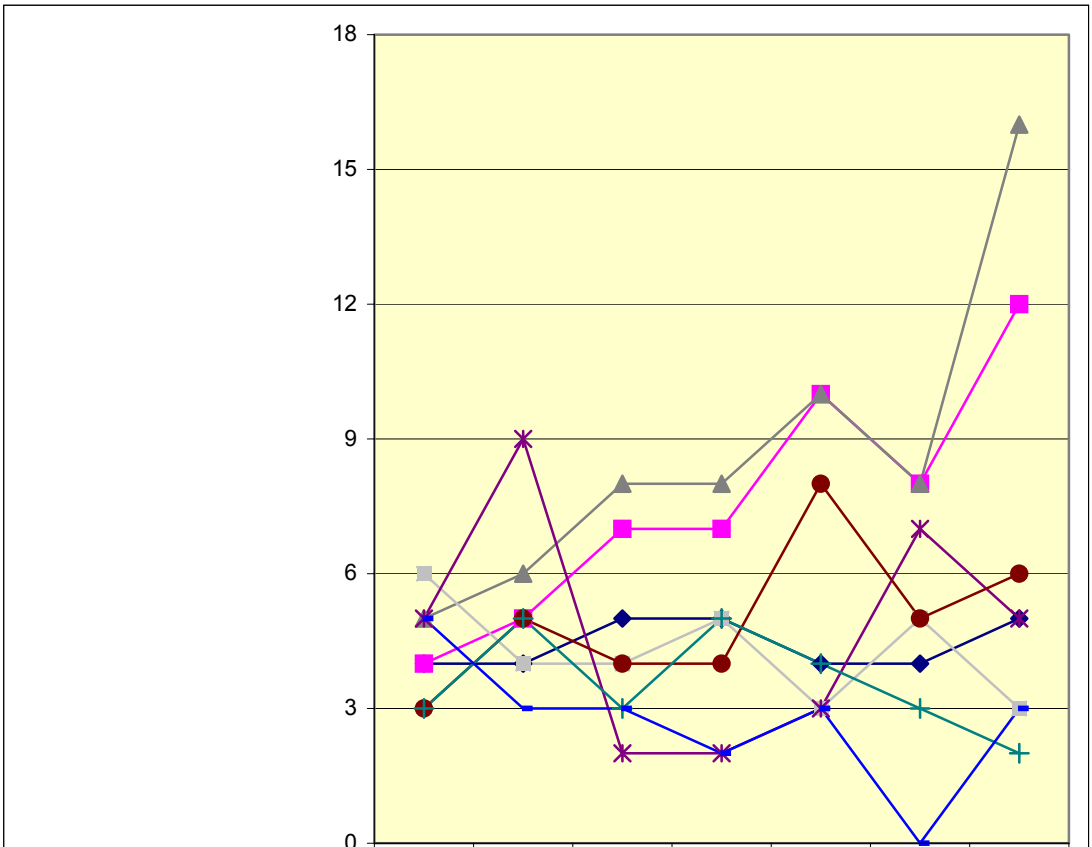

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	00./01.	01./02.	02./03.
Ādas izstrādājumu dizains	4	4	5	5	4	4	5
Apģērbu dizains	4	5	7	7	10	8	12
Vides dizains	5	6	8	8	10	8	16
Keramika	6	4	4	5	3	5	3
Koka izstrādājumu dizains	5	9	2	2	3	7	5
Metāla izstrādājumu dizains	3	5	4	4	8	5	6
Tekstilizstrādājumu dizains	3	5	3	5	4	3	2
Rokdarbi	5	3	3	2	3	0	3

Nav datu par 1999./2000.m.g.
BSZI, 2002

Savukārt absolvējušo jauniešu vidū pēdējo 6 gadu laikā visvairāk ir apģērba dizaineri, ādas izstrādājumu un koka izstrādājumu dizaineri, kas atspoguļo šo profesiju dominējošo popularitāti pirms kāda laika.

© BSZI, 2002

10.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.m.g. Liepājas lietišķās mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

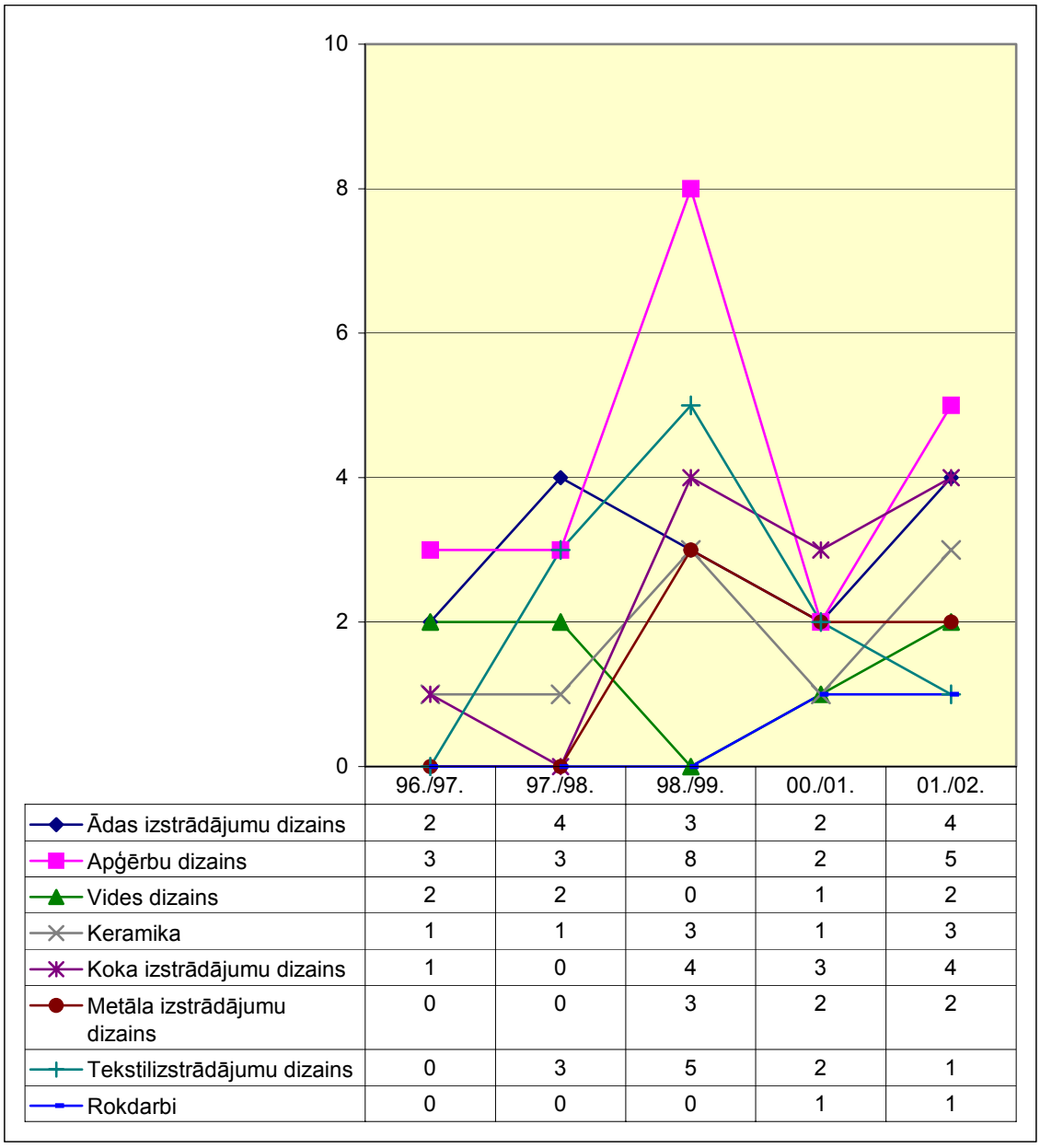

	96./97.	97./98.	98./99.	00./01.	01./02.
Ādas izstrādājumu dizains	2	4	3	2	4
Apģērbu dizains	3	3	8	2	5
Vides dizains	2	2	0	1	2
Keramika	1	1	3	1	3
Koka izstrādājumu dizains	1	0	4	3	4
Metāla izstrādājumu dizains	0	0	3	2	2
Tekstilizstrādājumu dizains	0	3	5	2	1
Rokdarbi	0	0	0	1	1

Nav datu par 1995./96.m.g. un 1999./2000.m.g.
BSZI, 2002

Kopš 1997./98.m.g. ir notikusi populārāko specialitāšu pārgrupēšanās, kad stabili par 2 populārākajām izglītības programmām ir kļuvušas vides un apģērbu dizains, kamēr keramikas un koka izstrādājumu dizaina specialitātes vairs neatrodas populārāko priekšgalā.

© BSZI, 2002

Rēzeknes mākslas vidusskola

Rēzeknes mākslas vidusskola piedāvā profesionālās izglītības programmas 3. un 4.kvalifikācijas līmeni vizuāli plastiskajā mākslā un lietišķajā mākslā, kā arī mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju.

Rēzeknes mākslas vidusskolā kopš 1995./96.m.g. ir pieaudzis uzņemto audzēkņu skaits par 47%, proti, no 43 uzņemtiem audzēkņiem 1995.gadā līdz 63 audzēkņiem 2002.gadā. Īpašs kāpums absolventu skaita ziņā ir vērojams pēdējā – 2002.gada – izlaidumā – līdz 64 absolventiem.

11. grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Rēzeknes mākslas vidusskolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

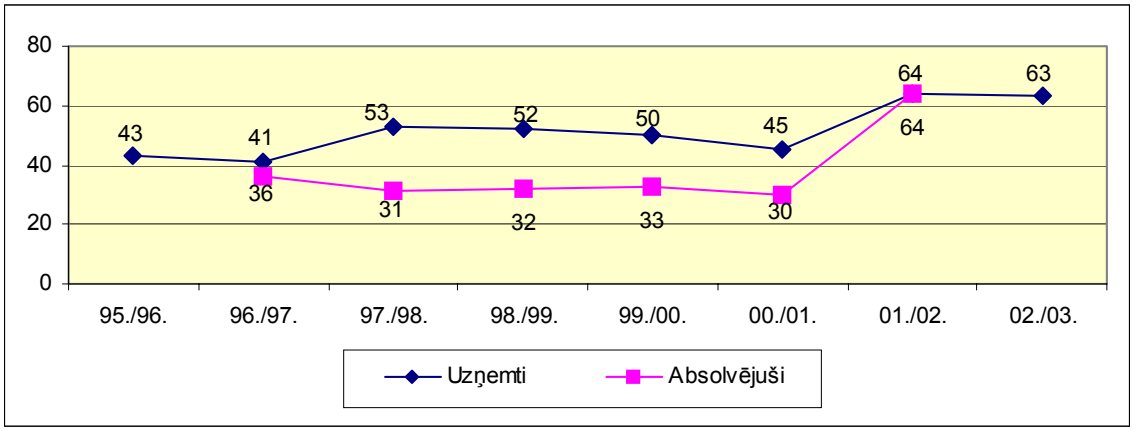

BSZI, 2002

Apskatot konkursus uz vienu budžeta vietu Rēzeknes mākslas vidusskolā, redzams, ka arī šajā mācību iestādē populārākās ir lietišķās mākslas programmas – vides dizains, kur, neraugoties uz uzņemto audzēkņu skaita dubultošanos kopš 1998.gada, konkurss saglabājas konstanti vislielākais – 3 cilvēki uz 1 vietu, un apģērbu dizains – 2 cilvēki uz 1 vietu.

3.tabula. Konkursi pa izglītības programmām Rēzeknes mākslas vidusskolā, 1998. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu				
		98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Vizuāli plastiskā māksla	1.5	-	1.2	1	1
2.	Apģērbu dizains	-	-	1	2	2
3.	Vides dizains	3	-	3	3	3

Valmieras mākslas vidusskola

Valmieras mākslas vidusskola ir pašvaldību pārziņā esoša kultūrizglītības iestāde, kas piedāvā 4 gadu laikā iegūt 3.kvalifikācijas līmeni lietišķās mākslas specialitātēs. Tā kā mācību ilgums ir īsāks salīdzinājumā ar pārējām vidējās profesionālās izglītības iestādēm, kas piedāvā apgūt mākslas izglītības programmas, tad šī mācību iestāde nepiedāvā papildus iegūt mākslas skolas skolotāja kvalifikāciju.

Uz doto brīdi piedāvāto specialitāšu klāsts ir neliels – divas (vides un apģērbu dizains), kas samazinājies pēc tam, kad no 1996.gada netika vairāk uzņemti audzēkņi ādas izstrādājumu dizainā un no 1999.- keramikas izstrādājumu dizainā.

19.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Valmieras mākslas vidusskolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

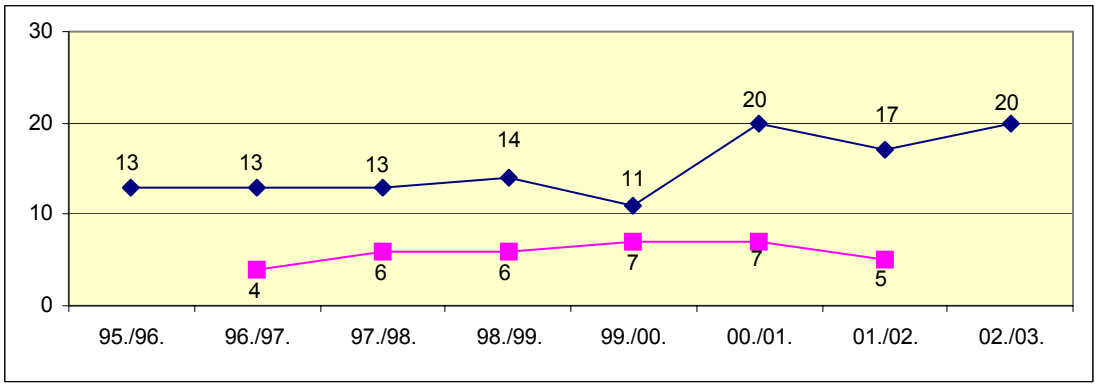

BSZI, 2002

Lai gan specialitāšu skaits ir pakāpeniski samazināts, kopējais uzņemto audzēkņu skaits no 2000.gada ir pieaudzis. Tas ir saistīts ar vides dizaina grupas palielināšanu līdz 13 cilvēkiem vienā mācību gadā sakarā ar šīs specialitātes popularitāti jauniešu vidū, kā arī ar apģērbu dizaina grupas palielināšanu salīdzinājumā ar 90.gadu vidu.

20.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.m.g. Valmieras mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

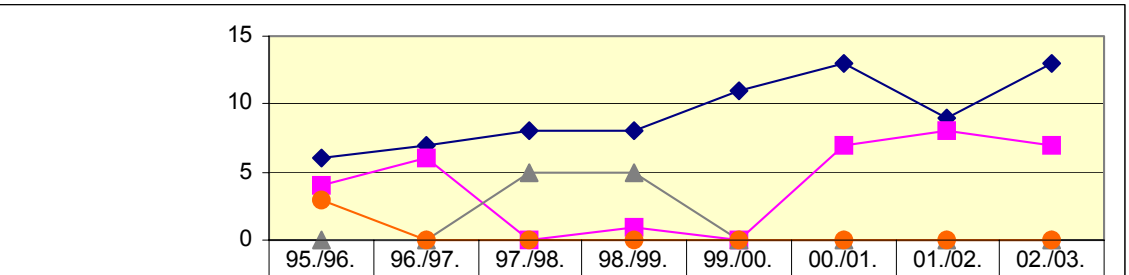

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Vides dizains	6	7	8	8	11	13	9	13
Apģērbu dizains	4	6	0	1	0	7	8	7
Keramika	0	0	5	5	0	0	0	0
Ādas izstr.dizains	3	0	0	0	0	0	0	0

BSZI, 2002

Kā Valmieras mākslas vidusskolas skolotāji raksturo, apģērbu dizaina absolventiem tālākās izglītības gaitas ir iespējams turpināt tikai Latvijas Mākslas akadēmijā, kamēr vides

dizaina absolventiem – iespējas ir plašākas. Arī darba tirgū labāka situācija ir vides dizaina speciālistiem, kas ir sagatavoti plašākam spektram veicamo darbu; trūkums ir nesakārtotais darba tirgus, kad specialitātēs, kur būtu vajadzīga vides dizainera kvalifikācija, bieži vien darbojas nespeciālisti – datoroperatori bez mākslas izglītības. Apģērbu dizaineriem savukārt ir grūtāk atrast darbu vieglās rūpniecības lejupslīdes dēļ; viņiem paliek iespēja strādāt privātajos šūšanas salonos vai atvērt savu darbnīcu.

Absolventu skaits Valmieras mākslas vidusskolā ir bijis ļoti svārstīgs, un tas liecina par mainīgo mācību programmu sastāvu. Jāpiebilst, ka kopš 1999.gada šo mācību iestādi absolvējušas ir tikai meitenes.

21.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.m.g. Valmieras mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

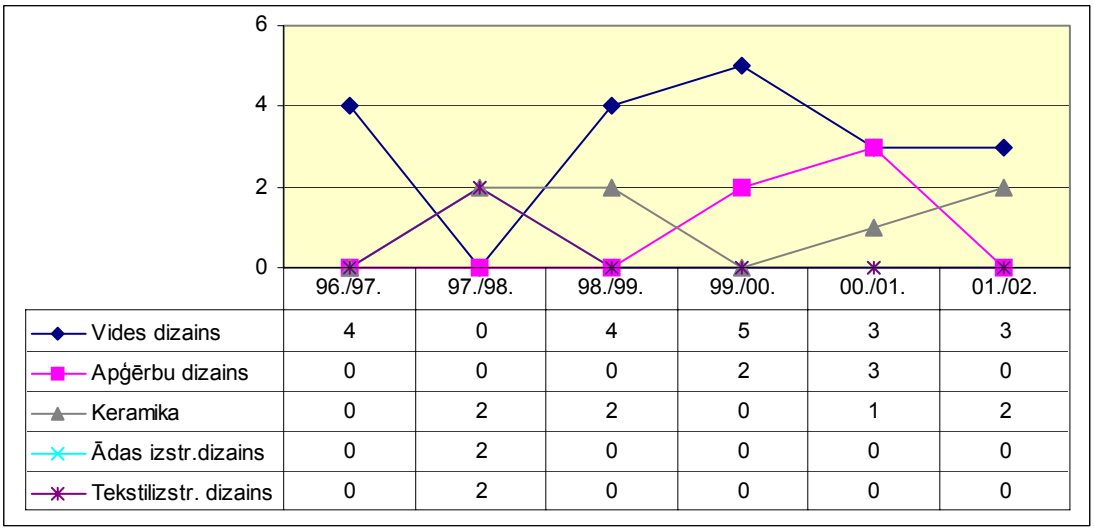

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Vides dizains	4	0	4	5	3	3
Apģērbu dizains	0	0	0	2	3	0
Keramika	0	2	2	0	1	2
Ādas izstr.dizains	0	2	0	0	0	0
Tekstilizstr. dizains	0	2	0	0	0	0

BSZI, 2002

Lai gan uzņemto audzēkņu skaits pēdējos gados ir pieaudzis, iestājkonkursi vides dizainā un apģērba dizainā saglabājas, ar tendenci palielināties.

5.tabula. Konkursi izglītības programmās Valmieras mākslas vidusskolā, 1995. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Vides dizains	1.3	2	2.1	2.1	1.5	1.3	1.6	1.8
2.	Apģērbu dizains	1	1.7		1		1.4	1.4	1.6
3.	Keramika			1.4	1.4				
4.	Adas izstrādājumu dizains	1							

Arī Valmieras mākslas vidusskolā galvenokārt mācās meitenes. Tā kā šajā mācību iestādē nav koka izstrādājumu dizaina, kurā tradicionāli tiek uzņemti zēni un kas tādējādi kaut nelielā mērā izlīdzina dzimumu proporcijas, tad meiteņu īpatsvars ir ļoti augsts – 88% - 100%

uzņemto vidū un 100% absolventu vidū. Zēni ļoti mazā skaitā stājas tikai uz vides dizaina specialitāti.

22.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Valmieras mākslas vidusskolā, 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

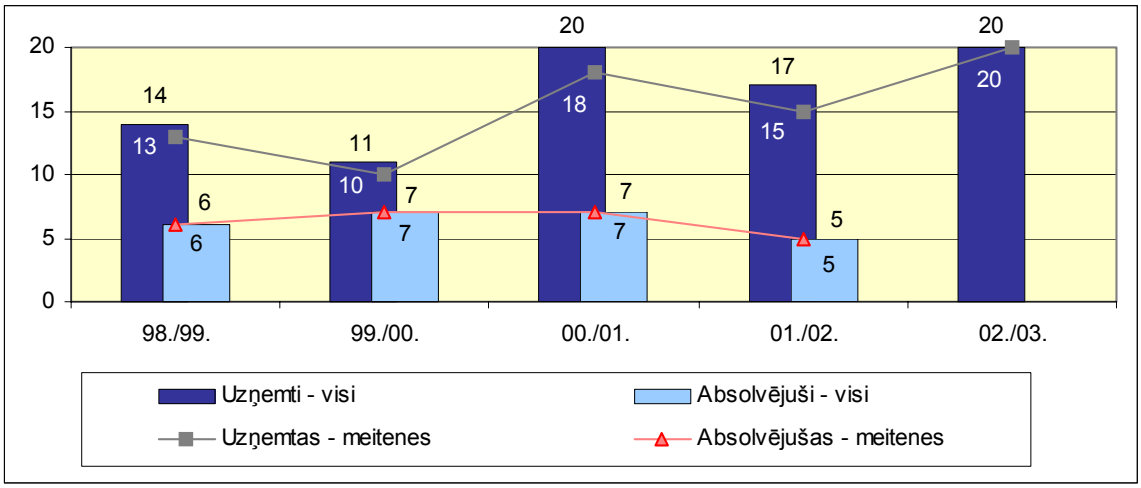

BSZI, 2002

Rīgas horeogrāfijas vidusskola

Rīgas horeogrāfijas vidusskola piedāvā iegūt 3.kvalifikāciju dejas izglītības programmā. Programmas ilgums – 3 gadi, kas daļēji nosaka, kāpēc netiek piedāvāta pedagoga kvalifikācija.

23.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika, meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Rīgas horeogrāfijas vidusskolā: 1998-2002 (absolūtais skaits)

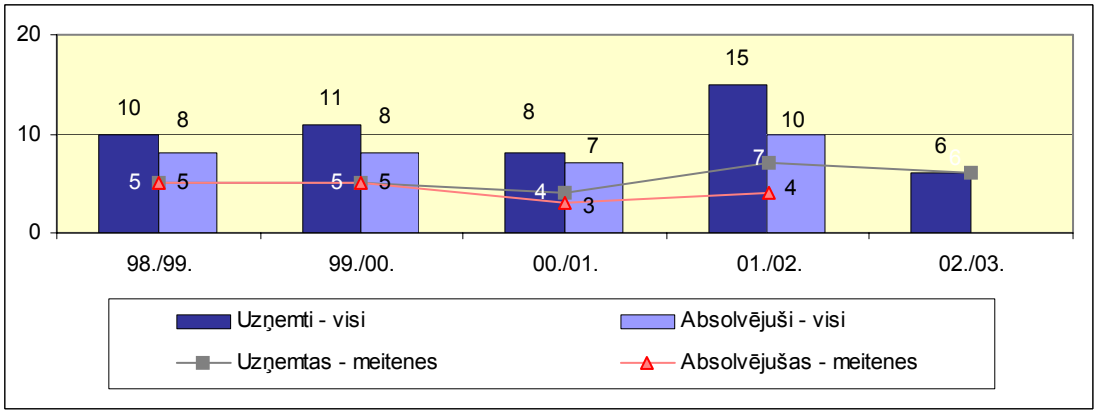

Dati atspoguļo audzēkņu dinamiku vidusskolā, neietverot pamatskolu
BSZI, 2002

Uzņemto audzēkņu skaits Rīgas horeogrāfijas vidusskolā ir mainīgs: 2002.gadā tika uzņemti 2 reizes mazāk jauniešu (6 cilv.) nekā iepriekšējā gadā (15 cilv.). Zinot, ka tā ir vienīgā kultūrizglītības iestāde valstī, kas piedāvā apgūt baletdejotāja specialitāti vidējās profesionālās izglītības līmenī, uzņemto audzēkņu skaits nevar tikt uzskatīts kā liels.

Absolventu skaita svārstības ir mazākas un kopumā ir noturīgas – no 7 līdz 10 speciālistiem pēdējo 4 gadu laikā.

Līdz 2001.gadam uzņemto jauniešu vidū meitenes un zēni ir pārstāvēti samērā līdzīgi– meiteņu īpatsvars svārstās no 45% – 50% no visiem audzēkņiem. Izņēmums ir 2002.gads, kad tiek uzņemtas tikai meitenes.

Kopš 1995.gada iestājkonkurss Rīgas horeogrāfijas vidusskolā ir pakāpeniski samazinājies, līdz pēdējo divu gadu laikā tas ir izzudis. Arī apstāklis, ka uzņemto audzēkņu skaits pēdējā gadā ir samazinājies, liek domāt par šīs specialitātes popularitātes krišanos jauniešu vidū. Tas ir cieši saistīts ar šauro darba tirgu baletdejotājiem. Jau 1998.gada pētījumā šīs vidusskolas vadība runā par darba tirgus izmaiņām, jo ir likvidēts Muzikālais teātris un Valsts deju ansamblis "Daile" un par galveno darba vietu kļūst Latvijas Nacionālā Opera, kā arī iespēja atrast darbu ārzemju baleta trupās.

24.grafiks. Konkurss Rīgas horeogrāfijas vidusskolā, 1995. – 2002.gads

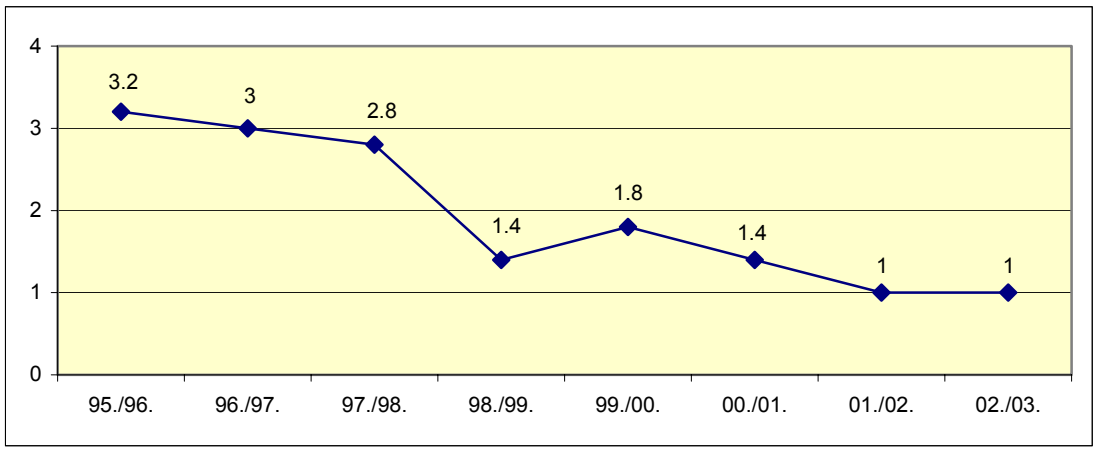

BSZI,2002

Šī gada ekspertu anketēšana un absolventu telefonintervijas apstiprina, ka nekādas būtiskas izmaiņas darba tirgū baleta sfērā kopš 1998.gada nav notikušas. Rīgas horeogrāfijas vidusskolas absolventu tipiskākā uzvedība pēc mācību beigšanas ir iekļaušanās darba tirgū – 6 no 8 aptaujātajiem šī gada Rīgas horeogrāfijas vidusskolas absolventiem ir uzsākuši strādāt saistībā ar savu iegūto specialitāti uzreiz pēc skolas beigšanas valsts sektorā. Varam tikai pieņemt, ka tā ir Latvijas Nacionālā Opera. Apmierinātība ar darbu ir augsta, lai gan ienākumi ir viduvēji, tikai 1 no 8 respondentiem "var atļauties lielākus pirkumus, nedaudz iekrāt naudu". Visai netipiski ir tas, ka neviens no baletdejotājiem, kas atraduši un uzsākuši strādāt, neturpina mācības, lai gan 2/3 daļas no visiem aptaujātajiem kultūrizglītības iestāžu absolventiem ar vidējo profesionālo izglītību turpina mācības augstskolās.

Latvijas Kultūras koledža

Latvijas Kultūras koledža atšķiras no pārējām profesionālās izglītības iestādēm sakarā ar izglītības programmu specifiku, proti, tā ir vienīgā Kultūras ministrijas pārziņā esošā koledža, kas piedāvā deju (moderno deju kolektīva vadītāja), teātra mākslas, mākslas vadzinības un pārvaldības, arī bibliotēku zinātnes un informācijas izglītības programmas. Līdz

šim Latvijas Kultūras koledža piedāvāja iegūt vidējo profesionālo paaugstināta līmeņa izglītību iepriekš minētajās specialitātēs, bet sakarā ar reorganizāciju Latvijas Kultūras koledžā audzēkņi, kas uzņemti pagājušajā gadā kultūras menedžmentā un šogad mākslas institūciju pārvaldē/ kultūras menedžmentā, kultūras tūrismā gida, moderno deju kolektīvu vadītāja un amatierteātra režisora izglītības programmās, iegūs 1.pakāpes profesionālo augstāko izglītību. Ir paredzēts arī bibliotekāriem, kas tiks uzņemti 2003.gada janvārī, piešķirt 1.līmeņa profesionālo augstāko izglītību.

Uzņemto un absolvējušo jauniešu dinamikā kopš 1995.gada ir notikušas būtiskas svārstības: pakāpeniski ir pieaudzis uzņemto audzēkņu skaits, kamēr absolventu skaits ir bijis mainīgs – pieaugums ir mijies ar lejupslīdi.

25.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Latvijas Kultūras koledžā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

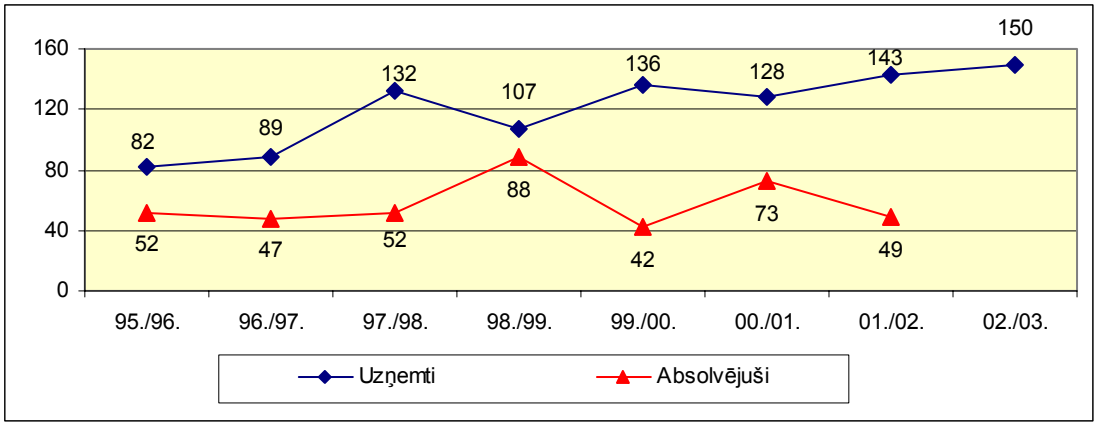

Dati par neklātienes un klātienes nodaļu apvienoti. Avots: Latvijas Kultūras koledža BSZI, 2002

Latvijas Kultūras koledžā kopējais uzņemto jauniešu skaits no 1995.gada pakāpeniski ir palielinājies. Tas saistīts ar audzēkņu skaita palielināšanu kultūras darba organizatora programmā (KDO) – 1995.gadā tajā uzņēma 62 cilvēkus, bet 2000.gadā – jau 117 cilvēkus (izglītības programma pārdēvēta kā kultūras menedžeris, taču saglabā to pašu izglītības līmeni). No 2001.gada šī mācību programma iegūst 1. līmeņa profesionālās augstākās izglītības pakāpi, un tāpēc vairs nav salīdzināma ar KDO programmu. 2002.gadā šī programma atkal tiek pārdēvēta – par mākslas institūciju pārvaldi – kultūras menedžeri. Iestājušos skaits tajā ir ievērojami mazāks (80 cilvēki) nekā iepriekšējā gadā kultūras menedžeros (124 cilvēki). Tas skaidrojams ar apakšprogrammu (kultūras tūrisma organizatora, moderno deju kolektīvu vadītāja, amatierteātra režisora) izdalīšanu no kultūras menedžmenta programmas un izveidošanu par patstāvīgām 1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmām.

© BSZI, 2002

26.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.m.g. Latvijas Kultūras koledžā (absolūtais skaits)

**1. līmeņa profesionālā augstākā izglītība*

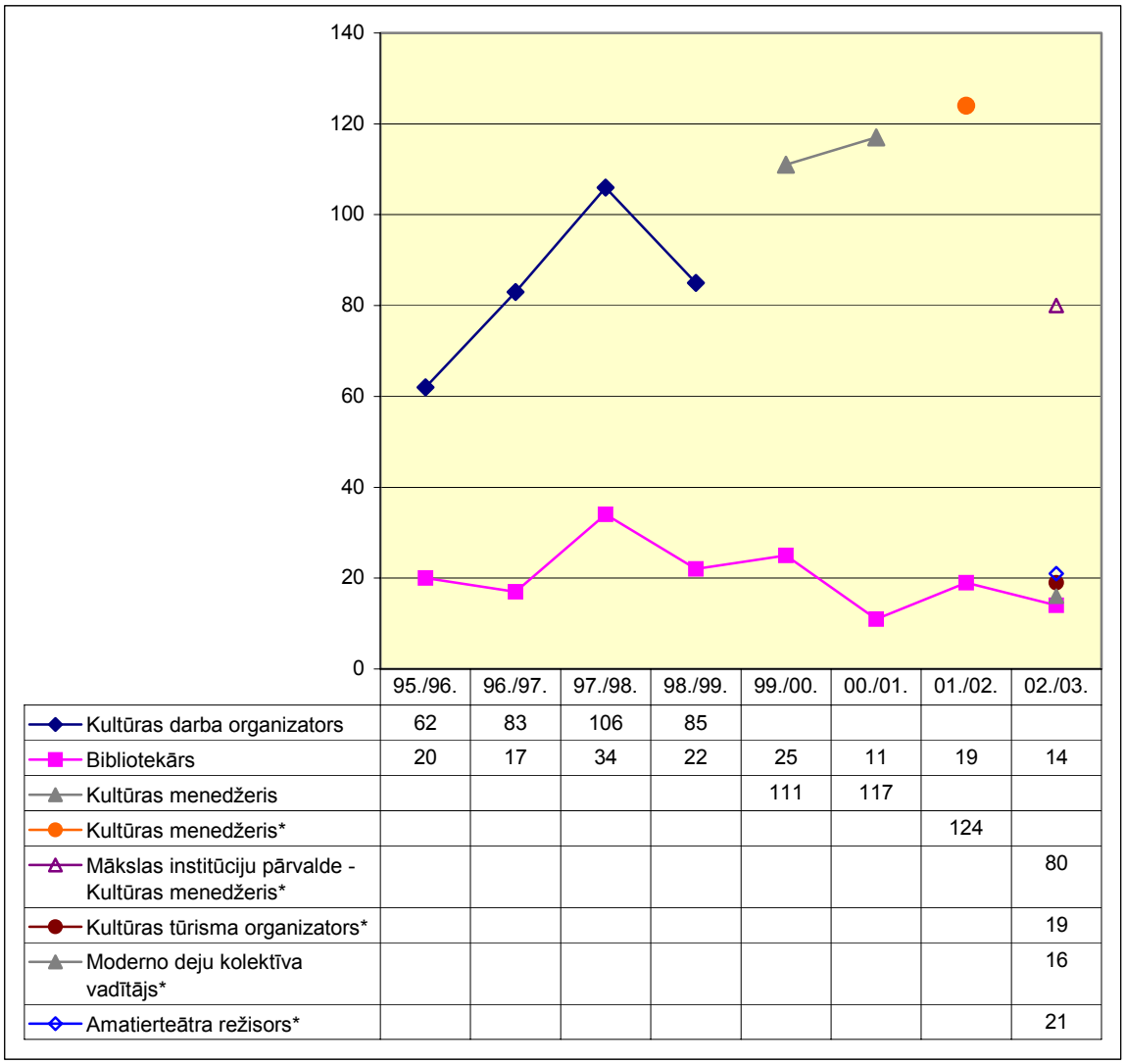

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Kultūras darba organizators	62	83	106	85				
Bibliotekārs	20	17	34	22	25	11	19	14
Kultūras menedžeris					111	117		
Kultūras menedžeris*							124	
Mākslas institūciju pārvalde - Kultūras menedžeris*								80
Kultūras tūrisma organizators*								19
Moderno deju kolektīva vadītājs*								16
Amatierteātra režisors*								21

BSZI, 2002

Bibliotekāru skaits no 1995. – 2002.gadam pēc neliela pieauguma 1997.gadā kopumā ir nedaudz samazinājies. Bibliotekāru situācija darba tirgū ietekmē jauniešu izvēli, kas pēdējā laikā netiek izdarīta par labu bibliotekāra izglītības programmai.

Vislielākais iestājkonkurss kopš 1997.gada ir bijis šogad - 2002.gadā – kultūras tūrisma organizatora programmā. Savukārt iestājkonkurss kultūras menedžeros kopumā saglabājies tāds pats, neskatoties uz izglītības līmeņa paaugstināšanu.

6.tabula. Konkurss Latvijas Kultūras koledžā: 1997. - 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu					
		97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Kultūras darba organizators	1,6					
2.	Bibliotekārs		1,3				
3.	Kultūras menedžeris			1,3	1,5	1,4	
4.	Mākslas institūciju pārvalde - Kultūras menedžeris*						1,3
5.	Kultūras tūrisma organizators*						1,9
6.	Moderno deju kolektīva vadītājs*						1,5
7.	Amatierteātra režisors*						1,4

Dati par 1995. un 1996.gada iestājkonkursiem nav apkopoti
BSZI,2002

Visiem Latvijas Kultūras koledžas absolventiem ir vidējā profesionālā paaugstinātā līmeņa izglītība. Gan kultūras darba organizatora, gan bibliotekāra izglītības programmā vislielākais absolventu skaits bija 1999.gadā, bet pēc tam tas ir samazinājies (KDO) un stabilizējies (bibliotekāriem) iepriekšējā līmenī.

27.grafiks. Absolventu dinamika no 1996.-2002.g. Latvijas Kultūras koledžā (absol. sk.)

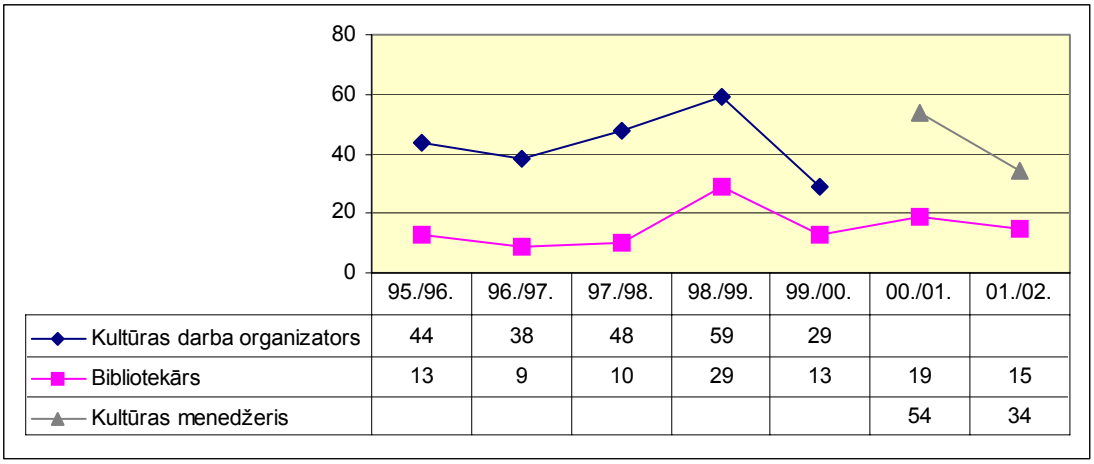

BSZI, 2002

28.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Latvijas Kultūras koledžā, 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

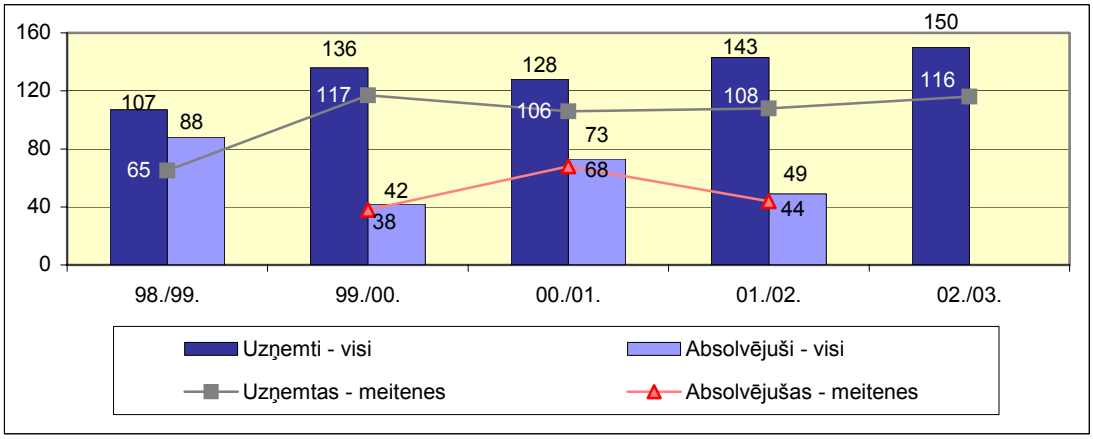

BSZI, 2002

Meiteņu īpatsvars Latvijas Kultūras koledžā ir ļoti augsts: uzņemto vidū meitenes veido 61% - 86%, bet absolvējušo vidū – 90% - 93%. Tik augsts procents veidojas bibliotekāra programmas dēļ, kurā gandrīz 100% iestājas un absolvē meitenes. Arī kultūras tūrisma gida programmā, kas 2002.gadā pirmoreiz ir izveidota par neatkarīgu programmu, ir iestājušās tikai meitenes. Zēni stājas KDO, vēlāk pārdēvētajā kultūras menedžera, bet vēl vēlāk – mākslas institūciju pārvaldē/ kultūras menedžera programmā, arī amatierteātra režisora programmā.

Latvijas Kultūras koledžas pasniedzēji par absolventu vistipiskāko uzvedību uzskata darba uzsākšanu prakses vietās.

Otra tipiskākā rīcība ir studiju turpināšana. Latvijas Kultūras koledžai ir noslēgts līgums ar Baltijas Krievu institūtu par studiju turpināšanas iespējām, kā arī parakstīti vienošanās protokoli ar augstskolām Latvijā un ārvalstīs.

Savu audzēkņu sagatavotību turpmākajām studijām un arī darba tirgum pasniedzēji vērtē ļoti atzinīgi tādēļ, ka šī mācību iestāde piedāvā "izglītības programmas, kas nereti nav apgūstamas citās augstskolās Latvijā, tāpat teorētiskie kursi ir apvienoti ar praksi, kas veicina studentu vispārējo sagatavotību, gatavību uzsākt darbu iegūtajā specialitātē, arī turpināt studijas citās Latvijas augstskolās". Kā būtisku uzlabojumu audzēkņu sagatavotībā pasniedzēji uzsver prakses sadarbības līgumu noslēgšanu ar kultūras iestādēm un tūrisma organizācijām visā Latvijā, līdz ar to potenciālie darba devēji jau studiju laikā iepazīst studentus un viņu sagatavotības līmeni, kas bieži beidzas ar studenta darba gaitu uzsākšanu prakses vietā pēc koledžas beigšanas.

Arī Latvijas Kultūras koledžas mācībspēks uzsver zemo atalgojumu kā būtisku iemeslu, kāpēc jaunieši atsakās strādāt savā nozarē. Ļoti izteikti tas ir amatierteātra režijā, jo "Latvijā amatierteātru māksla tiek uztverta par sekundāru teātra mākslas nozari. Lielākas iespējas ir tūrismā un reklāmā. Kultūras menedžmenta speciālistus ļoti vēlas piesaistīt reģioni, taču kultūras iestāžu finansiālā situācija un atrašanās vieta kalpo par iemeslu ar specialitāti nesaistīta darba izvēlei galvaspilsētā".

Kāda pasniedzēja atzinīgi vērtētu studiju ilguma palielināšanu, jo, viņasprāt, "2.5 gadi ir pārāk īss laika posms, lai apgūtu 2 profesijas. Vēlamais ilgums būtu 3 gadi, no kuriem 2.5 gadi tiek atvēlēti studijām, bet pusgads – diplomdarba realizācijai, jo Latvijas Kultūras koledžai ir prasība, lai diplomdarbs būtu reāls projekts – izrāde, reklāmas projekts, svētku pasākums, dejas iestudējums u.tml." Tāpat viņa secina, ka prasības pret kultūras jomas speciālistiem nepārtraukti mainās un pieaug. Tāpēc izglītības iestādei jābūt gatavai izmainīt savas programmas atbilstoši prasībām un noskaņojumam sabiedrībā.

Kultūras izglītības iestādes, kas piedāvā vidējās profesionālās mūzikas izglītības programmas

Kultūras ministrijas pārziņā atrodas 9 mācību iestādes, kas piedāvā apgūt vidējo profesionālo izglītību mūzikā. Turpinājumā katra no tām tiek apskatīta sīkāk.

J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas E.Dārziņa mūzikas vidusskola

E.Dārziņa mūzikas vidusskola piedāvā iegūt 3. un 4.kvalifikāciju mūzikas teorijā un instrumentālajā mūzikā. Specialitāšu skaits ir neliels salīdzinājumā ar citām mūzikas vidējās profesionālās izglītības iestādēm.

29.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika E.Dārziņa mūzikas vidusskolā: 1995.–2002.gads; meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū: 1998.-2002.gads (absolūtais skaits)

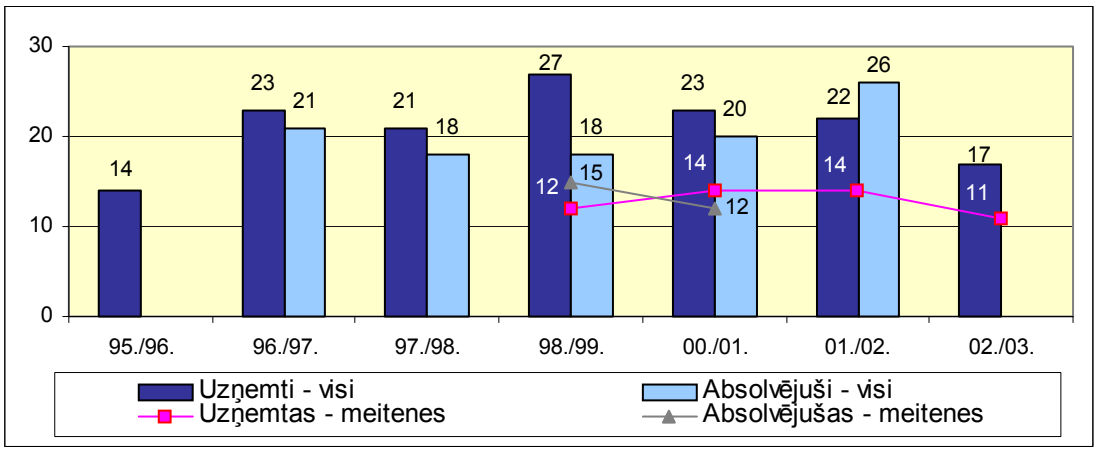

Dati par 1999,/2000.m.g. nav apkopoti; dati par uzņemto meiteņu skaitu ir no 1998.gada, dati par absolvējušo meiteņu skaitu ir par 1999. un 2001.gadu.
BSZI, 2002

E.Dārziņa mūzikas vidusskolā uzņemto audzēkņu skaits ir pieaudzis līdz 1998.gadam, bet pēc tam pakāpeniski samazinājies un gandrīz sasniedzis 1995.gada līmeni. Jāpiebilst, ka šajā mācību iestādē iestājkonkursu nav.

Absolventu skaita dinamika ir pretēja – pēdējos gados absolventu skaits ir lēnām pieaudzis, taču mēs varam paredzēt, ka drīzumā tas saruks.

Līdzīgi kā citās kultūrizglītības mācību iestādēs, arī E.Dārziņa mūzikas vidusskolā vairāk kā puse mācās meitenes: uzņemto vidū meiteņu īpatsvars svārstās no 44% (tikai vienu gadu – 1998.gadu) – 65%, absolventu vidū – no 60% - 83%.

Mūzikas izglītībā dzimumu segregācija izglītības programmās ir daudz mazāk izteikta nekā mākslas izglītībā. Vienīgā izglītības programma E.Dārziņa mūzikas vidusskolā, kurā no 1998.gada ir uzņemtas tikai meitenes, ir mūzikas teorija. Pārējās ir jauktas grupas, kurās mācās gan zēni, gan meitenes.

30.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. E.Dārziņa mūzikas vidusskolā mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

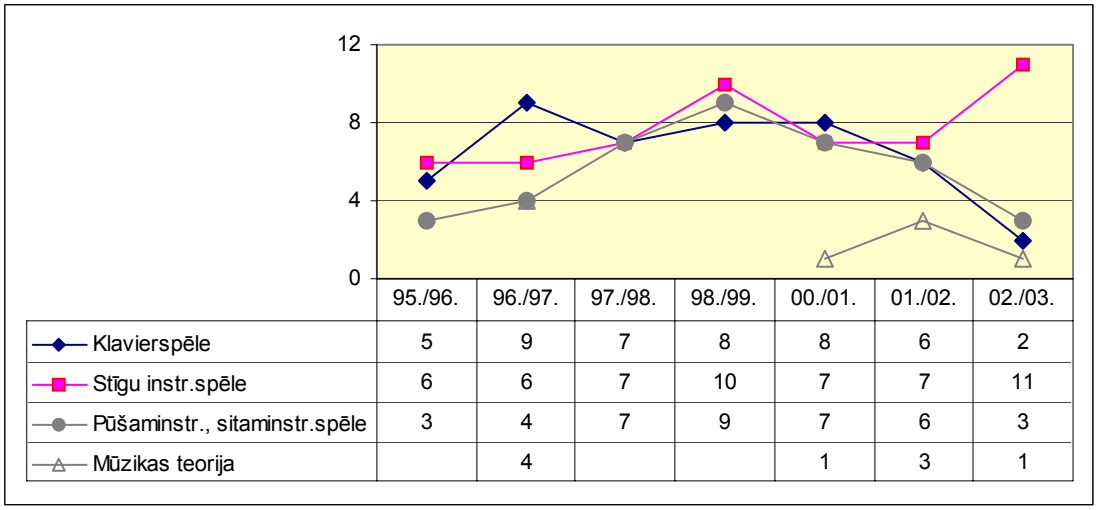

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	5	9	7	8	8	6	2
Stīgu instr.spēle	6	6	7	10	7	7	11
Pūšaminstr., sitaminstr.spēle	3	4	7	9	7	6	3
Mūzikas teorija		4			1	3	1

Dati par 1999./2000.m.g. nav apkopoti
BSZI, 2002

Kopējais uzņemto audzēkņu skaits E.Dārziņa mūzikas skolā ir samazinājies, jo samazinājušās ir klavierspēles, pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēles, arī mūzikas teorijas grupas. Vienīgā izglītības programmas grupa, kas ir skaitliski palielinājusies kopš 1995.gada, ir stīgu instrumentu spēles grupa – 11 cilvēki 2002.gadā.

31.grafiks. Absolventu dinamika no 1996.-2002.g. E.Dārziņa mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

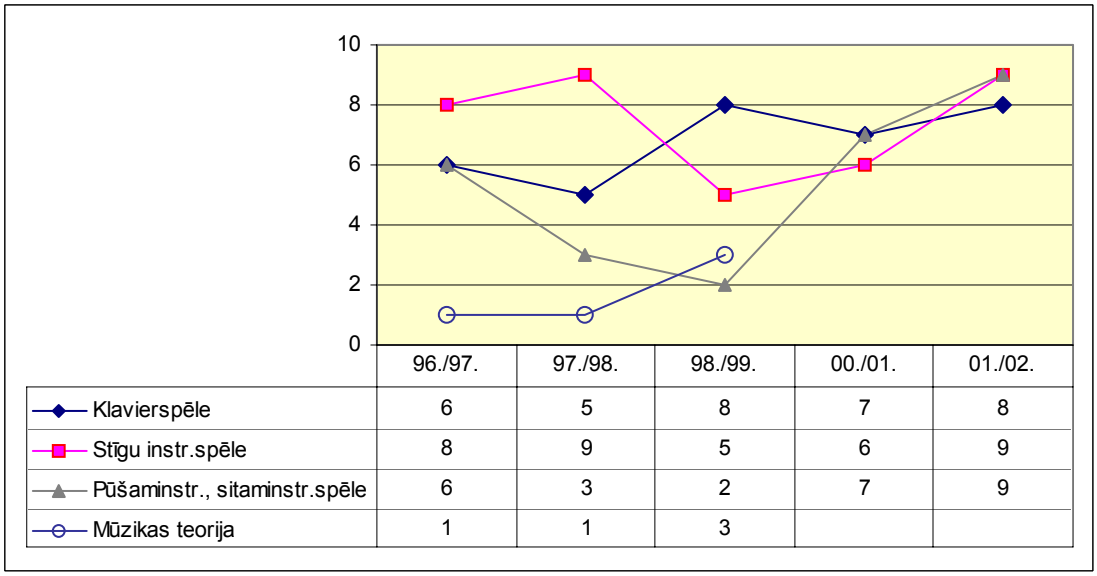

	96./97.	97./98.	98./99.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	6	5	8	7	8
Stīgu instr.spēle	8	9	5	6	9
Pūšaminstr., sitaminstr.spēle	6	3	2	7	9
Mūzikas teorija	1	1	3		

BSZI, 2002

Savukārt absolventu skaits pēdējā gadā ir pieaudzis visās izglītības grupās, izņemot mūzikas teoriju, kuru pēdējos divos gados nav absolvējis neviens audzēknis.

© BSZI, 2002

Rīgas Doma kora skola

Rīgas Doma kora skola piedāvā diriģēšanas izglītības programmu (3.kvalifikācijas līmeni) un mūzikas vadzinības un pārvaldības programmu (3.kvalifikācijas līmeni), ko var apgūt jebkurš interesents pēc vispārējās vidējās izglītības iestādes beigšanas.

Rīgas Doma kora skolā pēdējo gadu laikā ir izmainījušās izglītības programmas: kopš 1998.gada audzēkņi tiek uzņemti tikai divās iepriekš minētajās izglītības programmās, atsakoties no bērnu kora kormeistara, kora dziedātāja un baznīcas mūzikas vadzinības izglītības programmām. Neraugoties uz to, uzņemto audzēkņu skaits šajā mācību iestādē ir pieaudzis, pateicoties mūzikas vadzinības grupas paplašināšanai līdz 24 cilvēkiem 2002.gadā.

32.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika Rīgas Doma kora skolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

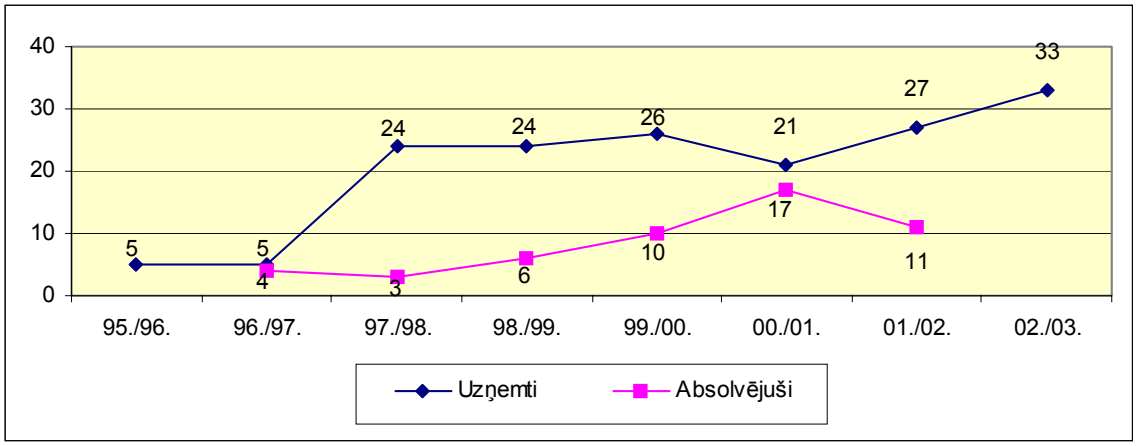

Dati par 1996.gada absolventiem nav apkopoti; BSZI, 2002

33.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika Rīgas Doma kora skolā: 1995-2002(absolūtais skaits)

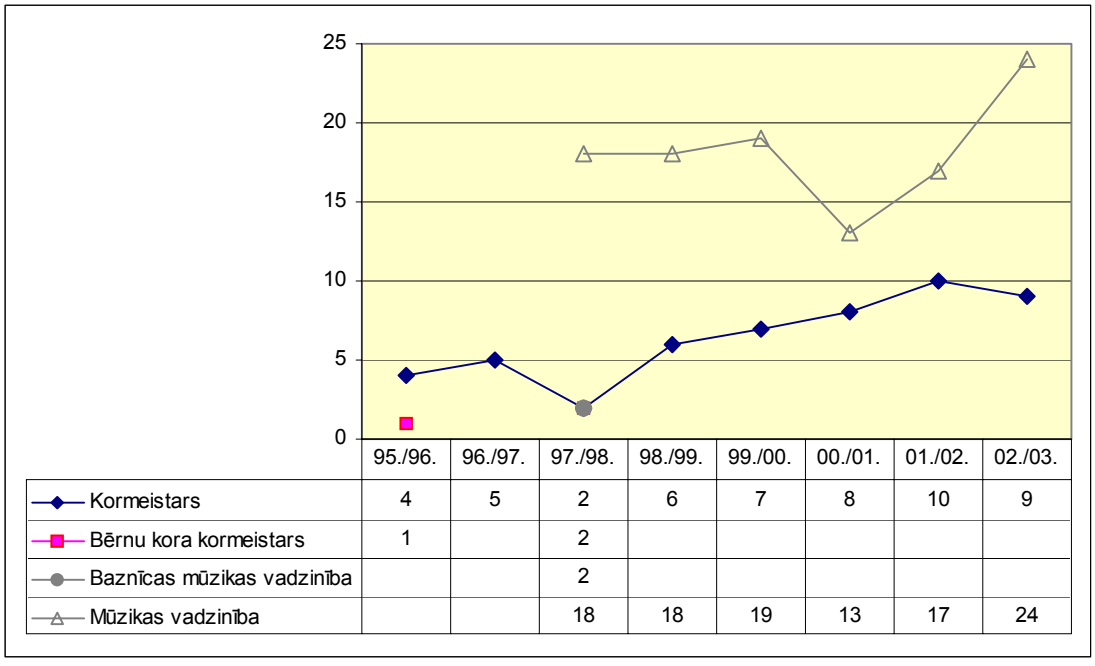

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Kormeistars	4	5	2	6	7	8	10	9
Bērnu kora kormeistars	1		2					
Baznīcas mūzikas vadzinība			2					
Mūzikas vadzinība			18	18	19	13	17	24

BSZI, 2002

Neraugoties uz mācību grupu palielināšanu abās izglītības programmās, Rīgas Doma kora skolā saglabājas iestājkonkurss, bet mūzikas vadzinības specialitātē pēdējā gada laikā tas ir pat nedaudz pieaudzis un norāda uz šīs programmas potencēm arī nākotnē.

7.tabula. Konkurss Rīgas Doma kora skolā: 1995.-2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Kormeistars	1.5	1.4	1	1.3	1.4	1.2	1.3	1.4
2.	Bērnu kora kormeistars	2	-	2	-	-	-	-	-
3.	Baznīcas mūzikas vadzinība	-	-	2	-	-	-	-	-
4.	Mūzikas vadzinība	-	-	1.6	1.5	1.5	1.5	1.5	1.7

Absolventu skaits līdz 2000.gadam Rīgas Doma kora skolā ir lēnām pieaudzis, bet pēc tam tas ir nedaudz sarucis sakarā ar nelielo absolventu skaitu mūzikas vadzinības programmā 2001.gadā, kas ir ietekmējis kopējo absolventu skaitu attiecīgajā gadā.

34.grafiks. Absolvējušo audzēkņu dinamika Rīgas Doma kora skolā: 1997-2002 (absolūtais skaits)

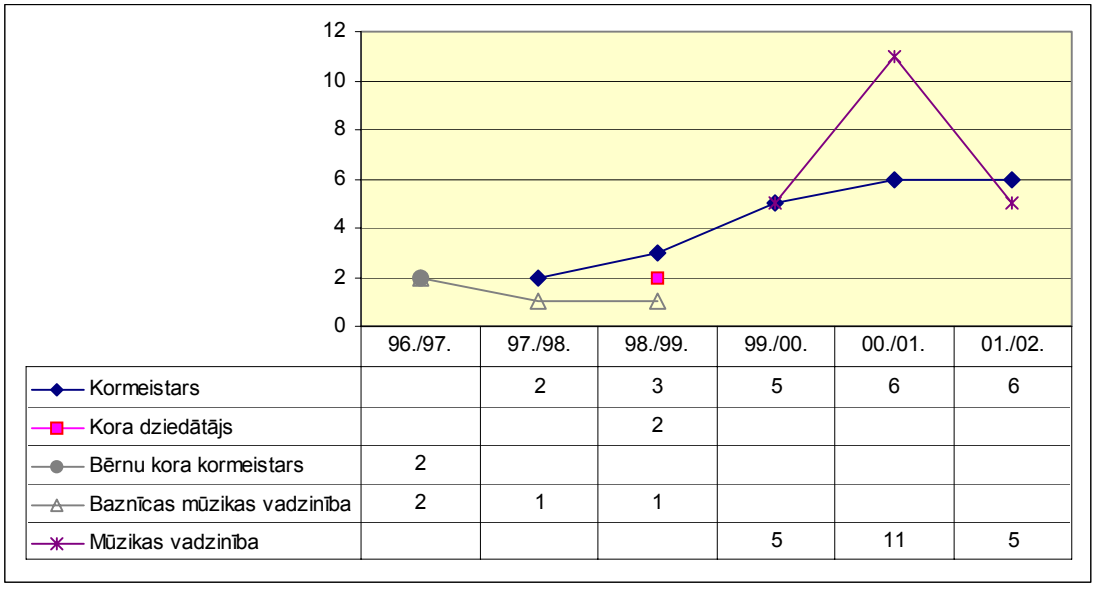

Dati par 1995.gadu nav apkopoti
BSZI,2002

Meiteņu īpatsvars Rīgas Doma kora skolas audzēkņu vidū ir mainīgs. Uzņemto audzēkņu vidū meiteņu īpatsvars no 67% 1998.gadā samazinājās līdz 33% 2000.gadā un pēc tam atkal lēnām pieauga līdz 64% 2002.gadā. Savukārt absolventu vidū tendence ir pilnīgi pretēja – meiteņu skaits sasniedza vislielāko īpatsvaru absolventu vidū tieši tajos gados, kad tika vismazāk uzņemtas meitenes, proti 1999./2000. un 2000./2001.mācību gados.

35.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Rīgas Doma kora skolā: 1999.-2002.gads (absolūtais skaits)

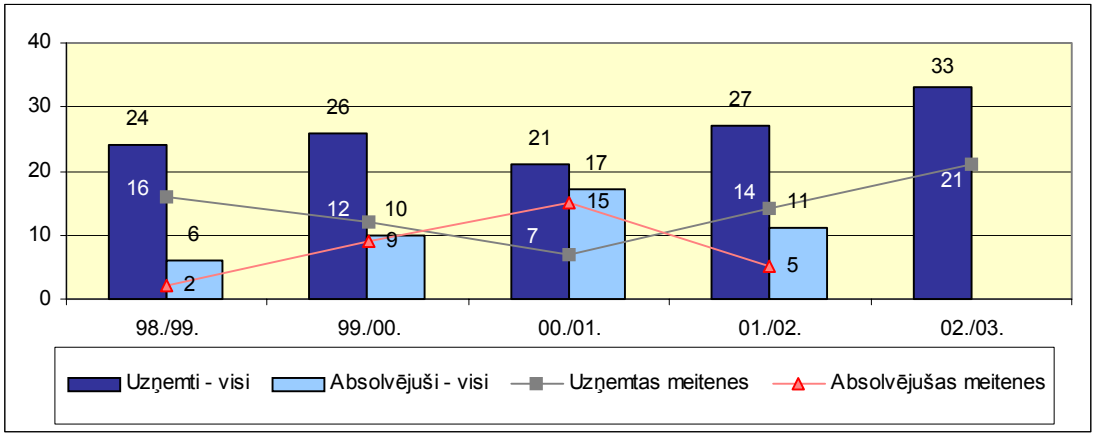

BSZI, 2002

Rīgas Doma kora skolas skolotāji raksturo savu audzēkņu sagatavotību kā labu un vispusīgu, kad audzēkņi turpina mācības Latvijas Mūzikas akadēmijā ne tikai apgūtajā specialitātē, bet arī citās ar mūziku saistītās specialitātēs, piemēram, kompozīcijas, vokālajā u.c. nodaļās. Tāpat daļa audzēkņu izvēlas studēt ar savu specialitāti nesaistītās augstskolu izglītības programmās sakarā ar zemo atalgojumu kultūras sfērā.

Šīs mācību iestādes absolventi parasti turpina studijas karjeras izaugsmes dēļ, nevis uzsāk darba gaitas, lai gan absolventu sagatavotība darbam ir ļoti laba – ir uzvarēti dažādi starptautiskie koru vadītāju un kormeistaru konkursi. Tāpat absolventi cenšas apvienot darbu savā specialitātē ar papildus, labi apmaksātu darbu.

Visbeidzot Rīgas Doma kora skolotāji uzsver, ka saviem audzēkņiem "nodrošina labu profesionālo un vispārējo izglītību, kas sekmē vispusīgi attīstītu personību izaugsmi." Tāpēc kā problēma audzēkņu sagatavotībai darba tirgum tiek minēts arī pārāk mazais stundu limits, kas ir paredzēts vispārējās izglītības priekšmetiem.

J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskola

J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskola piedāvā mūzikas teorijas, kora diriģēšanas, akadēmiskās dziedāšanas, pūšam un sitaminstrumentu spēles, stīgu instrumentu spēles un klavierspēles izglītības programmas (3.un 4.kvalifikāciju), kā arī mūzikas skolas skolotāja kvalifikāciju.

Uzņemto audzēkņu skaits kopš 1995.gada ir lēnām pieaudzis sakarā ar pūšam un sitaminstrumentu spēles un akadēmiskās dziedāšanas mācību grupu palielināšanu. Absolventu skaita dinamika atšķiras ar pieauguma un lejupslīdes savstarpēju nomainīšanos, un visdramatiskākais absolventu skaita pieaugums ir bijis 2002.gadā, kad attiecībā pret iepriekšējo gadu tas ir palielinājies par trīs reizēm. Tas liek domāt par izmaiņām izglītības programmās.

36.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika J.Mediņa Rīgas mākslas vidusskolā: 1995-2002 (absolūtais skaits)

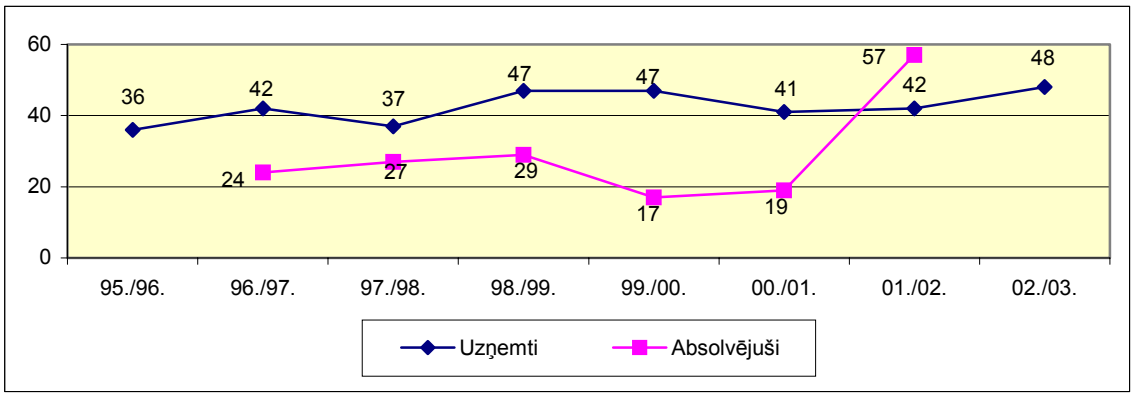

BSZI, 2002

Jau tika minēts, ka pūšam un sitaminstrumentu spēles, arī akadēmiskās dziedāšanas izglītības programmu grupas ir palielinājušās visai būtiski (attiecīgi līdz 18 un 11 cilvēkiem 2002.gadā). Savukārt stīgu instrumentu un mūzikas teorijas grupu samazinājušās, arī tautas instrumentu grupa skaitliski ir samazinājusies pēc 1998. un 1999.gados vērojamā audzēkņu pieauguma.

37.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.m.g. J.Mediņa Rīgas mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

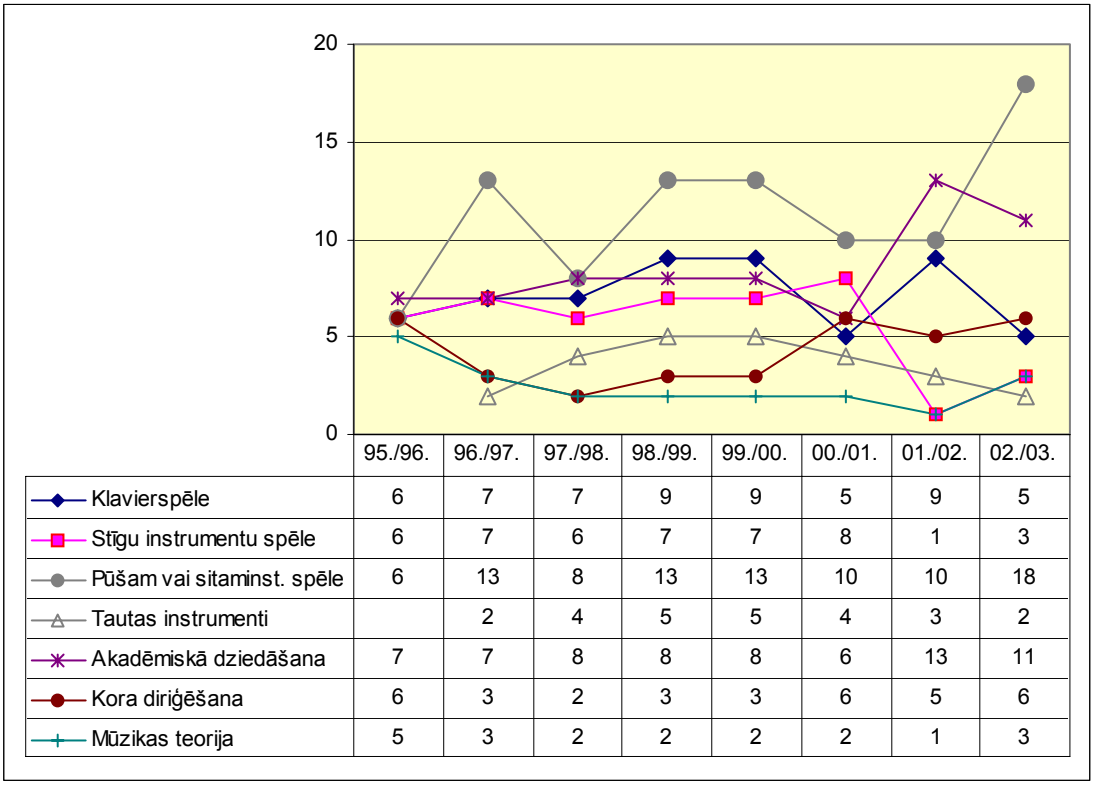

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	6	7	7	9	9	5	9	5
Stīgu instrumentu spēle	6	7	6	7	7	8	1	3
Pūšam vai sitaminst. spēle	6	13	8	13	13	10	10	18
Tautas instrumenti		2	4	5	5	4	3	2
Akadēmiskā dziedāšana	7	7	8	8	8	6	13	11
Kora diriģēšana	6	3	2	3	3	6	5	6
Mūzikas teorija	5	3	2	2	2	2	1	3

BSZI, 2002

Absolventu skaits līdz 2001.gadam lielākajā daļā izglītības programmu samazinājās (izņemot kora diriģēšanu un mūzikas teoriju), bet jau nākamajā gadā tieši šajās izglītības programmās, kurās bija samazinājies absolventu skaits, bija vērojams būtisks absolventu skaita pieaugums (izņemot kora diriģēšanu un mūzikas teoriju, kur tendences ir pretējas).

38.grafiks. Absolventu dinamika no 1996.-2002.m.g. J.Mediņa Rīgas mākslas vidusskolā (absolūtais skaits)

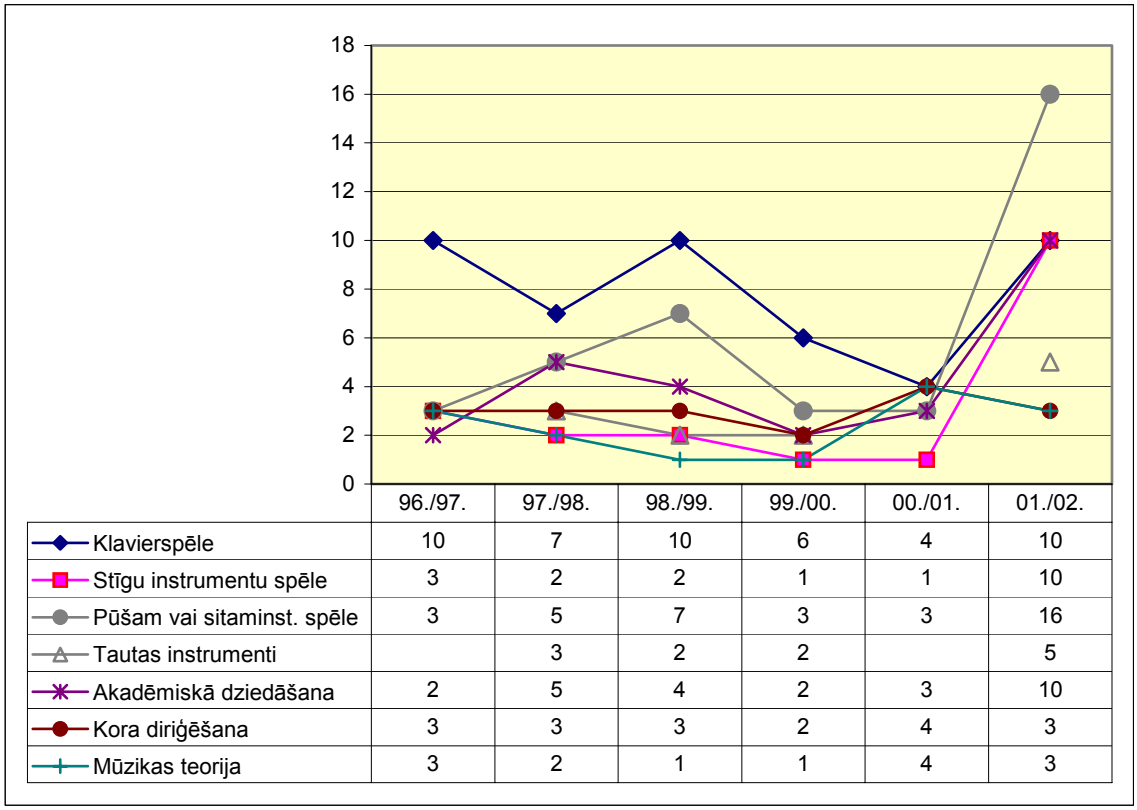

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	10	7	10	6	4	10
Stīgu instrumentu spēle	3	2	2	1	1	10
Pūšam vai sitaminst. spēle	3	5	7	3	3	16
Tautas instrumenti		3	2	2		5
Akadēmiskā dziedāšana	2	5	4	2	3	10
Kora diriģēšana	3	3	3	2	4	3
Mūzikas teorija	3	2	1	1	4	3

BSZI, 2002

Līdzīgi kā citās mūzikas izglītības iestādēs, arī J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā iestājkonkursi pēdējos gados ir samazinājušies, un 2002.gadā iestājkonkurss bija tikai vokāla izglītības programmā, kurā iestājkonkurss ir bijis visus gadus, sākot no 1995.gada, un liecina par šīs specialitātes popularitāti konkrētajā mācību iestādē.

8.tabula. Konkursi izglītības programmās J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā, 1995./96.m.g. – 2002./03.m.g.

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Klavierspēle			1.6	1	1	1.2	1.33	1
2.	Stīgu instrumentu spēle	1	1.1	1.2	1.14	1.14	1	1	1
3.	Pūšam vai sitaminstr. spēle	1.2	1.1	1.1	1.07	1.07	1.5	1	1
4.	Tautas instrumenti	1	1	1	1.2	1.2	1	1	1
5.	Vokāls	2.6	1.9	1.8	3.37	3.37	2.33	1.76	1.72
6.	Kora diriģēšana	1.2	1.3	1.5	1	1	1	1.2	1
7.	Mūzikas teorija			1	1	1	1	2	1

J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā meiteņu īpatsvars ir augsts un svārstās no 56% līdz 77% uzņemto audzēkņu vidū un no 72% - 84% absolvējušo jauniešu vidū. Taču nav

nevienas izglītības programmas, kurā pēdējos piecos gados pēc kārtas būtu uzņemtas tikai viena dzimuma pārstāvji, proti, visās ir uzņemti kā zēni, tā meitenes. Lielāks zēnu īpatsvars ir tikai pūšam un sitaminstrumentu spēlē, kamēr meiteņu pārsvars ir vērojams mūzikas teorijā, akadēmiskajā dziedāšanā jeb vokālā, klavierspēlē, stīgu instrumentu spēlē, arī kora diriģēšanā.

39.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā, 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

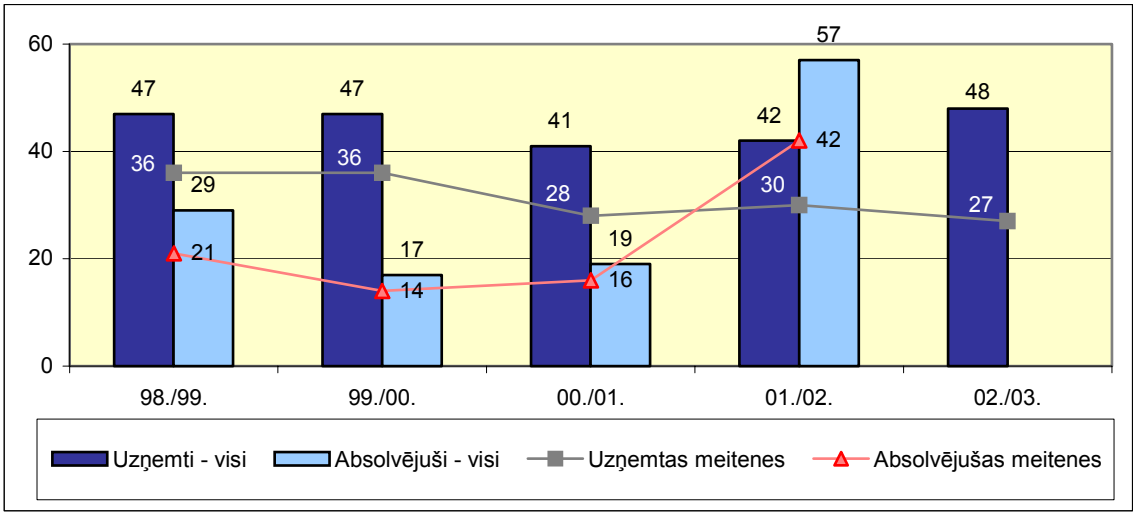

BSZI, 2002

J.Mediņa Rīgas mūzikas skolas skolotāji uzskata, ka valstī joprojām ir liels pieprasījums pēc mūzikas pedagogiem mūzikas skolās un vispārizglītojošās skolās gan Rīgā, gan dažādos Latvijas reģionos.

Absolventu sagatavotība ir laba, gandrīz visi turpina mācības dažādās Latvijas un ārvalstu augstskolās, cenšoties paralēli piepelnīties saistībā ar iegūto specialitāti. Galvenās problēmas jauniešu sagatavošanā darba tirgum ir ilgstoši neatrisinātais materiālais nodrošinājums, kā arī nepārtrauktās reformas mūzikas izglītībā, kas skar vidējās profesionālās izglītības iestādes un iestādes ar profesionālās izglītības ievirzi.

Pieprasījums darba tirgū konkrētajās specialitātēs, kādas tiek piedāvātas J.Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā, tiek raksturots kā pieaugošs: valsts mūzikas skolās pieaug vajadzība pēc pedagogiem, profesionālā pūtēju orķestrī "Rīga" – pēc mūziķiem, Latvijas Radio korī un Latvijas Nacionālajā operā – pēc kora dziedātājiem.

Skolotāji runā, ka studijas augstskolās neatrisina kultūrizglītības iestāžu absolventu materiālās problēmas, dažreiz pat sarežģī, tā kā dzīvošana un uzturēšanās Rīgā ir dārga, arī mācības atsevišķiem studentiem ir par maksu, tāpēc no valsts tiek gaidīts specialitāšu, saistītu ar kultūrizglītību, prestiža paaugstināšana, palielinot to darba samaksu.

E. Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskola

E. Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskola piedāvā iegūt 3. un 4.kvalifikāciju mūzikas teorijā, diriģēšanā, vokālajā mūzikā un instrumentālajā mūzikā (klavierspēlē, stīgu instrumentu spēlē, pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēlē, tautas instrumentu spēlē), kā arī papildus apgūt mūzikas skolas skolotāja profesiju.

Uzņemto audzēkņu skaits kopumā ir bijis stabils līdz 2002.gadam, kad par 52% ir palielināts uzņemto jauniešu skaits attiecībā pret iepriekšējo gadu. Visai līdzīga tendence ir absolventu vidū: līdz 2000.gadam absolventu skaits ir nedaudz svārstījies ar tendenci samazināties, bet 2001.gadā viņu skaits ir pieaudzis par vairāk nekā 2.5 reizēm, kas liek domāt par izmaiņām mācību programmā.

40.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika E.Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolā: 1995. – 2002.gads (absolūtais skaits)

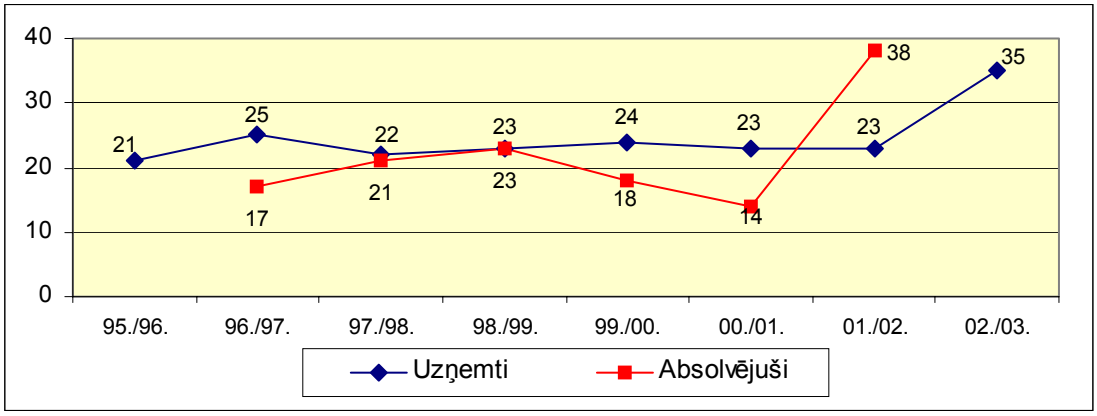

BSZI, 2002

Apskatot uzņemto audzēkņu sadalījumu pa izglītības programmām, redzams, ka šī gada uzņemto jauniešu skaita pieaugums ir saistīts ar pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēles, kā arī akadēmiskās dziedāšanas grupu palielināšanu līdz 10 cilvēkiem katrā.

Pārējās izglītības programmās uzņemto jauniešu skaits ir uzskatāms par stabilu, tā kā vienā gadā lielāks uzņemto jauniešu skaits kompensē nākamajos gados mazāku uzņemto jauniešu skaitu.

41.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. E.Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

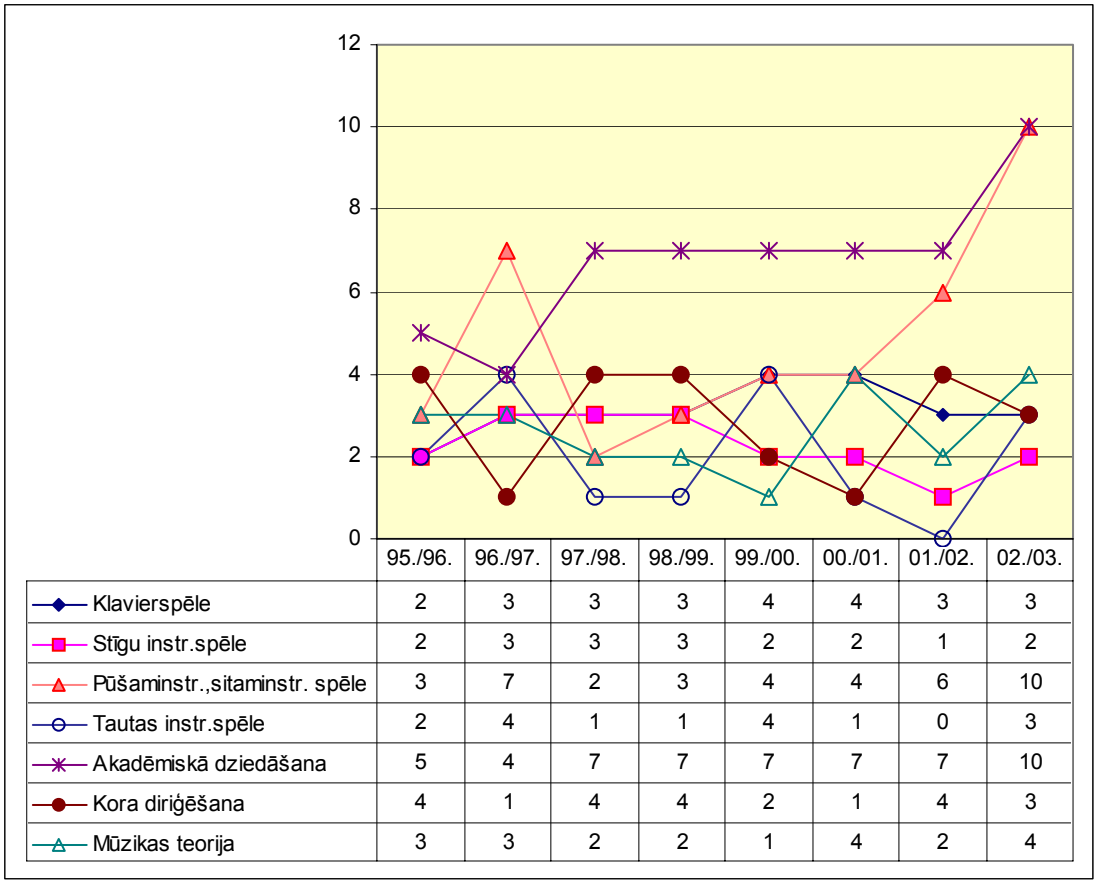

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	2	3	3	3	4	4	3	3
Stīgu instr.spēle	2	3	3	3	2	2	1	2
Pūšaminstr.,sitaminstr. spēle	3	7	2	3	4	4	6	10
Tautas instr.spēle	2	4	1	1	4	1	0	3
Akadēmiskā dziedāšana	5	4	7	7	7	7	7	10
Kora diriģēšana	4	1	4	4	2	1	4	3
Mūzikas teorija	3	3	2	2	1	4	2	4

BSZI, 2002

Absolventu dinamikā ir krasākas svārstības. 2002.gadā absolventu skaits attiecībā pret iepriekšējiem gadiem ir pieaudzis stīgu instrumentu spēlē, pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēlē, akadēmiskajā dziedāšanā. Tikai kora diriģēšanā absolvējušo jauniešu skaits ir samazinājies.

© BSZI, 2002

42.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. E.Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

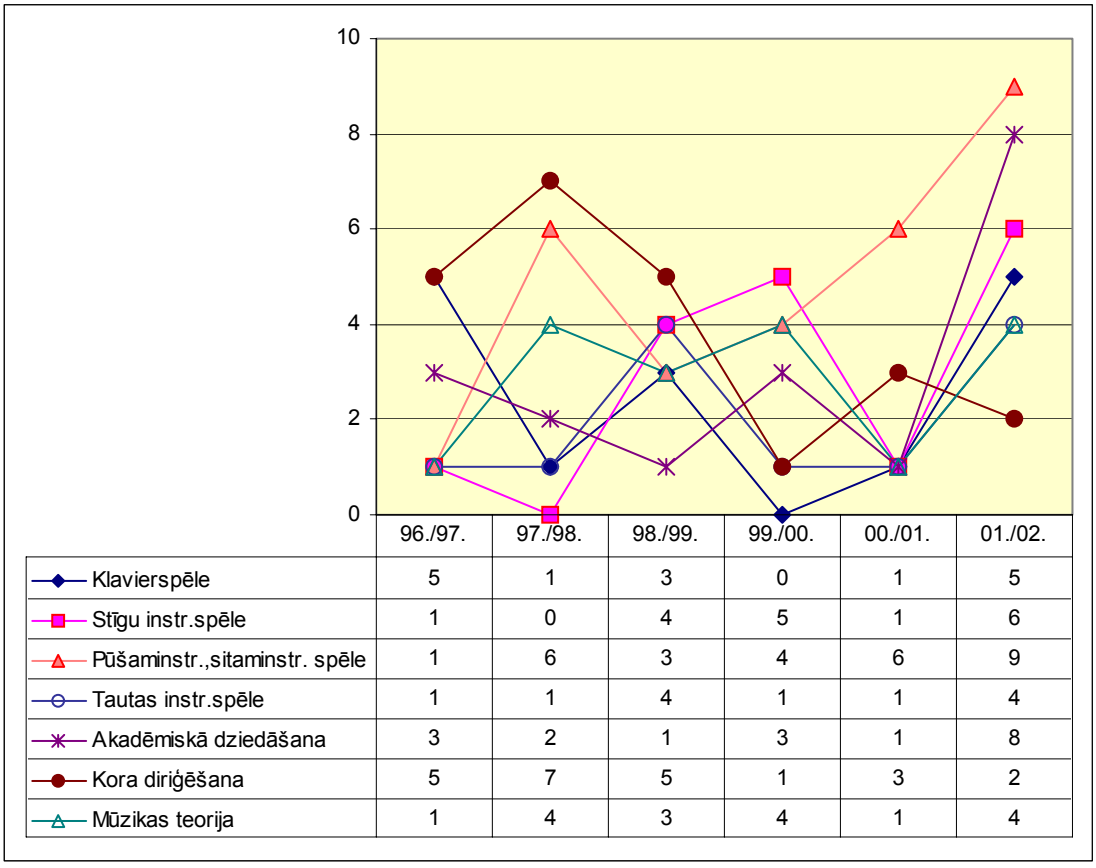

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	5	1	3	0	1	5
Stīgu instr.spēle	1	0	4	5	1	6
Pūšaminstr.,sitaminstr. spēle	1	6	3	4	6	9
Tautas instr.spēle	1	1	4	1	1	4
Akadēmiskā dziedāšana	3	2	1	3	1	8
Kora diriģēšana	5	7	5	1	3	2
Mūzikas teorija	1	4	3	4	1	4

BSZI, 2002

Lai gan meiteņu īpatsvars uzņemto audzēkņu vidū ir vairāk kā puse – no 52%-70% no visiem audzēkņiem, un arī absolvējušo vidū pārsvarā ir meitenes – no 55%- 83%, Liepājas mūzikas vidusskolā nav izteiktas "meiteņu" vai "zēnu" izglītības programmas – visās mācās periodiski gan zēni, gan meitenes. Jāpiemin pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēle, kurā pēdējos divos gados mācās lielākoties zēni.

43.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū Liepājas mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

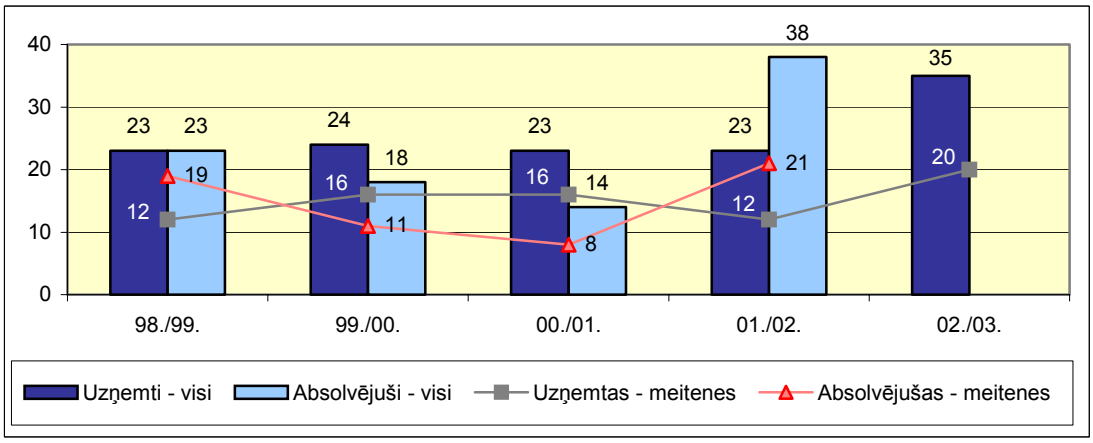

BSZI, 2002

Iestājkonkursiem E.Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolā ir tendence pēdējos gados samazināties un pat izzust. Izņēmums ir akadēmiskā dziedāšana, kas šogad bija vienīgajā

izglītības programma ar iestājkonkursu – 1.6 cilvēki uz 1 vietu, lai gan tieši šī grupa skaitliski ir viena no lielākajām.

9.tabula. Konkursi izglītības programmās E.Melngaiļa Liepājas mūzikas vidusskolā, 1995. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Klavierspēle	1	1	1		1	1	1	1
2.	Stīgu instrumentu spēle	1	1	1		1	1	1	1
3.	Pūšaminstrumentu spēle	1.3	1.3	1		1	1	1	1
4.	Tautas instrumentu spēle	1	1	1		1	1.5	-	1
5.	Akadēmiskā dziedāšana	1	2.3	2.1		1	1.28	1.28	1.6
6.	Kora diriģēšana	1	2	1		1.5	1.5	1	1
7.	Mūzikas teorija	1	1	2		1	1	1	1

Dati par 1998./99.m.g. konkursiem nav apkopoti.

Šīs mācību iestādes skolotāji stāsta, ka lielākā daļa absolventu (aptuveni 80%) parasti veiksmīgi turpina mācības augstskolās iegūtajā specialitātē un paralēli uzsāk darba gaitas. Visbiežāk absolventi par darba vietu izvēlas Jūras spēku orķestri un Liepājas simfonisko orķestri, kur vispieprasītākie ir pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu, arī stīgu instrumentu spēles mūziķi. Tāpat absolventi strādā arī mūzikas skolās. Bieži vien brīvās darba vietas mūzikas skolās atrodas ārpus lielajām pilsētām Kurzemes reģionā un gadās, ka absolventi atsakās no šī darba piedāvājuma, jo atalgojumi ir pārāk zemi, lai kompensētu neērtības, saistītas ar dzīvesvietas maiņu.

Skolotāji uzskata, ka mācībām vajadzētu būt vairāk praktiskām, ar kolektīvās muzicēšanas iespējām visām nodaļām – arī mūzikas teorijas un klavierspēles nodaļu audzēkņiem. Pieredze liecina, ka tie jaunieši, kas ir ieguvuši praksi skolas simfoniskajā orķestrī, skolas salonmūzikas orķestrī un korī, vieglāk par pārējiem audzēkņiem iekļaujas darba tirgū. Tāpat sagatavotību darba tirgum paaugstinātu iespēja mācīties papildus priekšmetus, piemēram, papildus instrumentu. Pieprasījums no pilsētas iestādēm, firmām un privātpersonām pēdējos gados ir mainījies, un tas liek domāt par izklaides mūzikas izglītības programmas nepieciešamību.

Ventspils mūzikas vidusskola

Ventspils mūzikas vidusskola piedāvā 3. un 4. kvalifikāciju mūzikas teorijā, diriģēšanā, instrumentālajā mūzikā un vokālā mūzikā. Sakarā ar mācību programmas izmaiņām un tās ilguma saīsināšanu no 5 uz 4 gadiem, pedagoga kvalifikācija vairāk nav iegūstama šajā mācību iestādē.

Ventspils mūzikas vidusskolā uzņemto un absolvējušo audzēkņu skaits ir bijis svārstīgs, ar pretējām attīstības tendencēm, proti, uzņemto jauniešu skaits ir pieaudzis tajos gados, kad absolventu skaits ir samazinājies un otrādi – tas ir bijis mazāks tad, kad absolvējušo jauniešu skaits ir palielinājies. Kopumā 2002.gadā uzņemto skaits ir palielinājies par gandrīz 3 reizēm salīdzinājumā ar 1995.gadu, bet absolventu skaits – par vairāk nekā 2 reizēm.

44.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika Ventspils mūzikas vidusskolā: 1995.–2002.gads (absolūtais skaits)

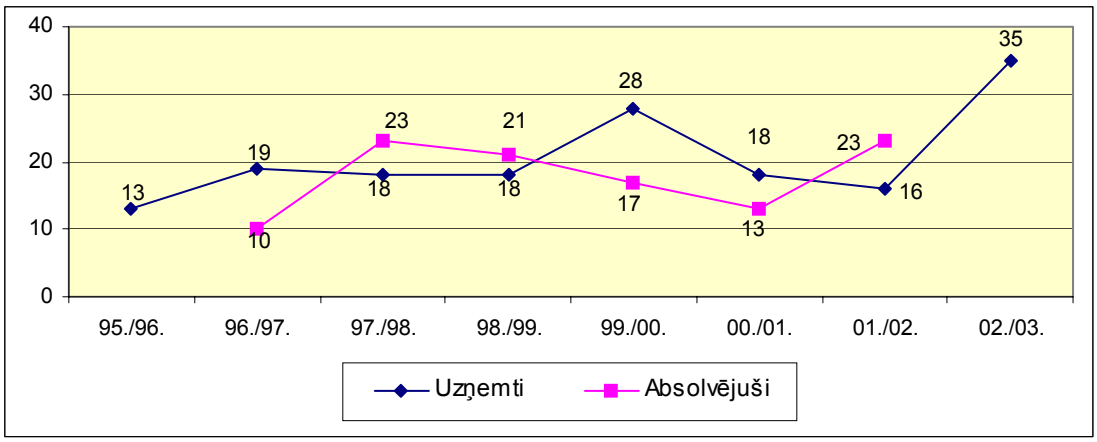

BSZI, 2002

Ventspils mūzikas vidusskolā periodiski ir uzņemti jaunieši dažādās izglītības programmās. Piemēram, mūzikas teorijā netika uzņemti audzēkņi 2000. un 2001.gadā, klavierspēlē – 2000.gadā un stīgu instrumentu spēlē – 2001.gadā, bet tautas instrumentos jaunieši tika uzņemti sākot ar 2001.gadu, akadēmiskajā dziedāšanā – sākot ar 1999.gadu. 2002.gadā vislielākā uzņemto audzēkņu grupa ir kora diriģēšanā, lai gan iepriekšējos gados lielākā grupa ir bijusi pūšam vai sitaminstrumenti.

© BSZI, 2002

45.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. Ventspils mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

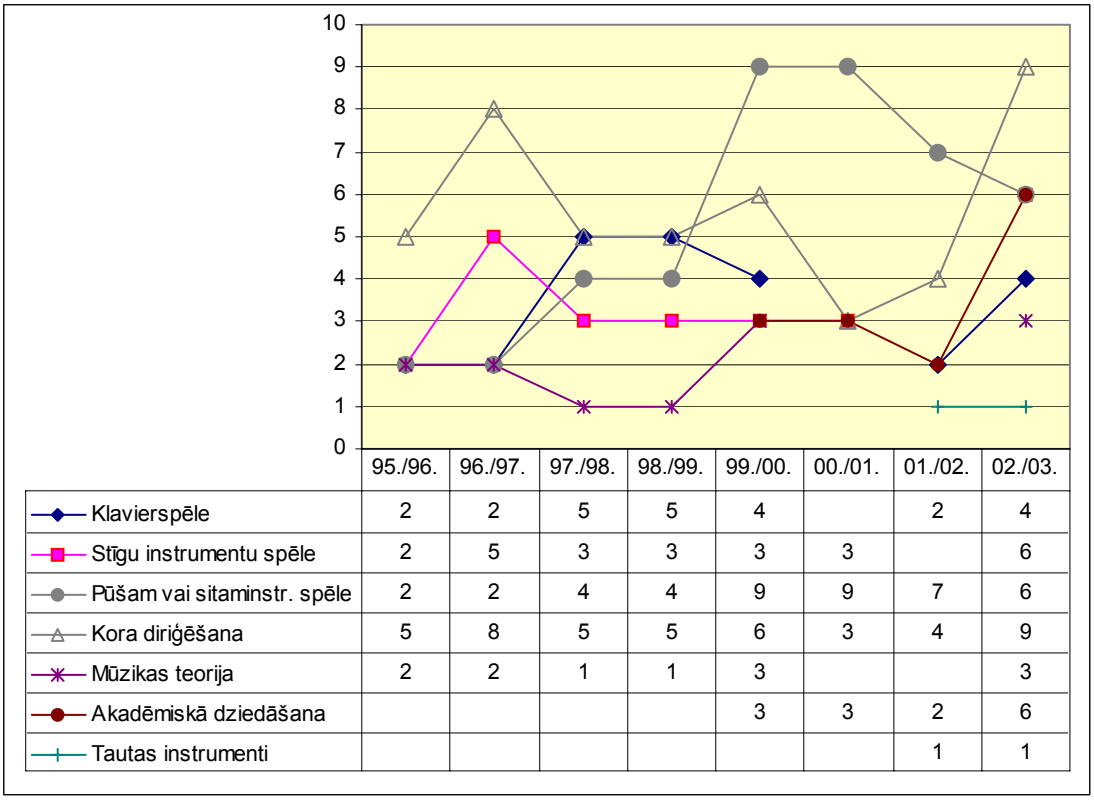

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	2	2	5	5	4		2	4
Stīgu instrumentu spēle	2	5	3	3	3	3		6
Pūšam vai sitaminstr. spēle	2	2	4	4	9	9	7	6
Kora diriģēšana	5	8	5	5	6	3	4	9
Mūzikas teorija	2	2	1	1	3			3
Akadēmiskā dziedāšana					3	3	2	6
Tautas instrumenti							1	1

BSZI, 2002

Absolventu skaits kopš 1996.gada visās izglītības programmās kopumā ir bijis stabils, izņēmums ir stīgu instrumentu spēle, kur 1998. un 1999.gadā bija absolventu skaita kritums, bet 2001.gadā šo izglītības programmu beidza viens no lielākajiem audzēkņu skaitiem. Jāpiebilst, ka akadēmiskajā dziedāšanā un tautas instrumentos izlaidums vēl nav bijis.

Iestājkonkursi Ventspils mūzikas koledžā nav.

Tāpat kā citās mūzikas skolās, arī Ventspils mūzikas vidusskolā pārsvarā mācās meitenes: uzņemto audzēkņu vidū meiteņu īpatsvars pēdējos piecos gados ir svārstījies no 50% līdz 83%, bet absolvējušo vidū – no 76% līdz 83%. Pēdējo piecu gadu laikā kordiriģēšanas programmā ir uzņemtas tikai meitenes, savukārt stīgu instrumentu spēlē, mūzikas teorijā, akadēmiskajā dziedāšanā dominē meitenes, bet pūšam un sitaminstrumentu spēlē pārsvarā mācās zēni.

© BSZI, 2002

46.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. Ventspils mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

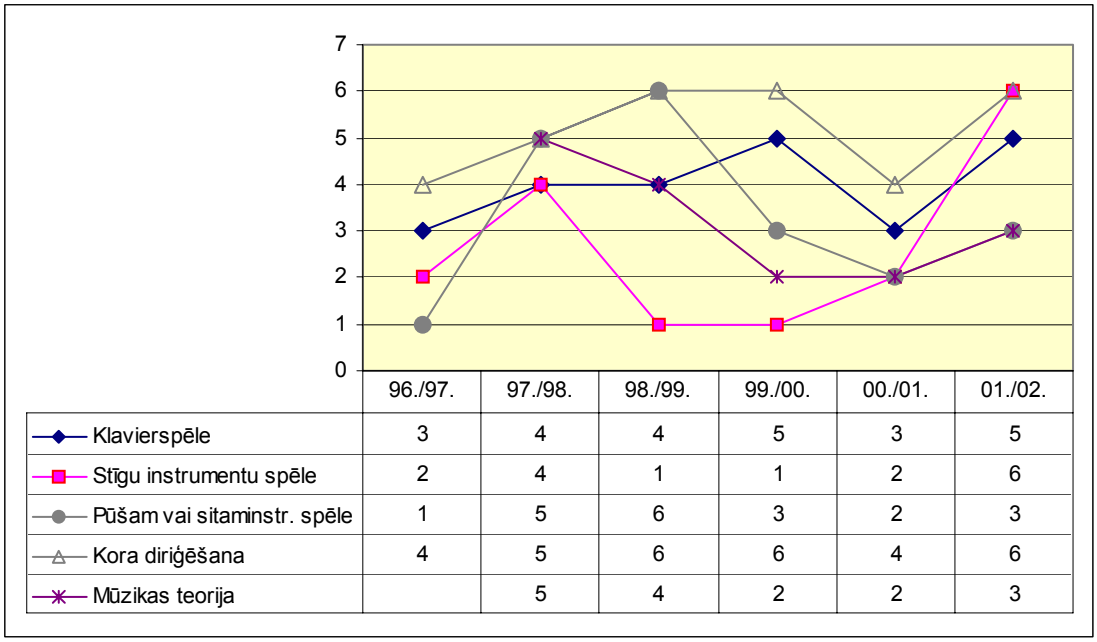

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	3	4	4	5	3	5
Stīgu instrumentu spēle	2	4	1	1	2	6
Pūšam vai sitaminstr. spēle	1	5	6	3	2	3
Kora diriģēšana	4	5	6	6	4	6
Mūzikas teorija		5	4	2	2	3

BSZI, 2002

47.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū Ventspils mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

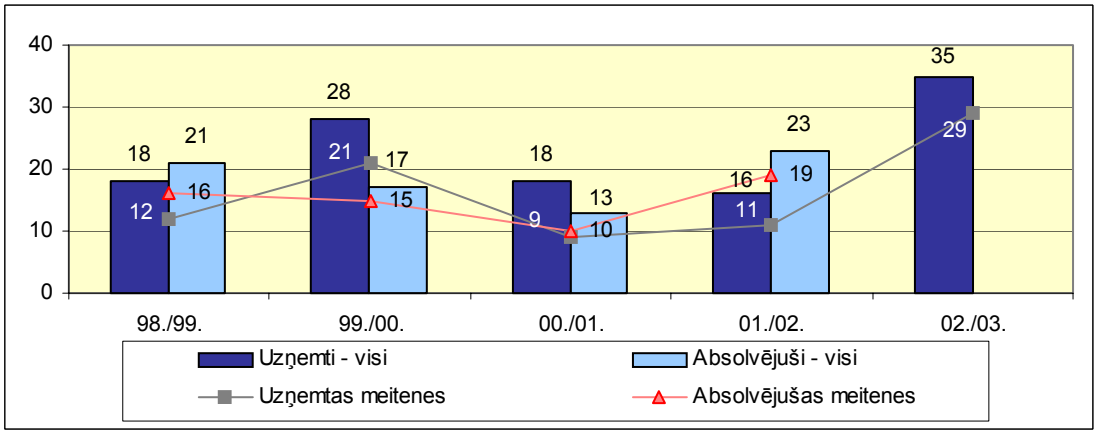

BSZI, 2002

Ventspils mūzikas vidusskolas skolotāji vērtē savu audzēkņu sagatavotību gan turpmākajām studijām, gan darbam pozitīvi. Kā problēmas un trūkumi audzēkņu sagatavošanai un apmācībai tiek minētas mācību programmas pielāgošana 4 gadu mācību ilgumam, kā rezultātā ir izveidojusies pārāk liela slodze vispārizglītojošos priekšmetos un vienlaicīgi atsevišķu priekšmetu trūkums saistībā ar kultūrizglītību, piemēram, metodikas stundu trūkums instrumentālajā spēlē, arī pedagoģiskās prakses, psiholoģijas un pedagoģijas priekšmetu trūkums. Līdz ar to nav iespējams iegūt pedagoģisko kvalifikāciju, un "vienīgā iespēja absolventiem ir strādāt par kormeistariem (pianistiem), dziedāt korī, spēlēt ansambļos vai orķestros (pūtējiem un stīgu instrumentu spēlētājiem)". Tāpēc absolventu darba iespējas ir uzskatāmas kā ierobežotākas.

Ventspils mūzikas vidusskolas skolotāji, līdzīgi citu kultūrizglītības iestāžu darbiniekiem uzsver neatbilstošo atalgojumu māksliniekiem un mūziķiem, arī mūzikas skolu skolotājiem, kā arī uzsver nepietiekošā finansējuma negatīvās sekas audzēkņu apmācības procesā: informātika tiek mācīta vispārizglītojošā skolā, sporta nodarbības notiek profesionāli tehniskās vidusskolas zālē, svešvalodu skolotāju trūkums, kā rezultātā labāk situētie skolēni apmeklē svešvalodu kursus. Iepriekš uzskaitītās aktivitātes samazina skolēnu laika patēriņa efektivitāti, "kā rezultātā cieš specialitāte."

Anketētie Ventspils mūzikas vidusskolas pedagogi ierosina atjaunot pedagoga kvalifikācijas iegūšanu šajā mācību iestādē.

Jelgavas mūzikas vidusskola

Jelgavas mūzikas vidusskola piedāvā 3. un 4.kvalifkāciju instrumentālajā mūzikā, vokālajā mūzikā un kora diriģēšanā. Tāpat piedāvā iespēju apgūt mūzikas skolas skolotāja kvalifikāciju.

Uzņemto jauniešu skaits kopš 1995.gada ir bijis ļoti mainīgs – uzņemto skaits ir bijis zems 1996., 1999. un 2001.gados, pēc kuriem parasti uzņemto skaits ir palielinājies.

Interesanti, ka absolventu dinamika lielā mērā sakrīt ar uzņemto skaita dinamiku, proti, gados, kad ir bijis mazs absolventu skaits, arī uzņemti tika mazāk, un otrādi. Tikai 2001.gadā šī sakritība vairs nepastāv – absolventu skaits ir pieaudzis un arī uzņemto jauniešu skaits ir pieaudzis attiecībā pret iepriekšējo mācību gadu.

48.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika Jelgavas mūzikas vidusskolā: 1995.–2002.gads (absolūtais skaits)

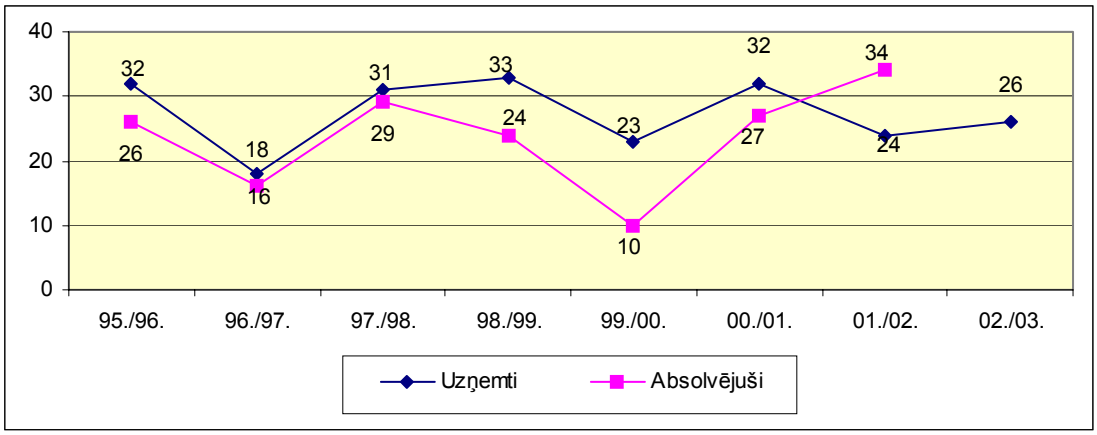

BSZI, 2002

Uzņemto jauniešu skaits gandrīz visās izglītības programmās ir samazināts salīdzinājumā ar 1995.gada datiem. Visai izteikti tas ir klavierspēles, pūšam vai sitaminstrumentu spēles un tautas instrumentu spēles programmās. Tikai akadēmiskajā dziedāšanā pēdējos trīs gados ir bijušas skaitliski lielas audzēkņu grupas.

49.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. Jelgavas mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

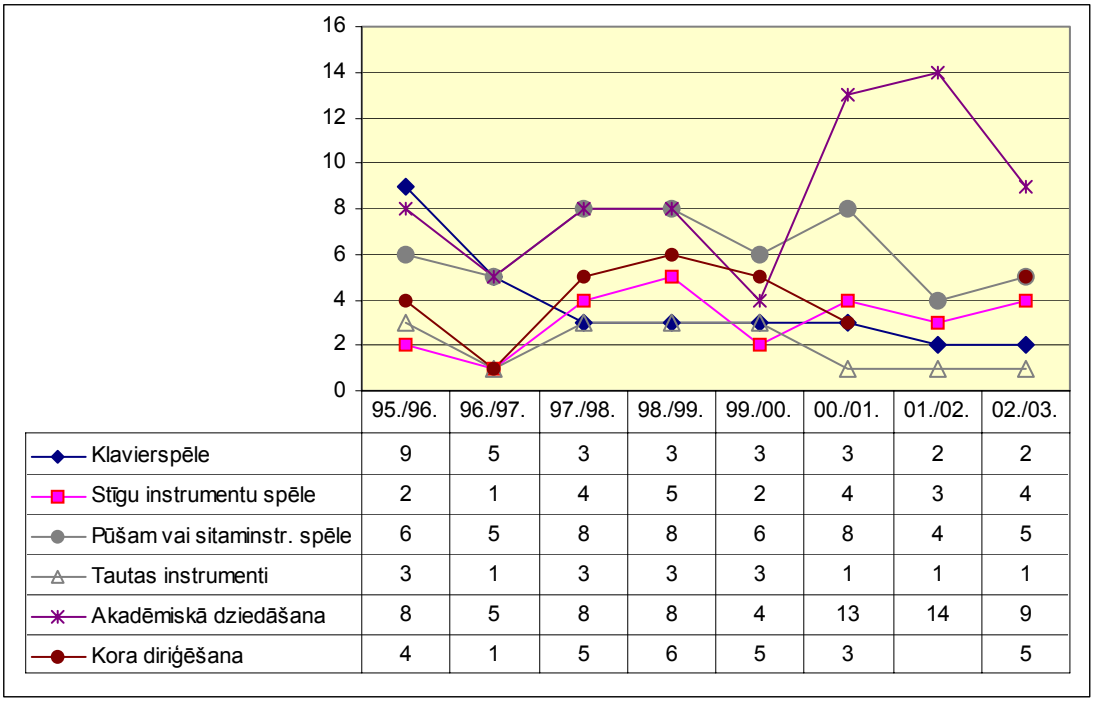

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	9	5	3	3	3	3	2	2
Stīgu instrumentu spēle	2	1	4	5	2	4	3	4
Pūšam vai sitaminstr. spēle	6	5	8	8	6	8	4	5
Tautas instrumenti	3	1	3	3	3	1	1	1
Akadēmiskā dziedāšana	8	5	8	8	4	13	14	9
Kora diriģēšana	4	1	5	6	5	3		5

BSZI, 2002

Kopš 1997.gada iestājkonkurss konstanti ir bijis tikai vienā izglītības programmā Jelgavas mūzikas vidusskolā - pūšam vai sitaminstrumentu spēlē. Visai bieži iestājkonkursi ir bijuši arī akadēmiskajā dziedāšanā, tautas instrumentu un stīgu instrumentu spēlē, taču šajās programmās tie nav bijuši tik pastāvīgi.

10.tabula. Konkursi izglītības programmās Jelgavas mūzikas vidusskolā, 1995. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Klavierspēle	1	1	1	1	1	1	1.5	1
2.	Stīgu instrumentu spēle	1.5	1	1	1	2	1	1.33	1.25
3.	Pūšam vai sitaminstr. spēle	1.1	1	1.1	1.13	1.83	1.13	1.5	1.2
4.	Tautas instrumenti	1	1	1	1	1	2	1	2
5.	Vokāls	1	1	1	1.13	1.5	1.08	1.14	1
6.	Kora diriģēšana	1	1	1	1	1	1	-	1

Absolventu skaits kopš 1995.gada ir bijis svārstīgs visās izglītības programmās, un ir grūti raksturot kādu kopīgu attīstības tendenci.

50.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. Jelgavas mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

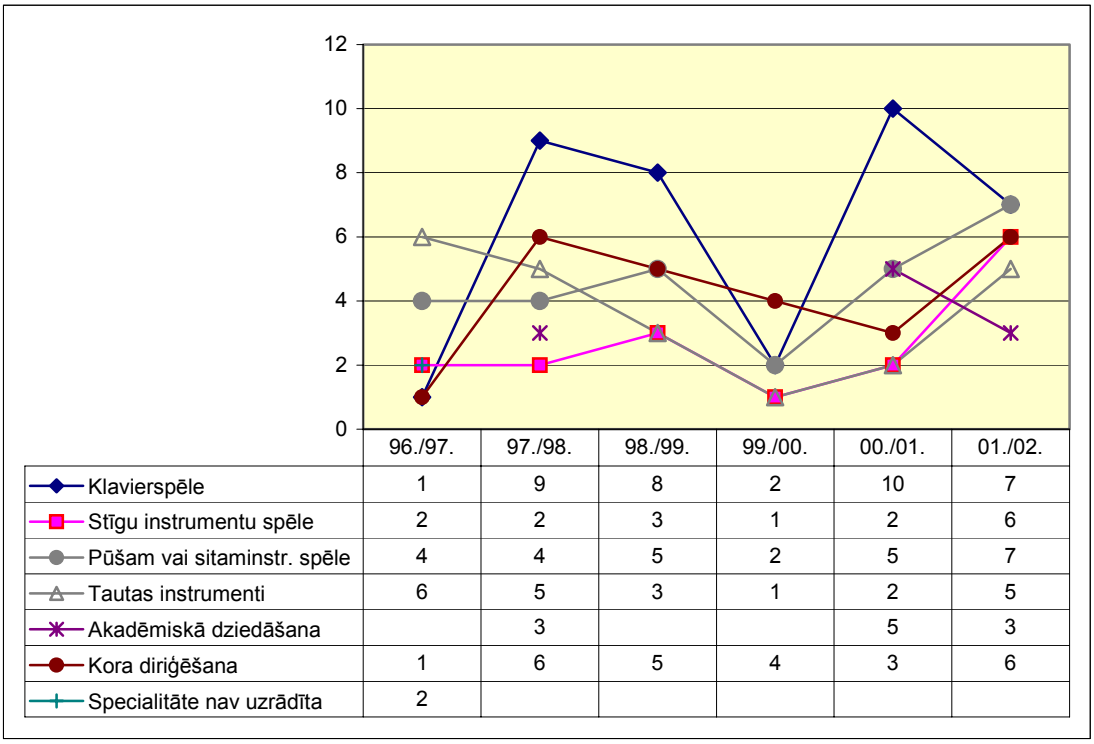

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	1	9	8	2	10	7
Stīgu instrumentu spēle	2	2	3	1	2	6
Pūšam vai sitaminstr. spēle	4	4	5	2	5	7
Tautas instrumenti	6	5	3	1	2	5
Akadēmiskā dziedāšana		3			5	3
Kora diriģēšana	1	6	5	4	3	6
Specialitāte nav uzrādīta	2					

Dati par 1995./ 96. m.g. absolventiem nav apkopoti
BSZI, 2002

Jelgavas mūzikas vidusskolā audzēkņu vidū dominē meitenes: meiteņu īpatsvars uzņemto vidū svārstās no 53% - 79% (sevišķi augsts tas ir klavierspēlē, tautas instrumentu spēlē, arī kora diriģēšanā), bet absolvējušo vidū – no 75% - 100% (piemēram, klavierpspēli kopš 1998.gada ir absolvējušas tikai meitenes, arī pārējās programmās dominē meitenes). Izņēmums ir pūšaminstrumentu un sitaminstrumentu spēle, kurā zēni tiek uzņemti vairāk par pusi un arī absolventu vidū zēni veido pusi no visiem audzēkņiem).

51.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū Jelgavas mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

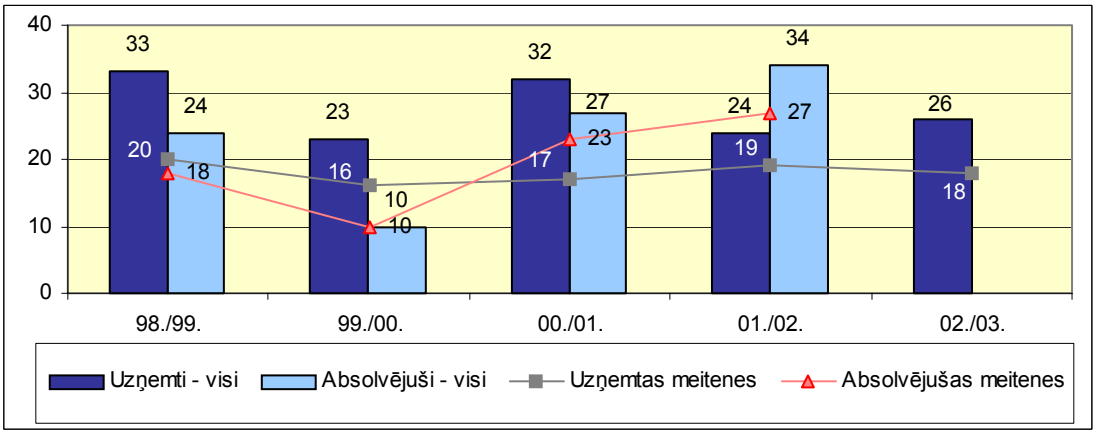

BSZI, 2002

A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola

A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola piedāvā apgūt instrumentālo mūziku, vokālo mūziku un diriģēšanu 3. un 4.kvalifikācijas līmenī.

Uzņemto jauniešu skaits kopš 1995.gada kopumā ir bijis stabils. Būtiskākas izmaiņas ir absolventu skaitā, kad 2000.gadā absolvēja 2 reizes vairāk jauniešu nekā iepriekšējā gadā.

52.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā: 1995.– 2002.gads (absolūtais skaits)

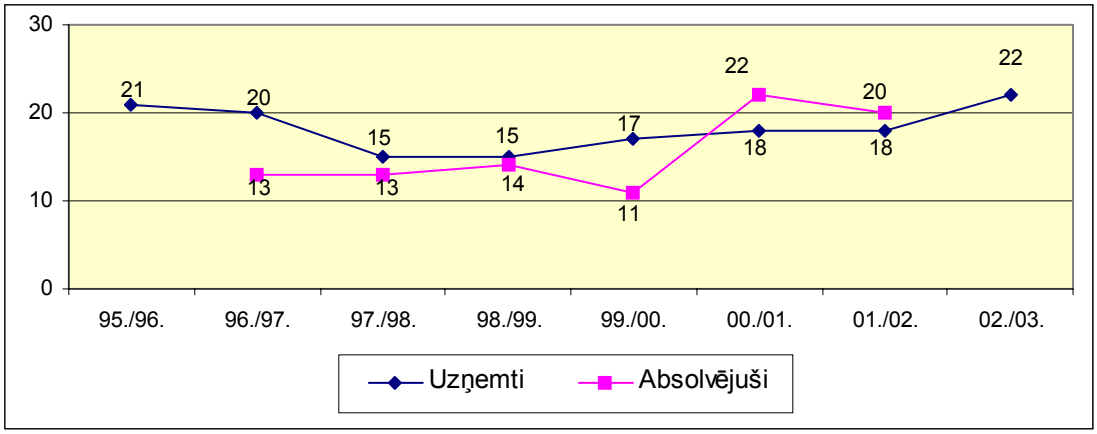

BSZI, 2002

53.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

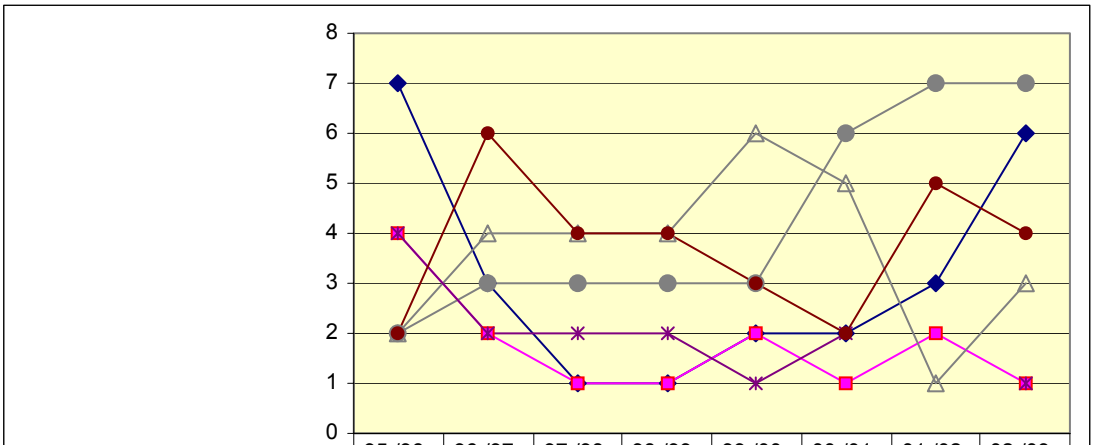

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	7	3	1	1	2	2	3	6
Stīgu instrumentu spēle	4	2	1	1	2	1	2	1
Akadēmiskā dziedāšana	2	3	3	3	3	6	7	7
Pūšam vai sitaminst. spēle	2	4	4	4	6	5	1	3
Tautas instrumenti	4	2	2	2	1	2		1
Kora diriģēšana	2	6	4	4	3	2	5	4

BSZI, 2002

No 1995.gada uzņemto jauniešu skaits ir pieaudzis tikai akadēmiskajā dziedāšanā. Šogad liela grupa salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir izveidota arī klavierspēlē, pārējās izglītības programmās skaits ir palicis tāds pats vai pat samazinājies. Jāpiebilst, ka iestājkonkursi Cēsu mūzikas vidusskolā nav.

Absolventu skaits klavierspēlē un akadēmiskajā dziedāšanā šogad ir bijis mazs, gaidāms, ka situāciju uzlabos lielāks uzņemto skaits šogad šajās programmās. Savukārt visvairāk šogad absolventu vidū bija pūšam un sitaminstrumentu spēles, arī kordiriģēšanas speciālisti, kurus uzņēma šogad nelielā skaitā.

54.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

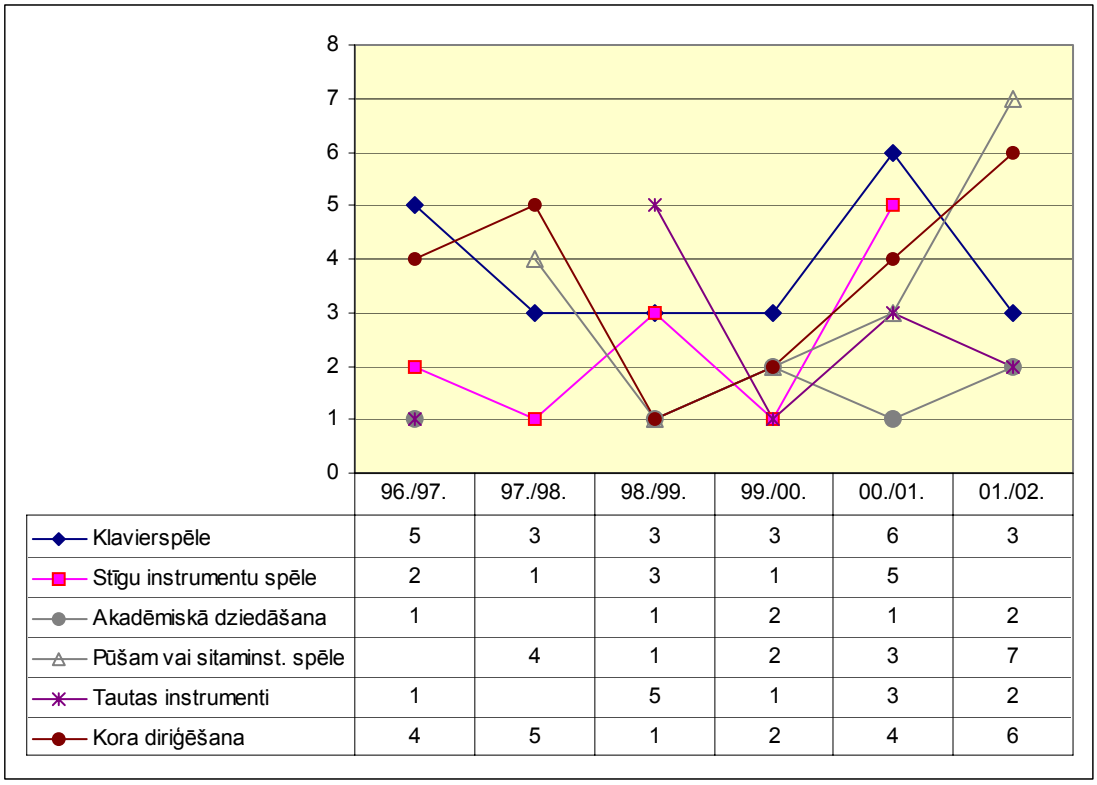

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	5	3	3	3	6	3
Stīgu instrumentu spēle	2	1	3	1	5	
Akadēmiskā dziedāšana	1		1	2	1	2
Pūšam vai sitaminst. spēle		4	1	2	3	7
Tautas instrumenti	1		5	1	3	2
Kora diriģēšana	4	5	1	2	4	6

Dati par 1995./ 96. m.g. absolventiem nav apkopoti
BSZI, 2002

Meiteņu īpatsvars Cēsu mūzikas vidusskolā ir augsts: uzņemto jauniešu vidū – no 59%- 91%, absolvējušo vidū – 75% - 93%. Par "meiteņu" izglītības programmu ir izveidojusies tautas instrumentu spēle, kur no 1998.gada gan uzņemto, gan absolvējušo jauniešu vidū nav bijis zēna. Pārējās izglītības programmās ir mācījušies abu dzimumu jaunieši, meitenēm pārsvarā dominējot tajās.

© BSZI, 2002

55.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū A. Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

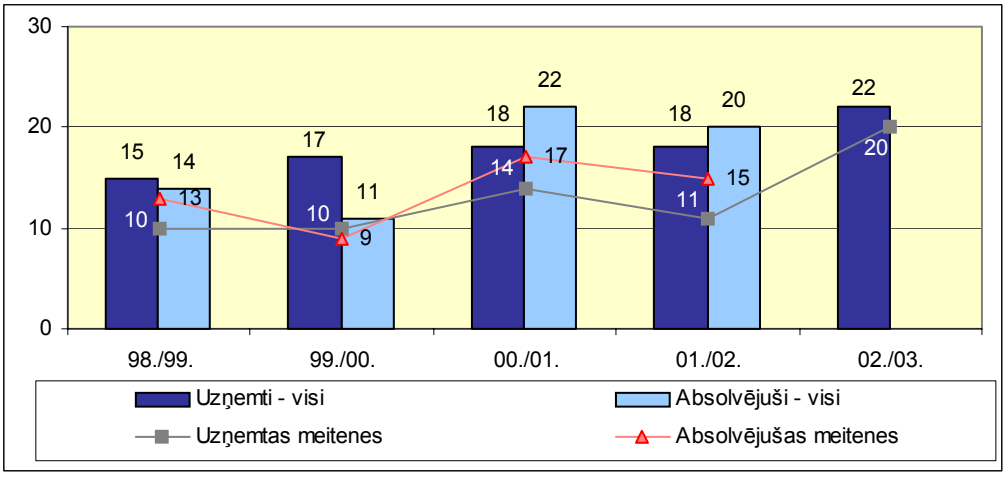

BSZI, 2002

Cēsu mūzikas vidusskolas pedagogs stāsta, ka sakarā ar Izglītības likuma izmaiņām mācību iestādē vairs nevar apgūt mūzikas skolotāja kvalifikāciju. Sevišķi smagi tas ir ietekmējis tos jauniešus, kuriem ir grūti materiālie apstākļi, jo neļauj viņiem uzsākt strādāt uzreiz pēc skolas beigšanas un līdz ar to arī turpināt mācības. Taču gandrīz katrā 3.un 4.kursā audzēkņu vidū ir pāris jaunieši, kas jau mācoties uzsāk strādāt.

Savu audzēkņu sagatavotību darbam specialitātē skolotājs vērtē pozitīvi, jo audzēkņi praktizē spēlēt gan solo, gan ansambļos. Viņš piebilst, ka pieprasītāki darba tirgū ir tieši mazāk populāro specialitāšu absolventi, piemēram, ērģeļspēles, akordeona, kokles, čello, alta, vijoles, kontrabasa, mežraga, trompetes, tūbas spēles speciālisti.

Tāpat gandrīz visi Cēsu mūzikas vidusskolas absolventi turpina studijas un lielākai daļai tās ir saistītas ar izvēlēto specialitāti. Atsevišķi absolvējušie jaunieši turpina mācības ārzemēs.

J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola

J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskola piedāvā apgūt mūzikas teoriju, instrumentālo mūziku, vokālo mūziku un diriģēšanu 3. un 4.kvalifikācijas līmenī.

Uzņemto jauniešu skaits Rēzeknes mūzikas vidusskolā ir periodiski pieaudzis un samazinājies un 2002.gadā tas joprojām samazinās (uzņemti 11 cilvēki). Savukārt absolventu skaits pēc 1999.gadā vērojamā krituma lēnām pieaug, un 2002.gadā tas ir sasniedzis 16 cilvēkus.

56.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolā: 1995.– 2002.gads (absolūtais skaits)

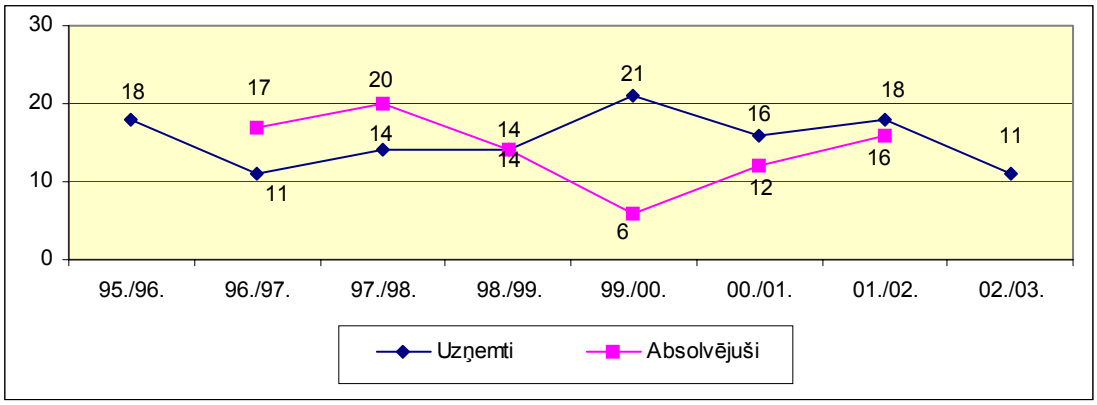

BSZI, 2002

Jaunieši tiek uzņemti izglītības programmās periodiski, proti, atsevišķās mācību programmās konkrētos gados nav uzņemti audzēkņi, piemēram, 2002.gadā tāda bija mūzikas teorijas programma. Pārējās specialitātēs uzņemto skaits 2002.gadā ir bijis ļoti mazs, mazāks par 1995.gada rādītājiem. Jāpiebilst, ka iestājkonkursi Rēzeknes mūzikas vidusskolā nav.

Līdzīga aina veidojas arī absolventu vidū, kad atsevišķos gados nav absolvētas noteiktas mācību programmas. 2002.gadā lielākais absolventu skaits ir bijis kora diriģēšanā – 5 cilvēki, kas salīdzinājumā ar 1995.gada datiem norāda uz tendenci samazināties beidzēju skaitam šajā mācību programmā. Tāda pati situācija ir klavierspēlē un ērģeļspēlē – lai gan 2002.gadā absolventu skaits ir nedaudz pieaudzis attiecībā pret iepriekšējo gadu, tas nesasniedz 1995.gada līmeni.

Jāpiebilst, ka Rēzeknes mūzikas vidusskolā, līdzīgi kā citviet Latvijā, mūzikas izglītību pārsvarā apgūst meitenes: uzņemto vidū meiteņu īpatsvars pēdējo 5 gadu laikā svārstījies no 71% - 94%, bet absolvējušo vidū – no 83% - 100%. Piemēram, stīgu instrumentu spēlē un mūzikas teorijā pēdējos piecos gados ir uzņemtas tikai meitenes, bet pārējās programmās (izņemot pūšaminstrumentu spēli) meitenes skaitliski dominē.

57.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

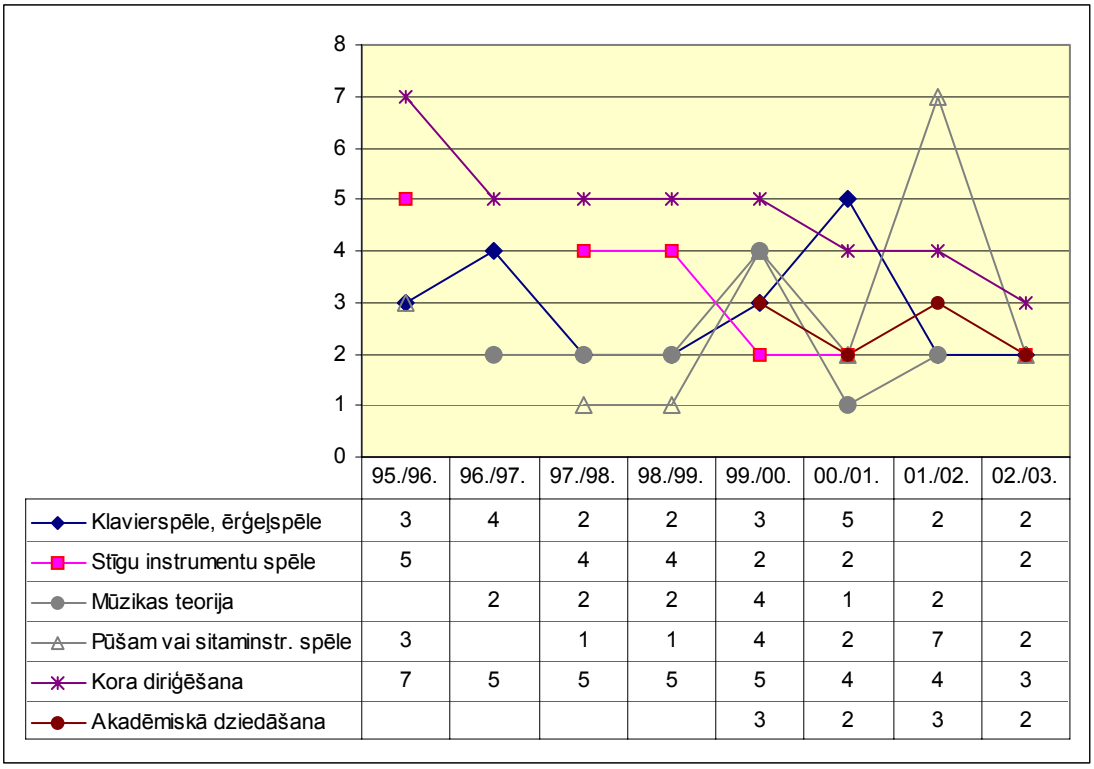

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle, ērģeļspēle	3	4	2	2	3	5	2	2
Stīgu instrumentu spēle	5		4	4	2	2		2
Mūzikas teorija		2	2	2	4	1	2	
Pūšam vai sitaminstr. spēle	3		1	1	4	2	7	2
Kora diriģēšana	7	5	5	5	5	4	4	3
Akadēmiskā dziedāšana					3	2	3	2

BSZI, 2002

58.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

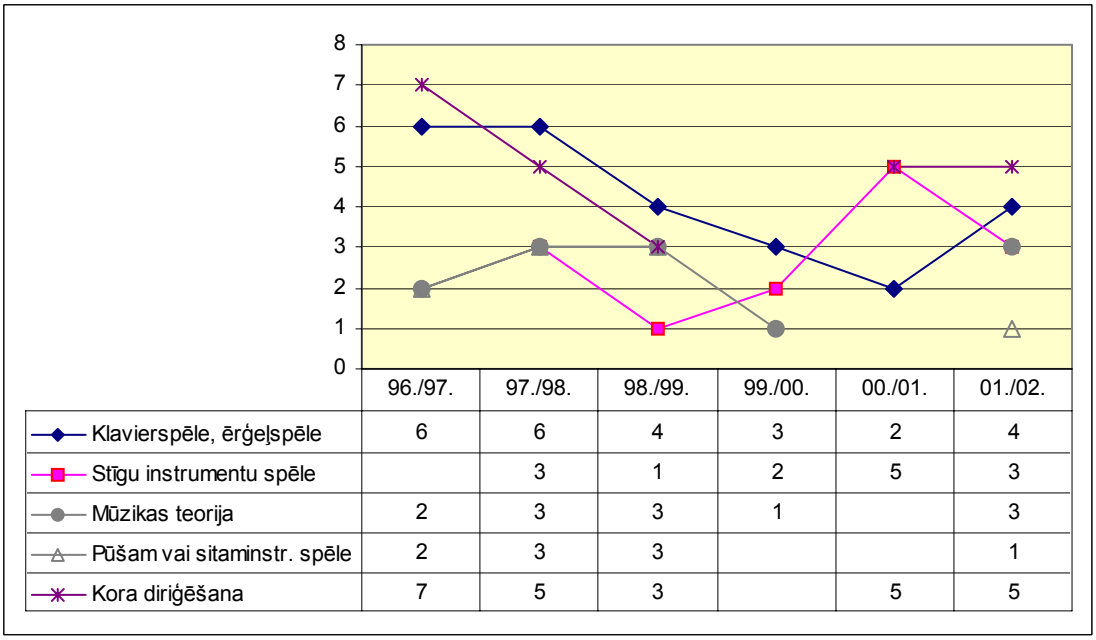

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle, ērģeļspēle	6	6	4	3	2	4
Stīgu instrumentu spēle		3	1	2	5	3
Mūzikas teorija	2	3	3	1		3
Pūšam vai sitaminstr. spēle	2	3	3			1
Kora diriģēšana	7	5	3		5	5

Dati par 1995./ 96. m.g. absolventiem nav apkopoti
BSZI, 2002

59. grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

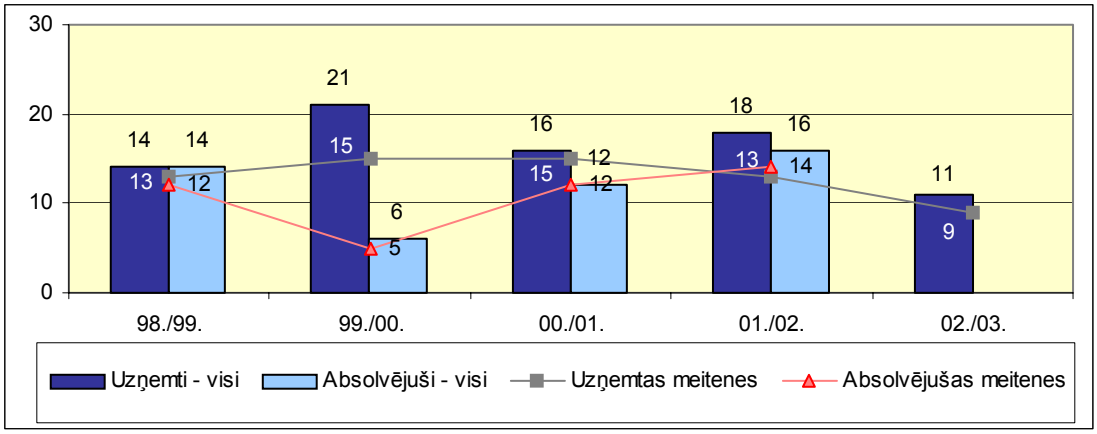

BSZI, 2002

J. Ivanova Rēzeknes mūzikas vidusskolas skolotāji stāsta, ka ar katru gadu arvien vairāk absolventu izvēlas turpināt studijas. Vienlaicīgi absolventi cenšas uzsākt strādāt sarežģīto finansiālo apstākļu dēļ. Pedagogi secina, ka salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem absolventam ar vidējo profesionālo izglītību atrast darbu savā specialitātē Latvijā tagad ir grūtāk, jo ir izveidojies pieprasījums pēc pedagogiem un atskaņotājmāksliniekiem ar augstāko izglītību, ko daļēji ir stimulējušas izmaiņas Izglītības likumā.

Rēzeknes mūzikas vidusskolas skolotāji pozitīvi vērtē jauniešu sagatavotību darbam mūzikas skolās un vispārizglītojošās skolās, taču prasības pēc augstākās izglītības liedz izmantot šo potenciālu. Tāpat finansiālās problēmas kā Rēzeknes mūzikas vidusskolai, tā pašiem audzēkņiem sakarā ar ļoti zemo dzīves līmeni Latgales reģionā pazemina mācību kvalitāti – tiek norādītas problēmas iegādāties mācību grāmatas mūzikas literatūrā latviešu valodā (jo nav izdotas), atļauties nopirkt licencētus mūzikas ierakstus, mūzikas instrumentus u.c., tāpat atsevišķi audzēkņi ir pārāk trūcīgi, lai varētu apmeklēt koncertus vai operas izrādes Rīgā. Iespējas braukt uz ārzemēm pieredzes gūšanai un studēt ārzemēs savā specialitātē tiek vērtētas kā sliktas finansiālu apsvērumu dēļ.

Jāpiebilst, ka situācija, kad mūzikas skolās un vispārizglītojošās skolās mūzikas skolotājam ir ļoti grūti nokomplektēt pilnu darba slodzi, piedevām atalgojums par vienu slodzi ir nepietiekošs, lai uzturētu ģimeni, daudziem speciālistiem liek izvēlēties darbu nesaistītu ar apgūto specialitāti, taču saistībā ar kultūras sfēru.

Daugavpils mūzikas vidusskola

Daugavpils mūzikas vidusskola piedāvā iegūt 3. un 4.kvalifikāciju vokālajā mūzikā, instrumentālajā mūzikā un diriģēšanā.

Uzņemto audzēkņu skaits kopš 1995.gada ir stabils, līdzīgi ir bijis arī ar absolventu skaitu līdz 2001.gadam, taču nākošā – 2002. - gadā absolventu skaits ir dubultojies un tas liek domāt par izmaiņām izglītības programmā.

60.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika Daugavpils mūzikas vidusskolā: 1995.–2002.gads (absolūtais skaits)

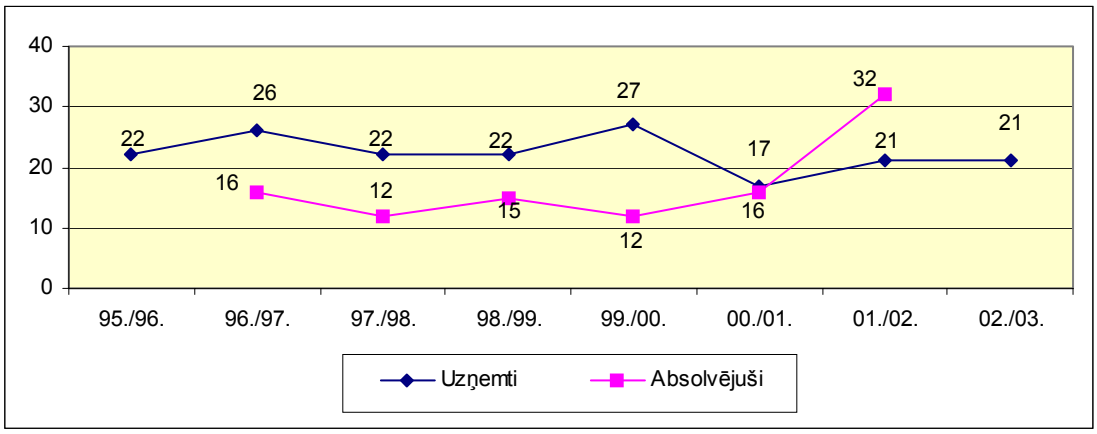

BSZI, 2002

2002.gadā ir palielinātas pūšam vai sitaminstrumentu spēles un akadēmiskās dziedāšanas grupas, savukārt pārējās mācību grupas ir skaitliski samazinājušās (klavierspēle, kora diriģēšana, tautas instrumenti) vai palikušas tādas pašas (stīgu instrumentu spēle) salīdzinājumā ar 1990.gadu vidu. Tautas instrumentu spēlē šogad nav uzņemts neviens audzēknis.

Iestājkonkursi ir bijuši mainīgi, un ir grūti izdalīt vienu konkrētu izglītības programmu, kas būtu bijusi populārākā kopš 1995.gada. Nelieli iestājkonkursi visbiežāk ir bijuši klavierspēlē, akadēmiskajā dziedāšanā un kora diriģēšanā.

11.tabula. Konkursi izglītības programmās Daugavpils mūzikas vidusskolā, 1995. – 2002.gads

Nr	Izglītības programma	Konkurss uz 1 budžeta vietu							
		95./96.m.g.	96./97.m.g.	97./98.m.g.	98./99.m.g.	99./00.m.g.	00./01.m.g.	01./02.m.g.	02./03.m.g.
1.	Klavierspēle	1.2	1	1.2	1.2	1	1.2	1	1
2.	Tautas instrumenti	1	1.3	1	1	1	1	1.5	-
3.	Kora diriģēšana	1.1	1	1.2	1.2	1.2	1	1	1.2
4.	Akadēmiskā dziedāšana	2	1	1	1	1.1	1.2	1.5	1.4
5.	Stīgu instrumentu spēle	-	1	1	1	1	1	-	1
6.	Pūšam vai sitaminstr. spēle	1	1	1	1	1	1	1	1.25
7.	Akordeona spēle + akad. dziedāšana	-	-	-	-	-	-	1	-

61.grafiks. Uzņemto audzēkņu dinamika no 1995.-2002.g. Daugavpils mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

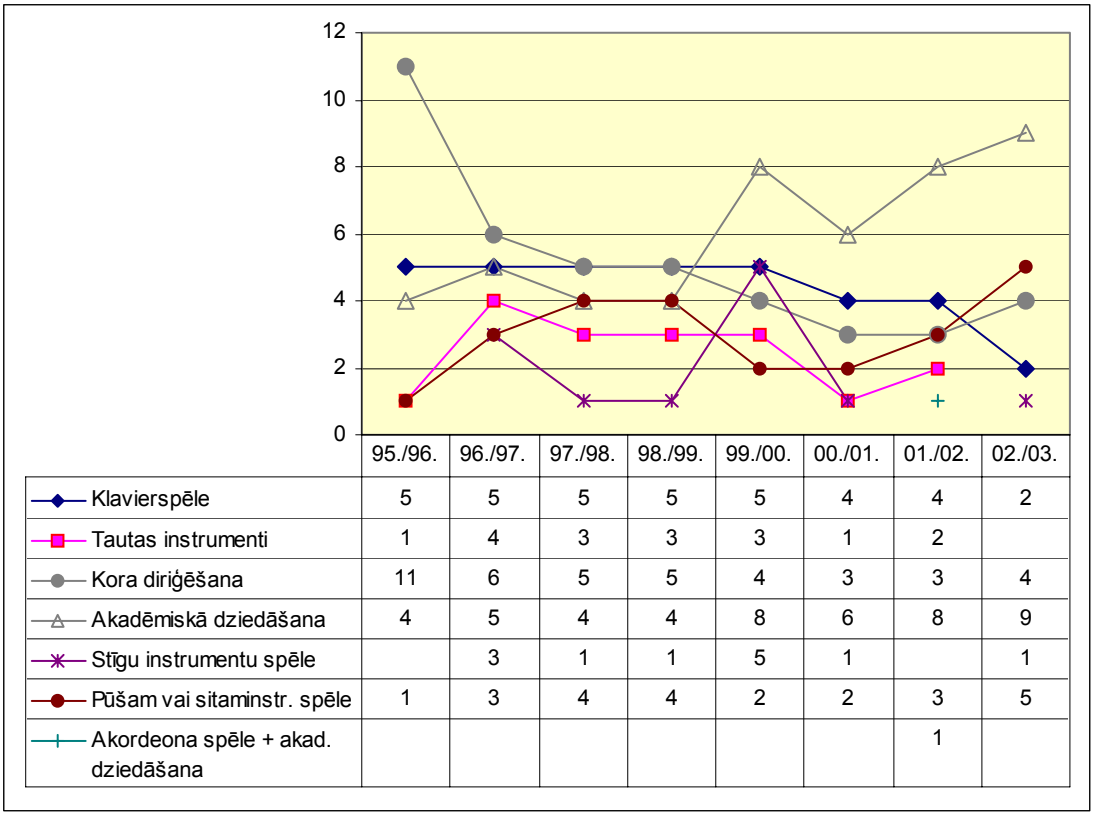

	95./96.	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.	02./03.
Klavierspēle	5	5	5	5	5	4	4	2
Tautas instrumenti	1	4	3	3	3	1	2	
Kora diriģēšana	11	6	5	5	4	3	3	4
Akadēmiskā dziedāšana	4	5	4	4	8	6	8	9
Stīgu instrumentu spēle		3	1	1	5	1		1
Pūšam vai sitaminstr. spēle	1	3	4	4	2	2	3	5
Akordeona spēle + akad. dziedāšana							1	

BSZI, 2002

Absolventu skaits 2002.gadā ir bijis lielākais visās izglītības programmās kopš 1997.gada izlaiduma. Sevišķi augsts tas ir bijis kora diriģēšanā un klavierspēlē.

62.grafiks. Absolventu dinamika no 1997.-2002.g. Daugavpils mūzikas vidusskolā (absolūtais skaits)

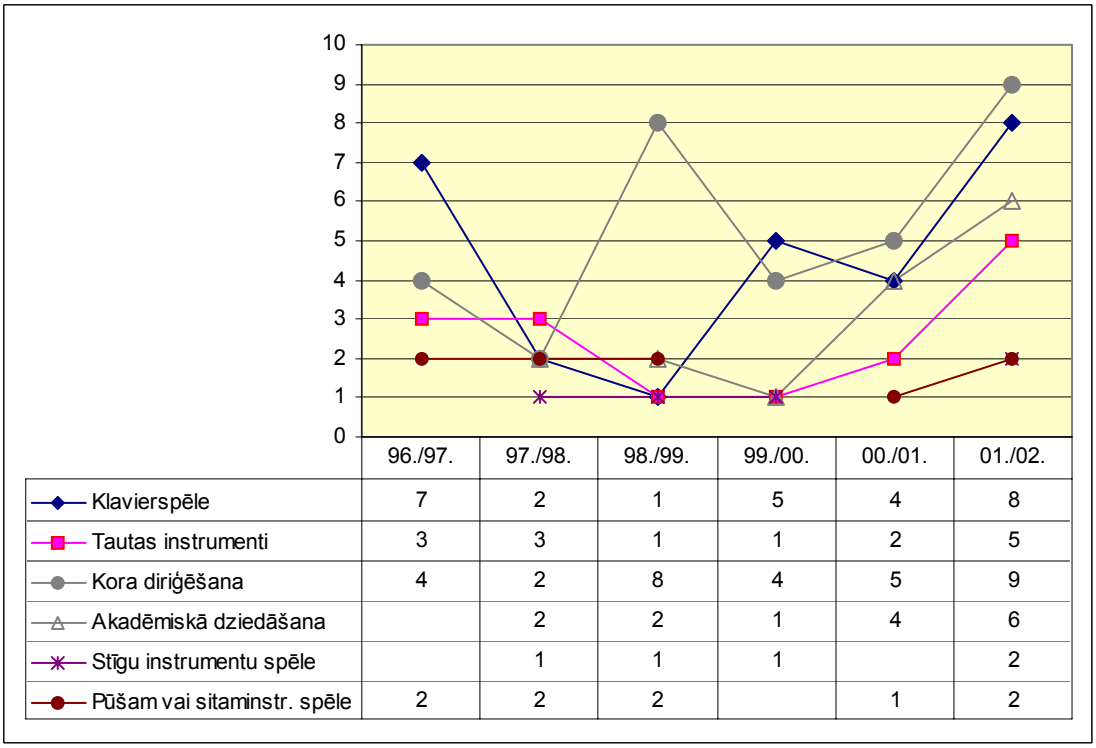

	96./97.	97./98.	98./99.	99./00.	00./01.	01./02.
Klavierspēle	7	2	1	5	4	8
Tautas instrumenti	3	3	1	1	2	5
Kora diriģēšana	4	2	8	4	5	9
Akadēmiskā dziedāšana		2	2	1	4	6
Stīgu instrumentu spēle		1	1	1		2
Pūšam vai sitaminstr. spēle	2	2	2		1	2

Dati par 1995./ 96. m.g. absolventiem nav apkopoti; BSZI, 2002

Daugavpils mūzikas vidusskola neatšķiras no pārējām mūzikas vidusskolām audzēkņu dzimumsastāva ziņā: vairāk nekā 2/3 no visiem audzēkņiem ir meitenes. Kopš 1998.gada uzņemto vidū meiteņu īpatsvars svārstās no 63% - 77%, bet absolventu vidū tas ir vēl augstāks – no 80% - 100%.

No 1998.gada abu dzimumu pārstāvji ir uzņemti visās izglītības programmās (meiteņu skaitam dominējot). Absolventu vidū meiteņu koncentrēšanās konkrētās izglītības programmās ir izteiktāka - no 1998.gada klavierspēles, akadēmiskās dziedāšanas un stīgu instrumentu spēles programmas ir absolvējušas tikai meitenes, kas norāda uz meiteņu lielo pārsvaru šajās programmās.

63.grafiks. Meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo jauniešu vidū Daugavpils mūzikas vidusskolā: 1998. – 2002.gads (absolūtais skaits)

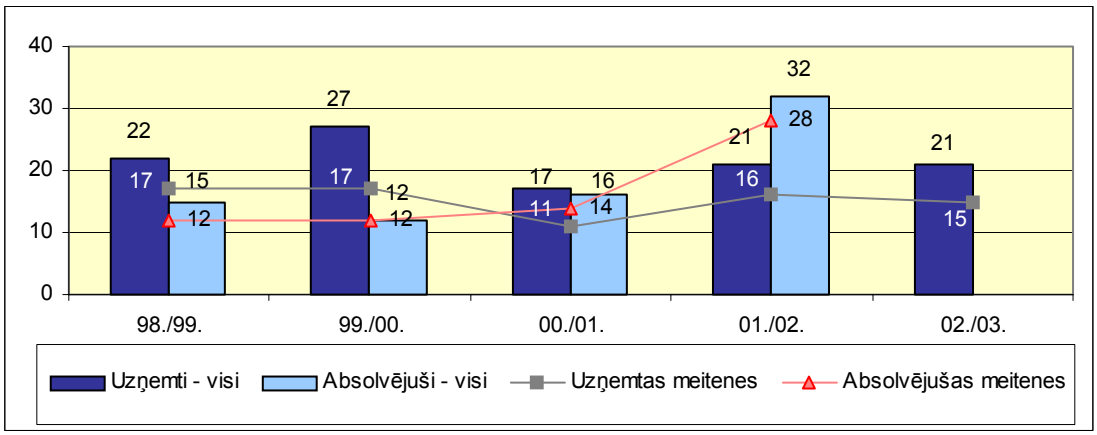

BSZI, 2002

Daugavpils mūzikas vidusskolas skolotāji runā par absolventu uzvedības izmaiņām. Ja agrāk gandrīz visi audzēkņi turpināja mācības savā specialitātē vai uzsāka strādāt savā specialitātē, tad pēdējos gados absolventi cenšas turpināt studijas– gan savā, gan citās specialitātēs, proti, absolventi strādāt savā specialitātē nevar, jo sakarā ar izmaiņām Izglītības likumā absolventiem vairs nav iespēju apgūt pedagoga kvalifikāciju. Līdz ar to "tika likvidēta ilgu gadu garumā izkoptā prakse, kas ļāva mūsu audzēkņiem pēc mūzikas vidusskolas beigšanas iet strādāt perifērijas mūzikas skolās par mūzikas pedagogiem. Pašlaik šajā līmenī pedagogus negatavo. Latvijas Mūzikas akadēmiju beidz tikai kādi desmiti pedagogu, kuri paliek Rīgā vai aizklīst uz ārzemēm". Tāpēc Daugavpils mūzikas vidusskolas skolotāji vērtē savu audzēkņu darba iespējas kā būtiski pasliktinājušās salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem.

Skolotāji atzīst, ka jauniešu vidū mūzikas izglītība nav populāra. Gan "novecojis" mācību saturs (programmā būtu jāiekļauj datorzinības, pop-, džeza, rokmūzikas, elektroniskās mūzikas programmas utt.), gan kvalificētu pasniedzēju trūkums, gan mūziķu zemais atalgojums valstī sekmē šo procesu.

Šīs Latgales mūzikas skolas skolēni ir guvuši pieredzi un mācījušies arī ārvalstīs. Tāpēc iespējas absolventiem studēt ārzemēs un konkurēt ar ārvalstu speciālistiem tiek vērtētas drīzāk pozitīvi.

Latvijas kultūrizglītības augstskolas – Latvijas Kultūras akadēmija, Latvijas Mākslas akadēmija un Latvijas Mūzikas akadēmija

Uzņemto un absolvējušo studentu skaita dinamika Latvijas kultūrizglītības augstskolās

Latvijas Mākslas Akadēmijā uzņemto skaits no 1996. – 2002.g. kopumā ir pieaudzis. Izceļas 1998. un 1999.g., kad uzņemto skaits bija īpaši augsts, attiecīgi 213 un 222 jaunieši. Skatot uzņemto studentu skaitu LMāA pamatstudiju līmenī (*pamatstudiju līmenis ietver koledžas st.pr., bakalaura st.pr. un profesionālo studiju programmu*), var secināt, ka pēdējo gadu laikā tas ir stabils. Savukārt runājot par 2. studiju līmeni *(2. studiju līmenis ietver 2. līmeņa profesionālo pr. un maģistra st. programmu*), redzams, ka 2000./2001. m.g. ir straujš uzņemto studentu skaita kritums - no 103 līdz 71, bet turpmākajos trīs gados atkal ir vērojams studentu skaita pieaugums.

Attiecībā uz absolvējušo skaitu, redzams, ka, sākot ar 98./99. māc. g., *LMāA* ir vērojama tendence absolventu skaitam samazināties. Analizējot pa studiju līmeņiem, var secināt, ka pamatstudijās absolvējušo skaitam ir tendence samazināties, bet 2. līmenī – palielināties.

Latvijas Mūzikas akadēmijā pēdējo piecu gadu laikā būtiskas izmaiņas uzņemto un absolvējušo skaitā nav vērojamas, gan skatot kopējās uzņemto un absolvējušo tendences, gan arī pa studiju līmeņiem.

Latvijas Kultūras akadēmijā uzņemto studentu skaitam ir tendence pieaugt, bet absolventu skaits ir diezgan nemainīgs. Analizējot studentu skaita pieaugumu pa studiju līmeņiem, var secināt, ka kopējais studentu skaita pieaugums ir saistīts ar studentu pieaugumu otrā līmeņa studijās: absolvējušo skaita pieaugums 2. līmeņa studijās ir ar tendenci pieaugt, kurpretim pamatstudijās samazinās.

© BSZI, 2002

64.grafiks. Uzņemto un absolvējušo dinamika Latvijas kultūrizglītības augstskolās: 1996.– 2002.gads (absolūtais skaits)

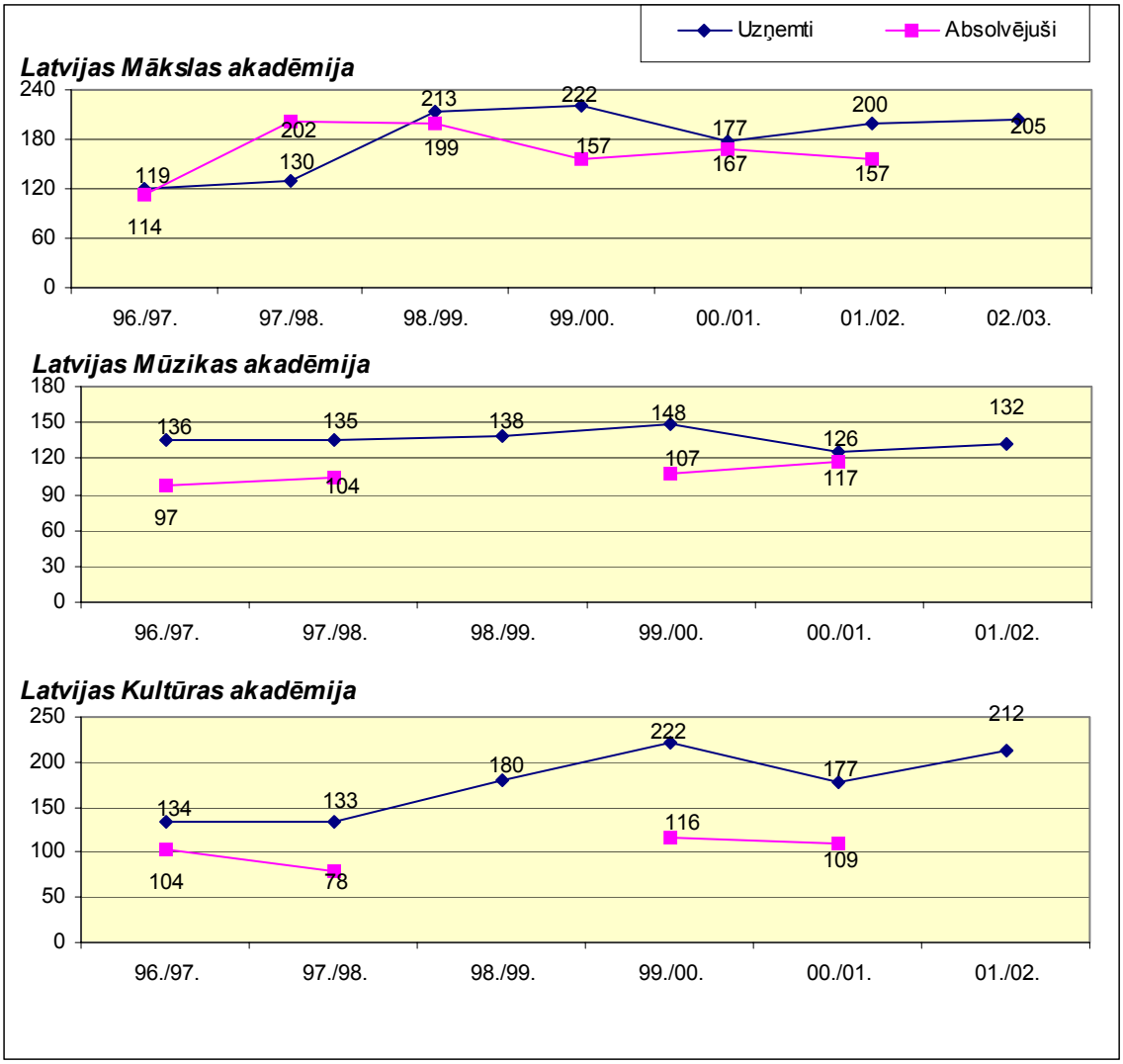

BSZI, 2002

65.grafiks. Uzņemto dinamika pa studiju līmeņiem Latvijas kultūrizglītības augstskolās: 1996.– 2002.gads (absolūtais skaits)

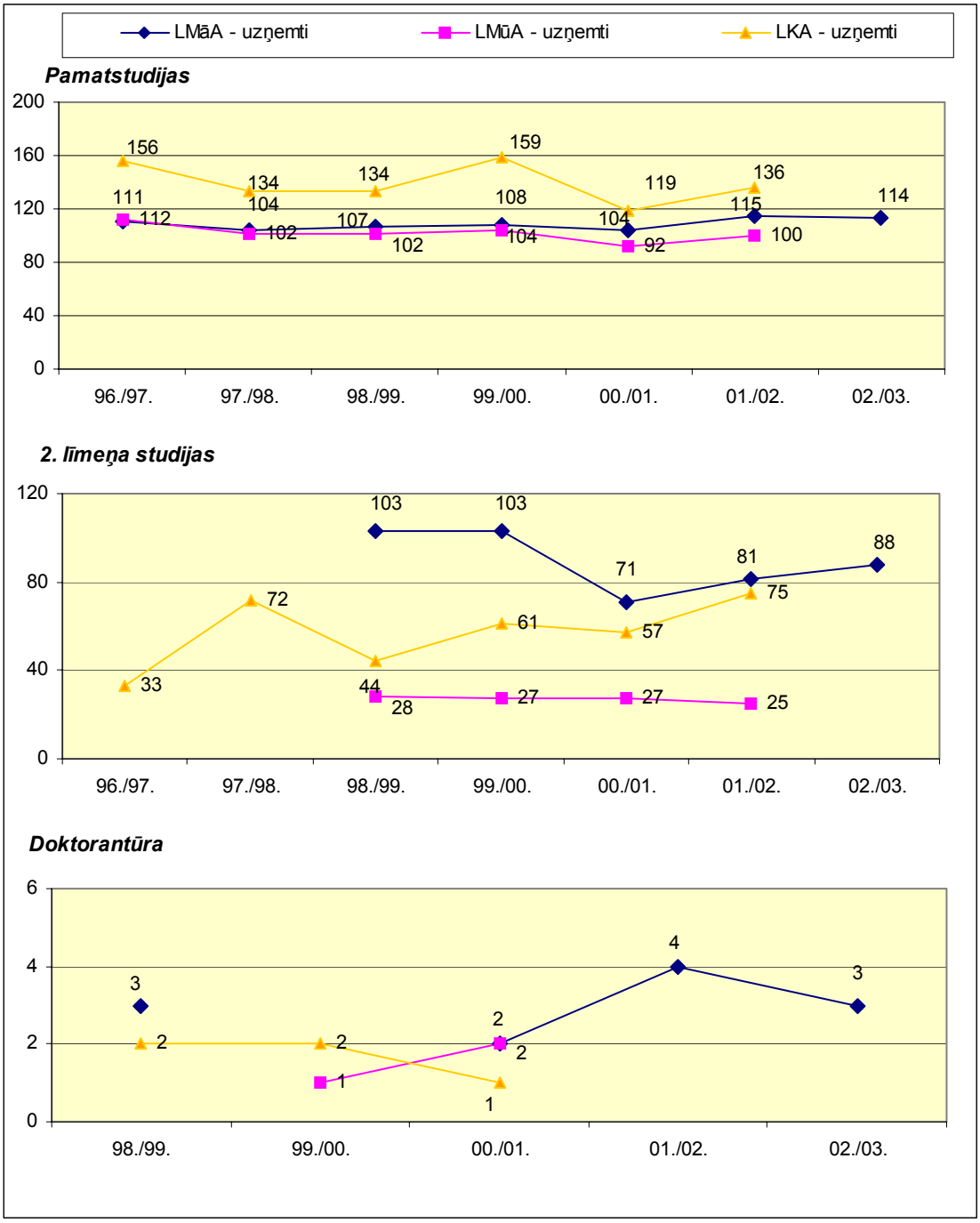

BSZI, 2002

66.grafiks. Absolvējušo dinamika pa studiju līmeņiem Latvijas kultūrizglītības augstskolās: 1996.– 2002.gads (absolūtais skaits)

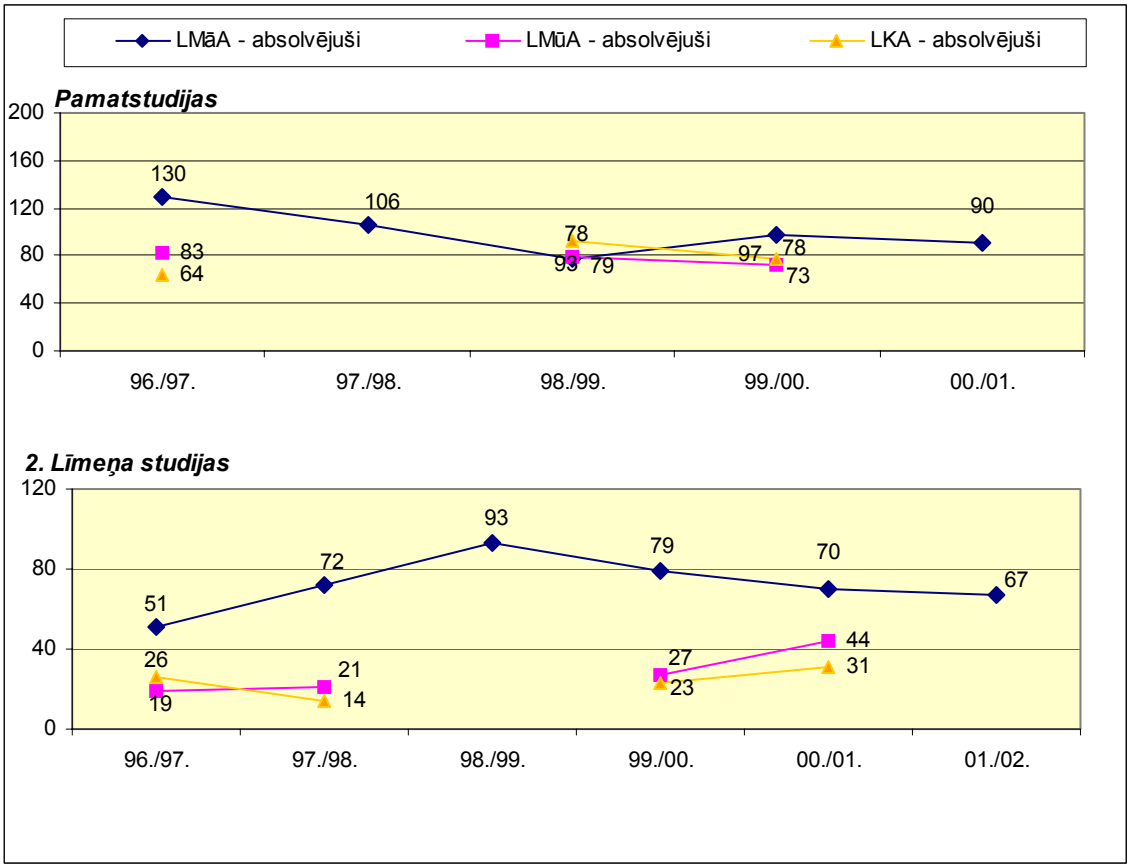

BSZI, 2002

Konkursi Latvijas kultūrizglītības augstskolās

Konkursi uz 1 studiju vietu kultūras augstskolās ir atšķirīgi. *Latvijas Mūzikas akadēmijā* iestājkonkurss ir nedaudz lielāks par 1 cilvēku uz vienu vietu. 2001./2002. m.g. konkurss nedaudz pieauga – 1,7 uz vienu vietu.

Latvijas Mākslas Akadēmijā pēdējo triju gadu laikā konkurss uz vienu vietu ir pieaudzis no 2,7 līdz 3,5 cilvēkiem.

Savukārt *Latvijas Kultūras akadēmijā* konkurss - ~ 9 – 10 studenti uz vienu vietu - ir visaugstākais starp visām kultūrizglītības augstskolām un otrs augstākais visu valsts finansēto augstskolu vidū. Tomēr 01./02. mācību gadā tas strauji samazinājās – 5,9 studenti uz vienu vietu. Neskatoties uz to, Latvijas Kultūras akadēmija ieņem piekto vietu iestājkonkursa ziņā pārējo valsts augstāko izglītības iestāžu vidū.

67.grafiks. Konkurss Latvijas kultūrizglītības augstskolās: 1998. – 2002.gads

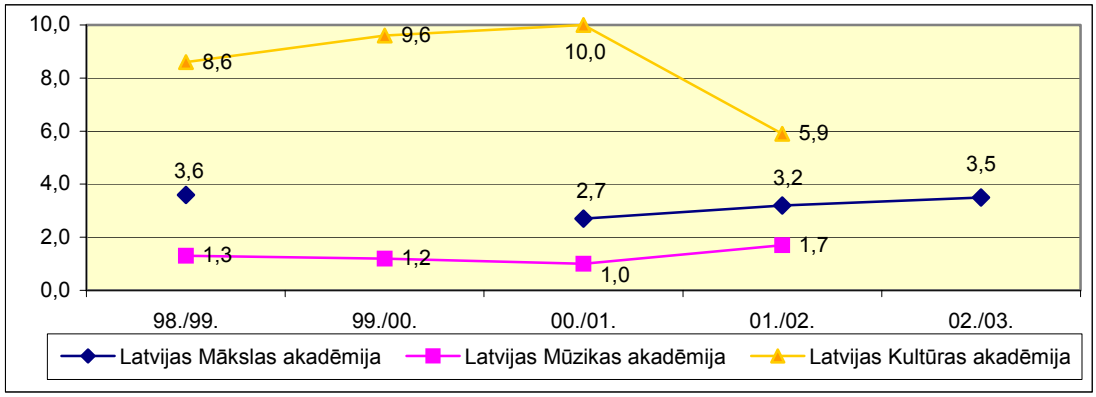

BSZI, 2002

Sieviešu īpatsvars Latvijas Mākslas akadēmijā

Dati par sieviešu īpatsvaru Latvijas kultūras augstskolās bija pieejami tikai attiecībā uz Latvijas Mākslas akadēmiju.

Uzņemto jauniešu vidū LMāA lielāks ir meiteņu īpatsvars, tomēr pēdējo triju gadu laikā tam ir tendence nedaudz samazināties. Analizējot dzimumu īpatsvaru LMāA absolventu vidū, jāsaka, ka meiteņu skaits pēdējo divu gadu laikā pieaug gan pamatstudiju līmenī, gan 2. līmeņa studijās.

68.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika, meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Latvijas Mākslas akadēmijā: 1998 – 2002 (absolūtais skaits)

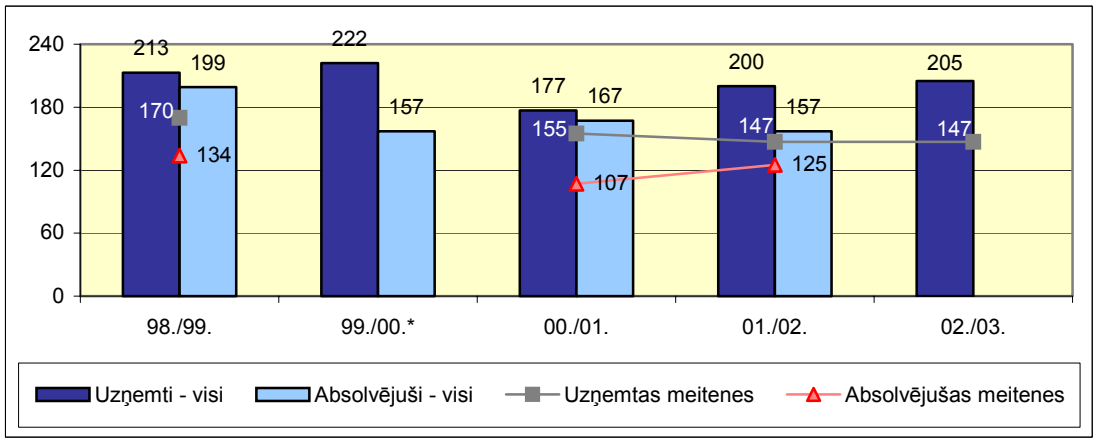

**nav apkopoti dati par 99./00.māc. g.*
BSZI, 2002

69.grafiks. Uzņemto un absolvējušo audzēkņu dinamika, meiteņu īpatsvars uzņemto un absolvējušo audzēkņu vidū Latvijas Mākslas akadēmijā pa studiju līmeņiem: 1998 – 2002 (absolūtais skaits)

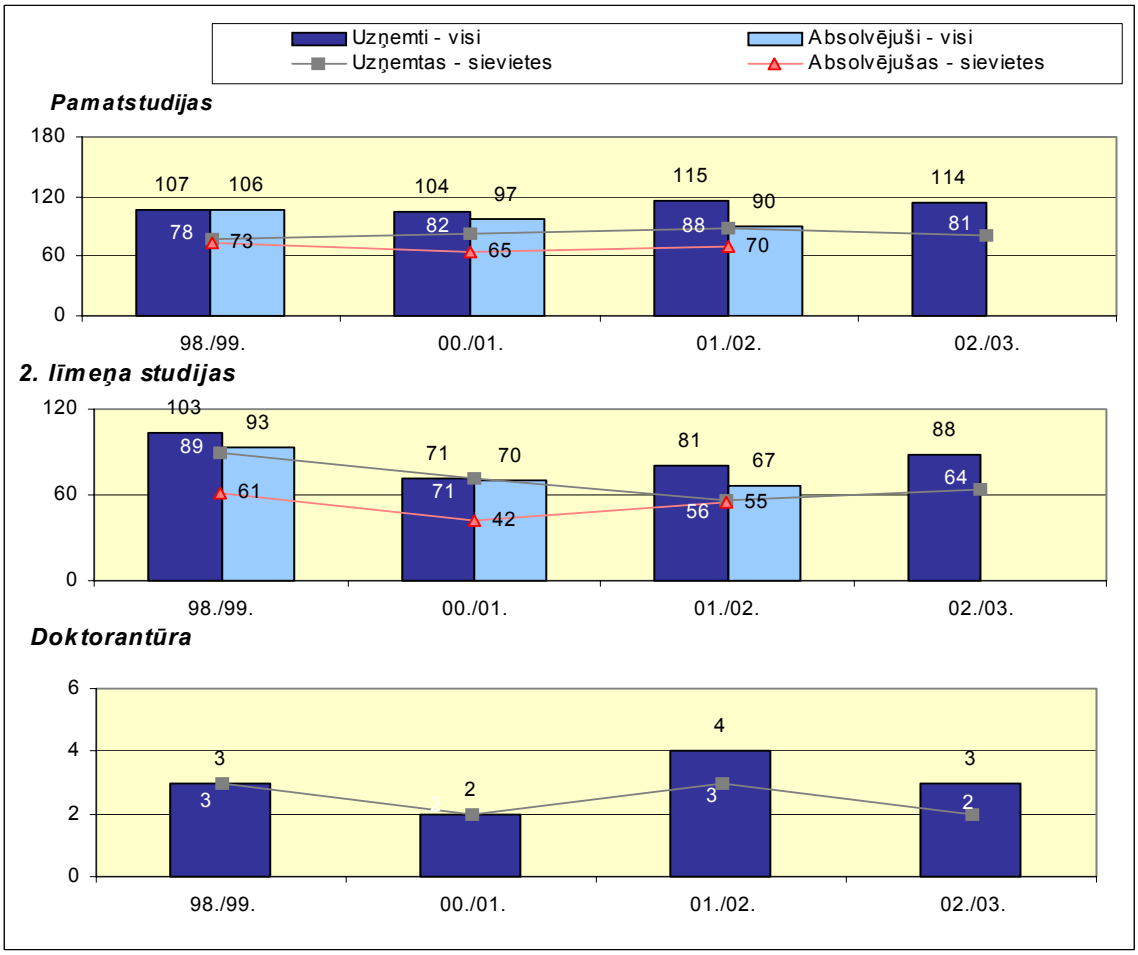

BSZI, 2002
Dati par 99./00. mācību gadu nav apkopoti

Uzņemto dinamika Latvijas Mākslas akadēmijā bakalaura programmā pa studiju virzieniem

Visvairāk studentu LMāA tiek uzņemts vizuāli plastiskās mākslas studijās, ~50 studenti katru gadu, vismazāk Mākslas zinātnes un kultūras teorijas virzienā, kaut gan pēdējā ir vērojama neliela tendence palielināt uzņemto jauniešu skaitu. Absolventu skaits pēdējo 2 gadu laikā ir bijis stabils, dizaina studijās absolventu skaits ir nedaudz samazinājies, kamēr pārējās nedaudz pieaudzis.

70. grafiks. Uzņemto dinamika pa studiju virzieniem bakalaura programmā no 2000.-2002.g. Latvijas Mākslas akadēmijā (absolūtais skaits)

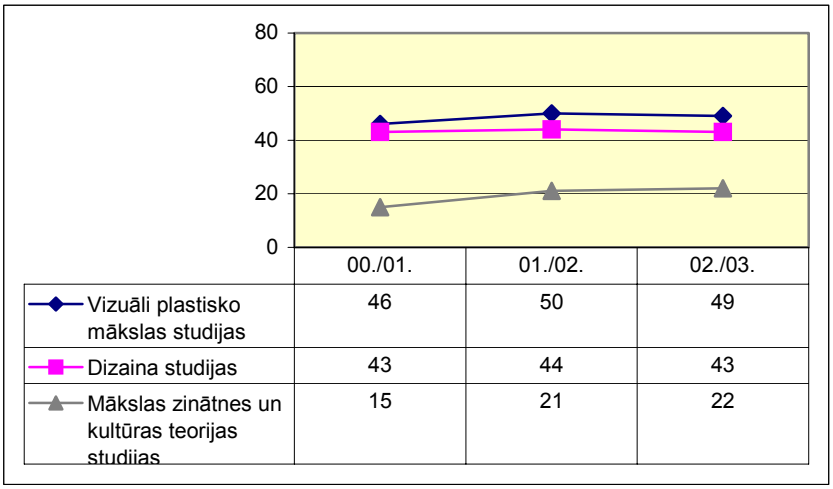

	00./01.	01./02.	02./03.
Vizuāli plastisko mākslas studijas	46	50	49
Dizaina studijas	43	44	43
Mākslas zinātnes un kultūras teorijas studijas	15	21	22

BSZI, 2002

71.grafiks. Absolvējušo skaits bakalaura programmas studiju virzienos no 2000.-2001.g. Latvijas Mākslas akadēmijā (absolūtais skaits)

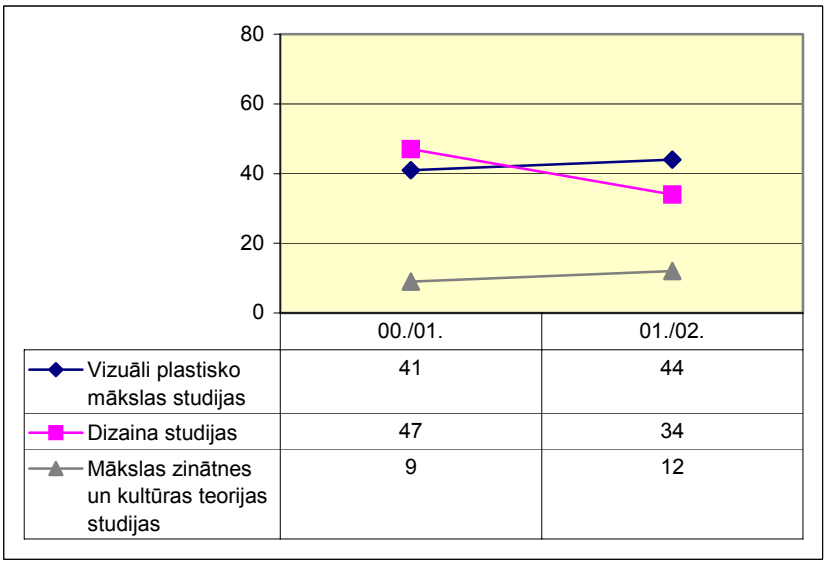

	00./01.	01./02.
Vizuāli plastisko mākslas studijas	41	44
Dizaina studijas	47	34
Mākslas zinātnes un kultūras teorijas studijas	9	12

BSZI, 2002

2. Vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogu un augstskolu vadītāju un nodaļu (katedru) vadītāju ekspertaptauja

Pētījuma otrajā posmā tika veikta vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu vadītāju un skolotāju, kā arī augstskolu vadītāju un katedru/ nodaļu vadītāju anketēšana.

Aptaujā piedalījās 23 vidējo profesionālo izglītības iestāžu (ieskaitot Latvijas Kultūras koledžu un Rīgas horeogrāfijas vidusskolu) pedagogi un 3 kultūrizglītības augstskolu vadītāji un 1 augstskolas filiāles vadītājs, kā arī 31 kultūrizglītības augstskolu nodaļu/ katedru vadītājs. Tātad kopā šajā pētījuma daļā piedalījās 58 cilvēki, kas ir analizēti pa izglītības līmeņiem, tāpēc kvantitatīvai datu analīzei šis skaits ir pārāk mazs. Un, lai atbildes varētu tikt interpretētas, anketā pēc katra aizpildītā kvantitatīvā jautājuma cilvēkam tika dota iespēja komentēt un paskaidrot savu izvēlēto atbilžu variantu.

Tipiskākā vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventu uzvedība pēc mācību beigšanas

Pēc vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu pedagogu domām, absolventi visbiežāk turpina mācības savā specialitātē. Otra tipiskākā absolventu uzvedība ir strādāšana iegūtajā specialitātē. Citreiz abi šie varianti tiek apvienoti, sevišķi, ja absolvents nav iekļuvis budžeta grupā un par mācībām ir jāmaksā.

1.grafiks. Tipiskākā un otra tipiskākā absolventu uzvedība pēc mācību iestādes beigšanas (Absolūtais skaits)

Kāda ir absolventu tipiskākā uzvedība pēc Jūsu mācību iestādes beigšanas?

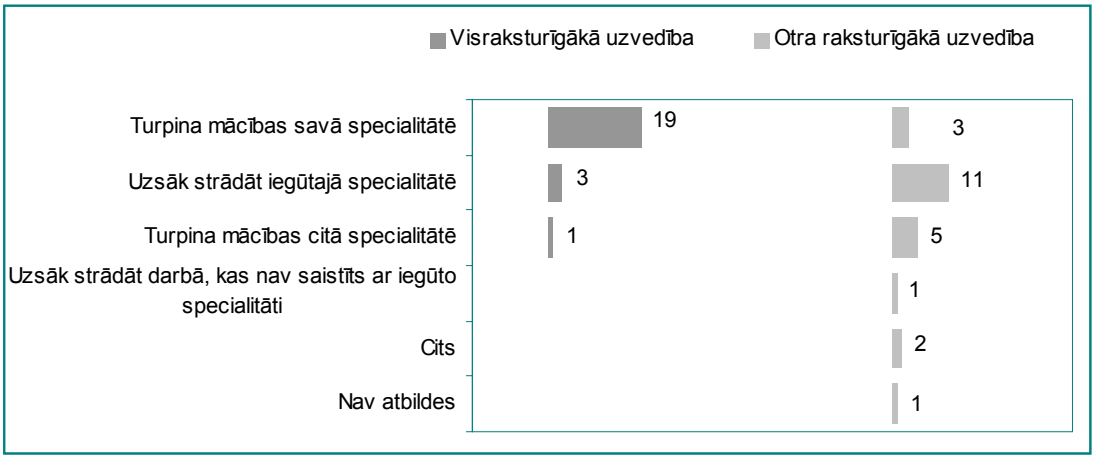

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Šīgada kultūrizglītības iestāžu absolventu telefonintervija apstiprina pedagogu teikto: 68% absolventu turpina studijas un 92% no viņiem mācības ir saistītas ar kultūrizglītojošā skolā iegūto specialitāti. Savukārt 35% jeb katrs trešais absolvents strādā un 76% no viņiem strādā ar iegūto specialitāti saistītā profesijā.

Mūzikas un mākslas vidusskolu skolotāji raksta, ka jaunieši ne vienmēr izvēlas studēt Latvijas Mākslas akadēmijā vai J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā. Piemēram, ādas

izstrādājumu dizaineriem nav iespēju iegūt augstāko izglītību savā specialitātē Latvijā, tāpēc viņi bieži vien izvēlas studēt pedagoģiju vai citu ar kultūru saistītu izglītības programmu. Arī apģērbu dizaineri var pilnveidot savas zināšanas tikai Latvijas Mākslas akadēmijā, un tā kā šī izglītības programma ir ļoti populāra visās vidējās profesionālās mākslas izglītības iestādēs, tad iestājkonkursi ir ļoti augsti un daudzi studētgribētāji ir spiesti izvēlēties citu augstskolu vai citu specialitāti.

Eksperti atzīst, ka jaunieši arvien biežāk turpina studijas augstskolās, jo apzinās augstākās izglītības nepieciešamību savas izaugsmes un materiālā nodrošinājuma dēļ. Grūtības ar darba atrašanu uzreiz pēc mācībām, ko veicina mākslas un mūzikas skolotāja izglītības programmu slēgšana vairākās vidējās profesionālās izglītības iestādēs sakarā ar Izglītības likuma izmaiņām un ļoti zemais mākslinieku un mūziķu atalgojums, stimulē absolventus turpināt izglītoties – gan savā specialitātē, gan ar specialitāti nesaistītā izglītības programmā.

Vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventu sagatavotība turpmākajām studijām savā specialitātē

Visi anketētie vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogi vērtē savu absolventu sagatavotību turpmākajām studijām pozitīvi. Tas tiek pamatots ar ļoti lielo absolventu īpatsvaru, kas veiksmīgi iztur iestājkonkursus un turpina studijas dažādās Latvijas un ārvalstu augstskolās.

Daudzi skolotāji uzsver, ka sagatavotības līmenis gadu no gada svārstās un ir atkarīgs no konkrēto absolventu talanta un uzcītības.

2.grafiks. Absolventu sagatavotība turpmākajām studijām savā specialitātē pēc mācību iestādes beigšanas (Absolūtais skaits)

Lūdzu, novērtējiet absolventu sagatavotību turpmākajām studijām savā specialitātē pēc Jūsu mācību iestādes beigšanas.

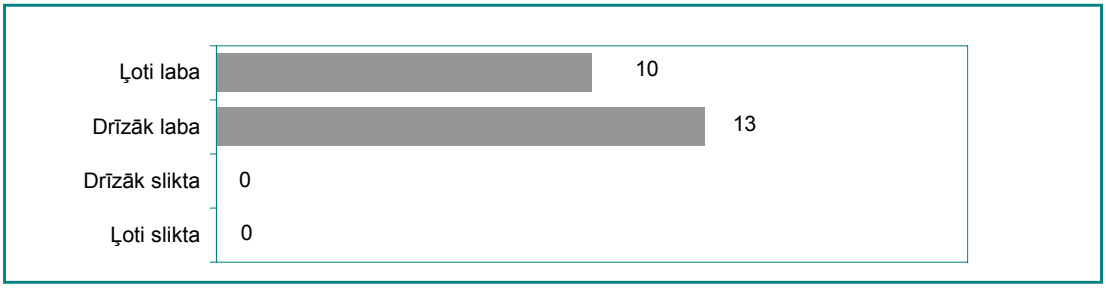

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Daži skolotāji diskutē par mācību programmu un uzskata, ka audzēkņi būtu labāk sagatavoti savā specialitātē, ja nebūtu tik liela mācību slodze vispārizglītojošos priekšmetos. Savukārt citi domā pretēji, ka audzēkņi izturētu iestājeksāmenus vēl veiksmīgāk, ja būtu lielāks stundu skaits priekšmetos, kas paplašina zināšanas paralēli specialitātē vajadzīgajām iemaņām un zināšanām, piemēram, datortehnoloģijas, kompozīcija u.c.

© BSZI, 2002

2/3 anketēto skolotāju vērtē savu audzēkņu sagatavotību turpmākajām studijām kā nedaudz vai būtiski uzlabojušos salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem. Un gandrīz katrs trešais domā, ka līmenis ir palicis nemainīgs.

3.grafiks. Absolventu sagatavotība turpmākajām studijām savā specialitātē salīdzinājumā ar laiku pirms 4 gadiem (Absolūtais skaits)

Ja salīdzina ar laiku pirms četriem gadiem, kā absolventu sagatavotības līmenis turpmākām studijām ir mainījies?

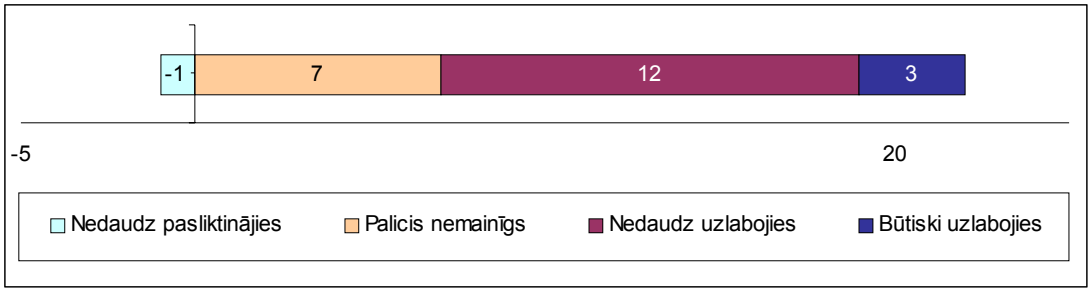

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Svarīgākie faktori, kas ietekmē reflektanta sagatavotību studijām kultūrizglītības augstskolā

Kultūrizglītības augstskolu pasniedzēju anketās bija iekļauts jautājums par faktoriem, kas visbūtiskāk ietekmē reflektanta sagatavotību studijām kultūrizglītības augstskolā. Pēc augstskolu pasniedzēju domām, pats svarīgākais, lai jaunietis/-te veiksmīgi iestātos augstskolā kultūrizglītības jomā, ir viņa talants, spējas, citiem vārdiem, radošais potenciāls.

Vienlaicīgi svarīga ir arī iegūtā izglītība. Vairākums respondentu no Latvijas Mākslas akadēmijas un Latvijas Mūzikas akadēmijas uzsver vidējās profesionālās izglītības nepieciešamību un savstarpēji saista abus šos faktorus, komentējot, ka izglītība "dod pamatzināšanas, uz kuru bāzes var izkopt personīgās spējas un talantu", ka "talants bez izglītības un pamatzināšanām specialitātē maz ko spēj", ka "līdz ar talantu vajag zināšanas un prasmes un, ja tās nav apgūtas kādā no mākslas skolām, tad ir nepieciešami augstskolas sagatavošanas kursi", ka "radošās spējas bez vidējās profesionālās izglītības ir grūtāk izteikt". Tādējādi talants ir saturs, kuru jāmāk ielikt un pasniegt noteiktā formā – teorētiskās zināšanās un iemaņās.

Atsevišķi augstskolu nodaļu vadītāji piemin atšķirīgo vidējo profesionālo izglītības iestāžu līmeni pa reģioniem un uzsver, ka būtu nepieciešams pilnveidot reģionālās mākslas un mūzikas vidusskolas. Lai mazinātu atšķirību reflektantu sagatavotības līmenī vai arī sagatavot pamatprasībām augstskolu iestājeksāmenos tos jauniešus, kas beiguši vidējo vispārējo mācību iestādi, apzinājušies savas spējas un vēlējušies studēt kultūrizglītības augstskolā (piemēram, vokālistos, mūzikas skolotājos u.c.), tiek ieteikts apmeklēt augstskolu sagatavošanas kursus.

Tāpat daudzi respondenti uzsver personīgās rakstura īpašības, tādas kā pašieinteresētību, gribasspēku, darba spējas, pārliecinātību, inteliģenci u.c. kā nemazāk būtisku faktoru veiksmīgai studēšanai augstskolā - "talants un vēlēšanās strādāt nosaka visu", "talants apvienots ar mērķtiecību dod acīmredzamu izaugsmi" utt.

Jāpiebilst, ka Latvijas Kultūras akadēmijā situācija ir nedaudz savādāka līdz ar atšķirīgajām specialitātēm (TV, dramatiskā teātra režija, kultūras socioloģija, starptautiskās attiecības, modernās dejas režija, TV un video operatora māksla u.c.) -šīs augstskolas reflektantiem pārsvarā ir vidējā vispārējā izglītība. Tāpēc arī talants un personīgās spējas tiek uzsvērtas kā primārās, lai veiksmīgi iestātos Latvijas Kultūras akadēmijā.

4. grafiks. Vissvarīgākais faktors un otrs svarīgākais faktors, kas ietekmē reflektanta sagatavotību studijām augstskolā (Absolūtais skaits)

Kādi faktori visbūtiskāk ietekmē reflektanta sagatavotību studijām Jūsu augstskolā?

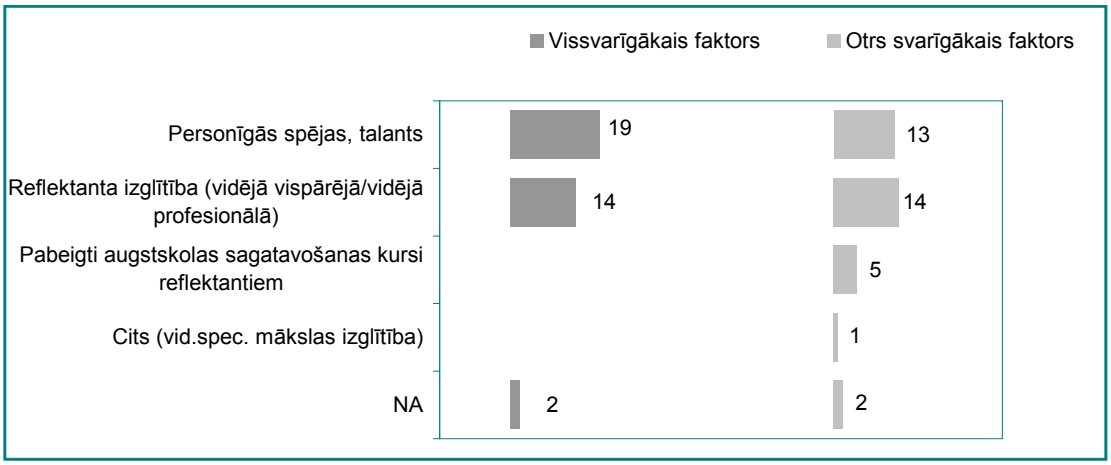

Visi respondenti, n=35
BSZI, 2002

Faktori, kas ietekmē iestājkonkursus kultūrizglītības augstskolās

Pēc aptaujāto augstskolu pasniedzēju domām, iestājkonkursus kultūrizglītības augstskolās visvairāk nosaka specialitāšu interesantais, radošais saturs, arī pašas augstskolas prestižs sabiedrībā. Mazāka ietekme ir pašu specialitāšu prestižam sabiedrībā un speciālistu pieprasījumam darba tirgū. Tā kā iedzīvotāju zemā pirktspēja vistiešākā veidā ir samazinājusi mākslas un mūzikas baudīšanu, tad tas neatgriezeniski ietekmē mākslinieku un mūziķu prestižu sabiedrībā, kā arī viņu pieprasījumu darba tirgū.

© BSZI, 2002

5. grafiks. Faktori, kas ietekmē iestājkonkursus augstskolās (Absolūtais skaits)
Kādi faktori, Jūsuprāt, ietekmē iestājkonkursus augstskolā?

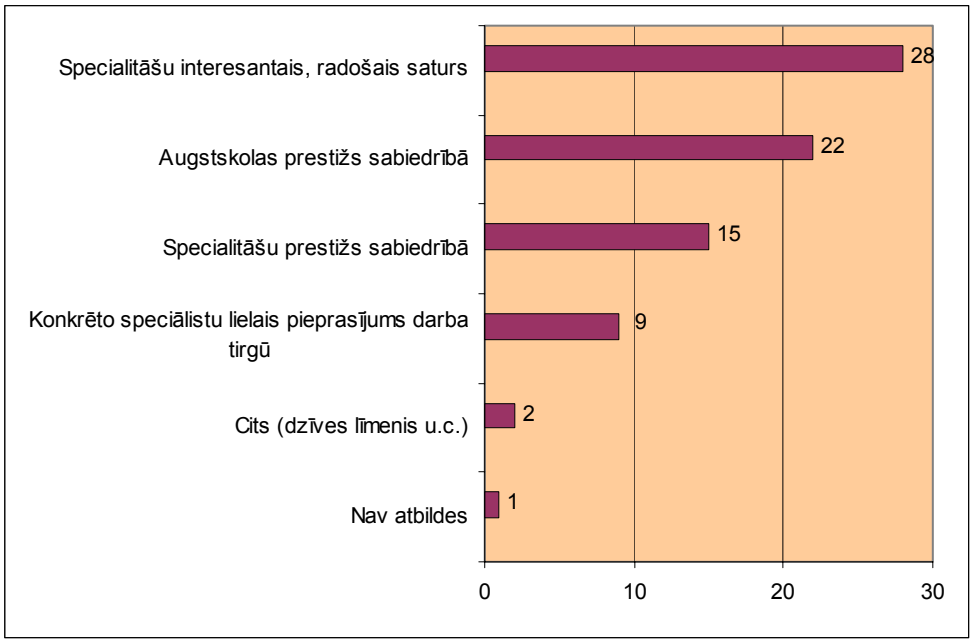

Vairāku atbilžu jautājums
Visi respondenti, n=35
BSZI, 2002

Komentāri uz jautājumu par augstskolu iestājeksāmenu ietekmējošiem faktoriem ir visdažādākie:

- iestājkonkursus zināmā mērā ietekmē dzimstības rādītāji un absolventu skaita svārstības vidējās kultūrizglītības iestādēs. Taču kāds respondents uzskata, ka, aplūkojot studēt gribētāju skaitu kultūras jomā attiecībā pret visiem studēt gribētājiem valstī, redzams, ka Latvijā kopumā ir stabils jauniešu skaits "dažādu antropoloģisku, sociālu, izglītības tradīciju un organizācijas faktoru dēļ", kurus interesē un kas vēlas saistīt savu nākotni ar kultūras jomu.
- Kultūrizglītības augstskolas ieņem monopolstāvokli valstī atsevišķu speciālistu sagatavošanā, kas arī garantē un nosaka iestājkonkursus.
- Tām specialitātēm kultūrizglītības jomā, kurām pieprasījums darba tirgū ir neliels un kuru atalgojums – zems, dominējošais stimulējošais faktors studēt ir specialitāšu interesantais, radošais saturs.
- Atsevišķu specialitāšu mūsdienīgais saturs un to mobilitāte, piemērotība dažādām sabiedrības sfērām, atbilstība laika garam (piemēram, vizuālās komunikācijas nodaļas specialitātes, funkcionālā dizaina nodaļas specialitātes Latvijas Mākslas akadēmijā) ir radošā satura, piemērotības darba tirgus prasībām un labas apmaksātas profesijas apvienojums;

© BSZI, 2002

- Augstākā izglītība kā vērtība, kas paplašina iespējas atrast darbu gan savā specialitātē (piemēram, pedagoģiskajam darbam mākslas un mūzikas vidusskolās, kā arī vispārizglītojošās skolās), gan citā sfērā.
- Reflektanti izvērtē gan specialitātes saistošo saturu, gan tās pieprasījumu un apmaksātību sabiedrībā, t.i., arī studenti ietekmējas no piedāvājuma - pieprasījuma biznesa formulas. Neesot nopietnai valdības politikai kultūras jomā, akadēmisko mūziku, arī atsevišķas mākslas nozares (stikla mākslas, tekstilmākslas u.c. specialitātes) no ikdienas izspiež masu kultūras produkcija, izklaides un šovu programmas, arvien mazāk jaunieši vēlas nopietni nodarboties ar elitāro mākslu. Šādā situācijā valstī vajadzētu noformulēt attieksmi pret intelektuālo radošo darbu, celt tā prestižu.

Vidējo profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu/ absolventu un kultūrizglītības augstskolu studentu/ absolventu studēšanas un strādāšanas iespējas ārzemēs

Anketēšanā iegūtie rezultāti liecina, ka augstskolu audzēkņiem tomēr ir lielākas studēšanas iespējas ārvalstīs un ka augstskolām ir vairāk sakaru ar citām ārvalstu augstākajām izglītības iestādēm nekā kultūrizglītības vidusskolām.

Absolventu telefonintervju rezultāti liecina, ka aptuveni katrs trešais kultūrizglītības iestādes absolvents ir guvis pieredzi ārvalstīs, piedaloties konkursos, izstādēs u.c. pasākumos. Nedaudz lielāks šādu studentu īpatsvars ir augstskolu absolventu vidū (37% augstskolu absolventi un 31% vidējo profesionālo iestāžu absolventi).

6.grafiks. Skolēnu/ studentu pieredzes gūšana ārzemēs saistībā ar savām studijām, %

Vai skolēni/ studenti gūst pieredzi ārzemēs, piedaloties konkursos, izstādēs u.c. pasākumos saistībā ar savām studijām Jūsu kultūrizglītības iestādē? Ja jā, tad cik regulāri?

Vai studenti gūst pieredzi ārzemēs, piedaloties konkursos, izstādēs u.c. pasākumos saistībā ar savām studijām Jūsu kultūrizglītības iestādē? Ja jā, tad cik regulāri?

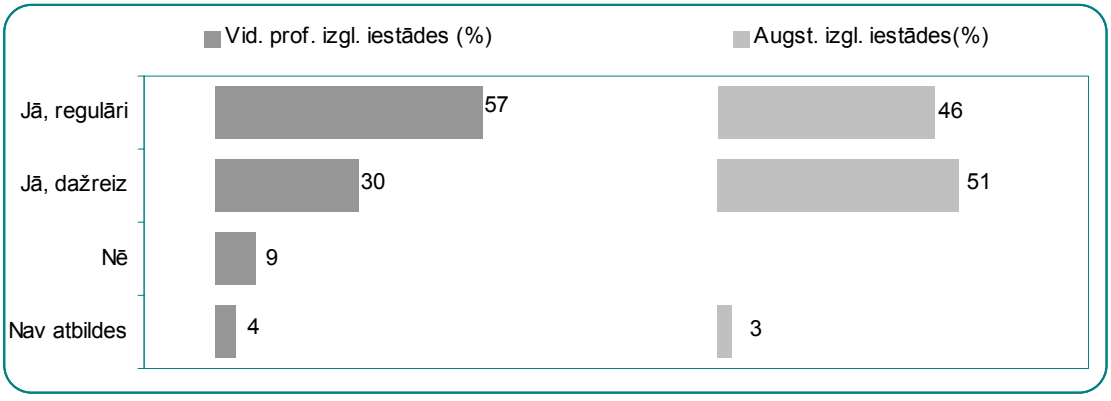

Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Komentāros uz šo jautājumu vidējo profesionālo izglītības iestāžu vadītāji min konkrētus piemērus: E. Melngaiļa Liepājas mūzikas vsk. simfoniskais orķestris regulāri piedalās Vācijā projektā "Europa – Jugendorchester", skolas koris – dažādos starptautiskos konkursos Eiropā, arī Rīgas Doma kora skolas audzēkņi piedalās prestižos kora mūzikas

festivālos, bet jaunie kordiriģenti – starptautiskos konkursos, J. Rozentāla Rīgas Mākslas vidusskolas vizuāli plastiskās mākslas nodaļas audzēkņi – bijuši pieredzes apmaiņas braucienā uz Florences Mākslas institūtu, Valmieras mākslas vidusskola izmanto "Giterslo apgabala piedāvātās iespējas", Liepājas mākslas vidusskola ir iesaistījušies starptautiskos projektos Comeniuss un Leonardo da Vinci, visu nodaļu audzēkņiem ir iespējas praktizēt Somijas, Dienvidkarēlijas arodkoledžā, metāla izstrādājumu nodaļai cieši sakari ar Eiropas liceja parlamentu u.tt.

Tiek uzsvērts, ka tā ir ļoti pozitīva pieredze jauniešiem, kas ļauj "dzirdēt, redzēt un salīdzināt savu uzstāšanos ar citiem dalībniekiem", "redzēt vidi, līmeni, iespējas, apstākļus" pasaulē, kas ir būtisks priekšnosacījums studiju uzsākšanai ārzemēs.

Šāda veida pieredzes gūšanai ir nepieciešami līdzekļi, un, ja to būtu vairāk, audzēkņu līdzdalība starptautiskos pasākumos būtu vēl lielāka, jo sagatavotība un līmenis ļauj piedalīties un sasniegt augstus rezultātus dažādos starptautiskos konkursos. Dotajā brīdī sadarbība ar ārzemju partneriem un iesaistīšanās starptautiskajos projektos lielā mērā ir atkarīga no katras skolas vadības iniciatīvas un uzņēmības.

9 vidusskolu pedagogi anketās ir atbildējuši, ka viņu audzēkņi negūst nekādu pieredzi ārvalstīs, un par galveno iemeslu tam min naudas līdzekļu trūkumu.

Gandrīz visi aptaujātie kultūrizglītības augstskolu pasniedzēji (izņemot vienu) atzīst, ka viņu studenti regulāri vai dažreiz gūst pieredzi ārzemēs, piedaloties konkursos, izstādēs u.c. pasākumos saistībā ar savu kultūrizglītību.

Latvijas Kultūras akadēmijas studenti, pēc augstskolas vadītāja un katedru vadītāju domām, "regulāri iekļaujas Eiropas starptautisko institūciju programmās, sadarbības līgumu izpildē ar partneraugstskolām Vācijā, Francijā, Somijā u.c". Kino un TV režisoriem un operatoriem ir iespējas katru gadu piedalīties starptautiskos studentu filmu festivālos sekojošās valstīs: Vācijā, Zviedrijā, Polijā, Igaunijā, Somijā. Un studenti šīs iespējas aktīvi izmanto.

Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļu vadītāji uzsver, ka iespējas piedalīties starptautiskos konkursos pastāv un tās ir visai plašas. Apgrūtina finansiāla atbalsta trūkums, jo līdzdalība prasa noteiktus naudas līdzekļus tehnisku jautājumu risināšanai- ceļa izdevumu, mākslas darbu transportēšanas un pārsūtīšanas (piem., Tēlniecības nodaļas, Metāla dizaina nodaļas studentiem), apdrošināšanas, muitas procedūru u.c. jautājumu kārtošanai. Tāpat no piedalīšanās konkursos attur "bailes zaudēt dizainparauga prioritāti un birokrātiskais un finansiālais slogs tā pieteikšanai Latvijas patentu valdē".

Paralēli uzskaitītajām grūtībām tiek minēti arī konkrēti pozitīvi piemēri – studiju apmaiņas braucieni uz ASV un citām valstīm, studentu simpoziji un semināri Baltijas valstu

© BSZI, 2002

un Somijas augstskolām, ikgadējās Baltijas valstu sacensības mālu virpošanā, dizaina konkursi Francijā, arī kopēja un individuāla plaši pazīstamu starptautisko izstāžu apmeklēšana. Savukārt Latvijas Mākslas akadēmijas mākslas zinātnes maģistranti un doktoranti piedalās konferencēs un semināros ārzemēs, arī kuratoru darbā starptautiskās izstādēs vai Latvijas mākslinieku izstādēs ārzemēs. Biežāk studentu piedalīšanos šādos pasākumos organizē pasniedzēji, retāk tā ir pašu studentu iniciatīva, patstāvīga aktivitāte.

Latvijas Mūzikas akadēmijas katedru vadītāji stāsta, ka studenti regulāri piedalās festivālos, meistarkursos. Atskaņotājspecialitātēm šīs iespējas esot labākas, bet muzikologiem- sliktākas. Arī šīs augstskolas studentu piedalīšanos ierobežo finansiālas grūtības, kuras atrisinot, varētu paaugstināt līdzdalības regularitāti.

Pasniedzēji uzsver, ka studējošiem kultūras jomā ir īpaši svarīgi gūt pieredzi, piedaloties izstādēs, pasākumos utt., jo jebkāda līdzdalība starptautiskos pasākumos "dod vielu pārdomām, veido studenta radošo domāšanu un attīstības ceļu".

7.grafiks. Iespējas vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu un augstskolu absolventiem studēt un strādāt ārzemēs (Absolūtais skaits)

Kādas iespējas ir Jūsu augstskolas studentam vai absolventam turpināt studēt ārzemēs?
Kādas iespējas ir absolventam, kas pabeidzis Jūsu mācību iestādi, atrast darbu ārzemēs, konkurēt ar ārzemju speciālistiem?

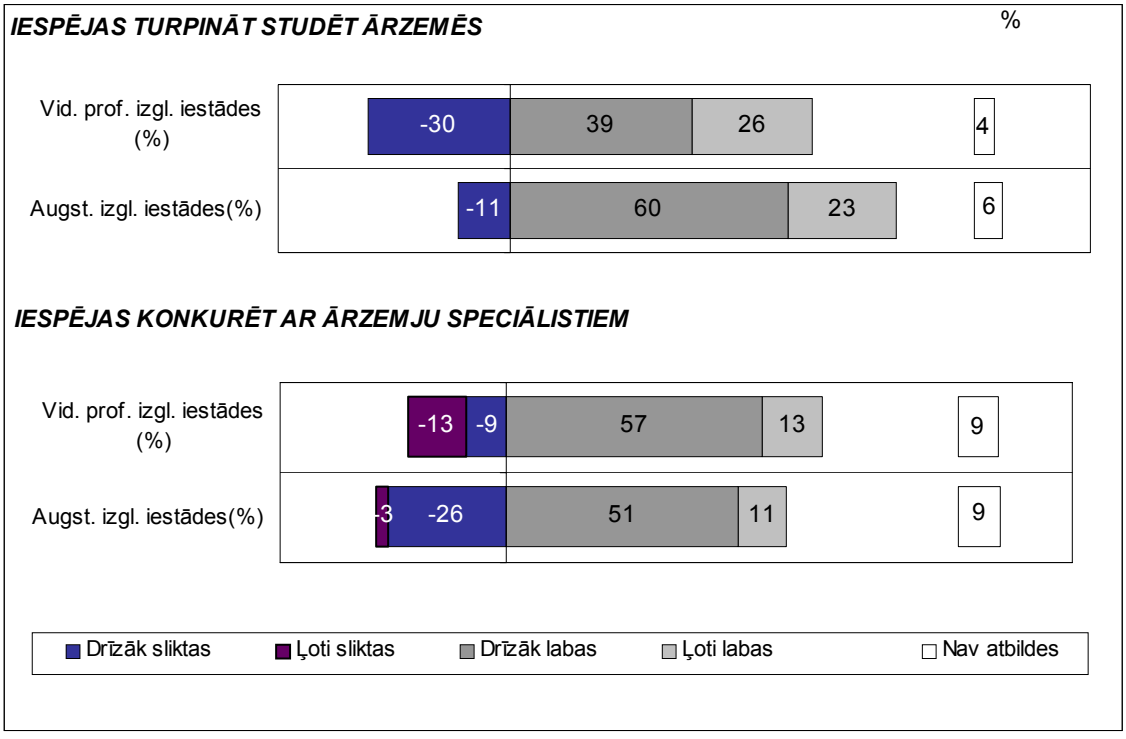

Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Augstskolu pasniedzēju un vidējo profesionālo iestāžu pedagogu viedokļi atšķiras jautājumā par audzēkņu un absolventu iespēju studēt un strādāt ārzemēs. Profesionālo vidusskolu pasniedzēji kā labākas vērtē audzēkņu iespējas strādāt ārzemēs (70%), nevis studēt

(65%) pēc mācību iestādes absolvēšanas, savukārt augstskolu vadītāji un pasniedzēji vērtē pretēji, ka labākas ir studentu/ absolventu iespējas studēt ārzemēs (83%) nekā strādāt (62%).

Absolventu telefonintervijas liecina, ka visai niecīgs jauniešu skaits, kas tikko beiguši mācības, ir studējuši ārzemēs – tikai 7% gan vidējo profesionālo iestāžu, gan augstskolas (intervēti tikai no Latvijas Mākslas akadēmijas) absolventi. Savukārt strādājuši ir vēl mazāk – tikai 2% no vidējām profesionālajām izglītības iestādēm (no augstskolas – neviens). Jāpiebilst, ka tik neliels skaits saistīts ar to, ka intervēti ir tikai vienas augstskolas absolventi, kas nepatiesi atspoguļo Latvijas kultūrizglītības augstskolu absolventu uzvedību, kā arī apstāklis, ka daudzi jaunieši strādāt un studēt dodas pēc mācību pabeigšanas Latvijā. Uz jautājumu, vai plāno studēt vai strādāt nākotnē ārpus Latvijas, apstiprinoši atbild attiecīgi 21% ("studēt") un 16% ("strādāt") augstskolas absolventu un 37% ("studēt") un 12% ("strādāt") vidējo profesionālo mācību iestāžu absolventi.

Skolotāji no vidējām profesionālajām izglītības iestādēm lielu uzsvaru liek uz paša indivīda spējām, uzņēmību, komunikabilitāti, proti, uz individuālo potenciālu un raksturu jautājumu risināšanā saistībā ar savām iespējamām studijām vai strādāšanu ārvalstīs.

Atsevišķi mācību priekšmeti var palīdzēt jauniešiem (gan no augstskolām, gan no vidējām profesionālajām izglītības iestādēm) iesaistīties starptautiskajā apritē – svešvalodas, pamati tirgus ekonomikā u.c.

Augstskolu pasniedzēji vērtē savu audzēkņu darba iespējas pārsvarā pozitīvi, un pamatojums tam ir mākslinieciskās izglītības līmenis, kas ir starptautiski atzīts, un stabili izglītības akadēmiskie pamati, augsts mākslinieciskās jaunrades līmenis, liels radošais potenciāls, kvalitātes normas, kas sakrīt ar pasaules standartiem.

Taču tiek uzsvērti vairāki aspekti, kuri jāņem vērā:

1) Studēšana ārzemēs lielākā mērā attiecas uz studentiem, kuri pārzina svešvalodas. Studēšanai ārzemēs labāk piemēroti ir vecāko kursu studenti, kuriem jau ir sasniegta noteikta sagatavotības un zināšanu pakāpe un kas ir apzinājušies, kādā jomā specializēsies. Latvijas Kultūras akadēmijas pasniedzēji runā par citu modeli, kad bakalaura grāds tiek iegūts Latvijā, bet maģistra grāds – ārzemēs (gan ASV, gan Rietumeiropas valstīs);
2) Studēšana lielā mērā ir atkarīga no 3 faktoriem – indivīda spējām un uzņēmības, no sagatavotības izvēlētajā specialitātē un no materiālā stāvokļa.

Latvijas Mākslas akadēmijas dažādu nodaļu pārstāvji raksturo studēšanas iespējas ārzemēs dažādi. Ļoti labas esot Vizuālās Komunikācijas nodaļas studentiem, kuri gandrīz visi studētgribētāji spējuši izturēt iestājkonkursus izvēlētajās augstskolās ārzemēs. Arī Keramikas

nodaļas studentu sagatavotība ir ļāvusi studēt gan bakalaura, gan maģistra grāda programmās ASV.

Funkcionālā dizaina nodaļas studenti, arī citu nodaļu studenti (piemēram, Vides mākslas nodaļas) orientējas uz Ziemeļvalstu augstskolām, jo tur nav mācību maksas. Sakarā ar modernu "maketu, modeļu un paraugu darbnīcu trūkumu, nav vajadzīgo darba iemaņu un nepietiekoša jaunāko tehnoloģiju pārzināšana. Tāpēc vajadzīga papildus pašizglītošanās", kas prasa personīgu uzņēmību, arī materiālu nodrošinājumu.

Kāda Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītāja raksturo studentus kā maz pieredzējušus, ar nepietiekošām valodas prasmēm un bez drosmes un uzdrīkstēšanās, un secina, ka šīs īpašības ir tikpat nepieciešamas kā talants un radošās spējas. Arī cits šīs augstskolas pasniedzējs uzsver, ka studenta pašiniciatīva ir izšķirošais faktors.

Latvijas Mākslas akadēmijas Latgales filiāles nodaļa saskaras ar reģionālai mācību iestādei tipisku situāciju, kad informācija par iespējām mācīties ārpus Latvijas ir fragmentāra, nepilnīga, tāpēc šajā filiālē studējošiem studentiem ir jāuzņemas iniciatīva pašiem meklēt iespējas, un visaktīvākie un uzņēmīgākie ir Glezniecības nodaļas studenti.

Iespējas strādāt ārzemēs ir, bet tās ir atkarīgas no darba piedāvājuma specifikas. Latvijas Mākslas akadēmijas absolventu stiprā puse ir laba formas un krāsu izpratne, neordināra domāšana, arī klasiskās izglītības (mākslas) stingrie pamati, kas ārzemēs bieži vien ir "aizmirsušies" taču, ja piedāvājumā ir uzsvars likts uz jaunu, modernu, mūsdienīgu tehnoloģiju un virzienu pārzināšanu, konkurenci izturēt būs grūtāk. Šāda darba veikšanai ir nepieciešama vēl papildus zināšanu un darba iemaņu apgūšana, kas ir samērā viegli, ja ir apgūti klasiskās izglītības pamati.

Kāds Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītājs runā par citu modeli attiecībā uz strādāšanu ārzemēs: "Situācija kultūrā un mākslā dod brīnišķīgu iespēju dzīvot un strādāt Latvijā un vienlaicīgi atrasties pasaules mākslas apritē, piedaloties izstādēs un konkursos" un tādējādi apzināties Latvijas piederību Eiropai un pasaulei kopumā. Latvijas māksliniekiem ir iespēja piedalīties jebkurā konkursā, kas tiek izsludināts pasaulē, un tādā veidā iegūt ārvalstu pasūtījumus. Grūtības rada tehniski nodrošināt šo piedalīšanos ar konkursa darba nosūtīšanu un saņemšanu atpakaļ.

Latvijas Kultūras akadēmijas pasniedzēji runā par savas mācību iestādes ievirzi sadarbībai ar ārzemju valstu speciālistiem un uzskata, ka īpašais akcents uz valodu apgūšanu ir Latvijas Kultūras akadēmijas studentu priekšrocība: "mūsu augstskolā studenti tiek speciāli gatavoti kultūras sadarbībai zemēs ar vācu, angļu, poļu, spāņu, franču, norvēģu valodām. Es nedomāju, ka šādas priekšrocības varētu būt kino specialitāšu absolventiem".

© BSZI, 2002

Mūzikas sfērā daudzi jauni, talantīgi mūziķi strādā ārzemju orķestros, un tur iekļaušanās darba tirgū ir norisinājusies veiksmīgi, tāpēc ka sagatavotība ir "pietiekoši augsta, pat augstāka nekā ārzemju speciālistiem. Bet viduvējībām, protams, visur ir grūti atrast labu darbu".

Strādāšanai ārzemēs jābūt nosacījumam – labām svešvalodu zināšanām, kam kultūras augstskolās (izņemot Latvijas Kultūras akadēmiju) netiek pievērsta primārā loma.

Latvijas Mākslas akadēmijas mākslas zinātniekiem sakarā ar savas specialitātes specifiku varētu rasties grūtības iekļauties ārvalstu darba tirgū tieši nepietiekošo svešvalodas prasmju dēļ, jo mākslas zinātniekiem valoda ir galvenais darba rīks un tā jāpārvalda ļoti labi.

Darba meklējumus apgrūtina personīgo kontaktu nepieciešamība. Tāpat kā Latvijā, arī ārvalstīs vieglāk ir iegūt darbu, ja ir pazīšanās.

Kāds respondents uzsver, ka darba iespējām ārzemēs nav nekā kopīga ar absolventu sagatavotību, jo ārvalstīs ir laba sava darba tirgus aizsardzība. Arī kāda cita Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītāja runā, ka jebkura attīstīta valsts sagatavo savus speciālistus mākslas specialitātēs, tāpēc iekļauties viņu darba tirgū ir ļoti grūti.

Vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventu sagatavotība darbam savā specialitātē

Visi profesionālo vidusskolu skolotāji savu audzēkņu sagatavotību darbam pēc mācību beigšanas vērtē pozitīvi, pārsvarā kā "drīzāk labu".

8.grafiks. Absolventu sagatavotība darbam savā specialitātē pēc mācību iestādes beigšanas (Absolūtais skaits)

Lūdzu, novērtējiet absolventa sagatavotību darbam savā specialitātē pēc Jūsu mācību iestādes beigšanas.

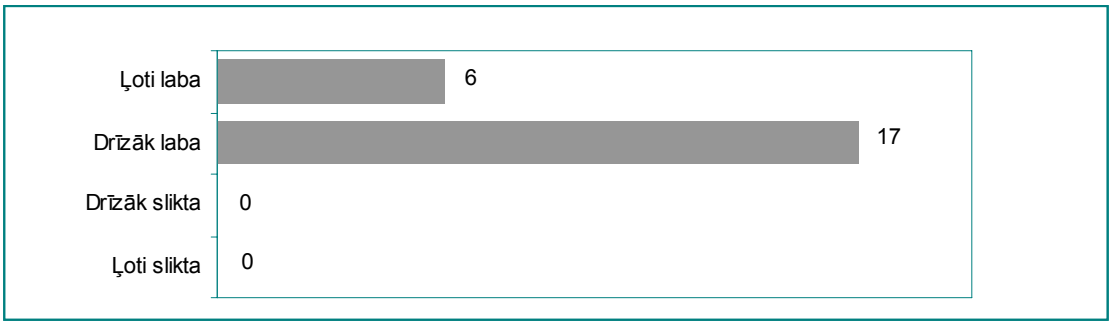

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Ja salīdzina ar laiku pirms četriem gadiem, tad vairākums jeb 2/3 skolotāju sliecas vērtēt savu audzēkņu sagatavotību darba tirgum kā uzlabojušos. 1/3 anketēto pedagogu domā savādāk, ka sagatavotība ir palikusi nemainīga.

9.grafiks. Absolventu sagatavotība darbam savā specialitātē salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem (Absolūtais skaits)

Ja salīdzina ar laiku pirms četriem gadiem, kā absolventu sagatavotība darbam ir mainījusies?

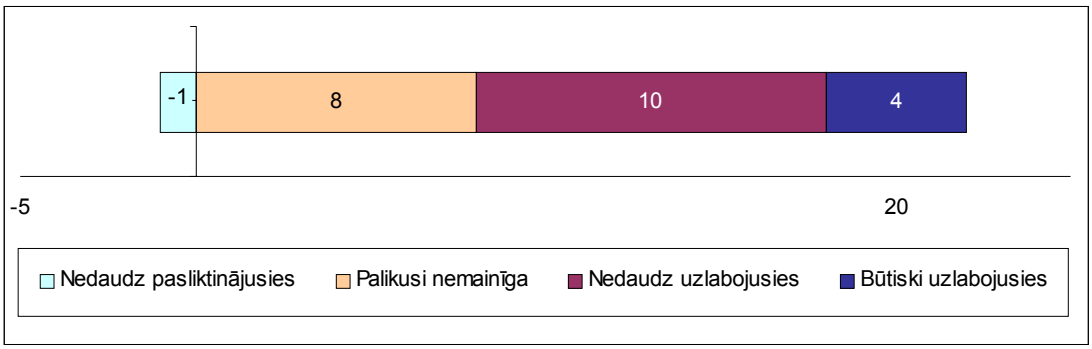

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Laba sagatavotība savā specialitātē ne vienmēr nozīmē arī labu piemērotību darba tirgum. Atsevišķām specialitātēm (ādas izstrādājumu dizaineriem, tekstilizstrādājumu dizaineriem u.c.) ir ļoti ierobežots darba tirgus, bez valsts pasūtījumiem konkrētajās sfērās. Tāpēc paliek izvēle uzsākt privāto biznesu (kļūt par pašnodarbinātu amatnieku vai mākslinieku) vai arī strādāt par skolotāju. Taču veiktās izmaiņas Izglītības likumā liedz daļai labi sagatavotu speciālistu strādāt par mūzikas un vizuālās mākslas skolotājiem vispārizglītojošās un profesionālajās izglītības iestādēs.

Arī iedzīvotāju zemā pirktspēja un darba devēju orientēšanās uz nekvalificētu, bet lētu darbaspēku vai arī uz ļoti kvalificētu darbaspēku (cilvēkiem ar augstāko izglītību), bieži vien radot neatbilstību starp veicamo darbu un tam nepieciešamo kvalifikācijas līmeni, sarežģī situāciju darba tirgū speciālistiem ar vidējo profesionālo izglītību. Tāpēc daudzi reģionālo (sevišķi Latgales) profesionālo vidusskolu skolotāji runā par darba tirgu mākslā un mūzikā kā gandrīz neeksistējošu: "Absolvents var tikai pielāgot savas prasmes un zināšanas reālajai situācijai, kas nereti ir pretrunā ar mācīto."

Vēl viens mīnuss, kas apgrūtina vidējo profesionālo izglītības iestāžu beidzēju iekļaušanos darba tirgū, ir sociālās pieredzes trūkums, arī personības nenobriedums, kas ir ļoti svarīgi faktori sevis pasniegšanā darba devējam vai sava biznesa uzsākšanai. Audzēkņus tas kopumā ļoti stimulē turpināt izglītoties.

Nedaudz atšķirīga situācija ir galvaspilsētas izglītības iestāžu absolventiem – viņu sagatavotība ir augstākā līmenī (pēc augstskolu pasniedzēju vērtējuma) un arī Rīgā ir plašākas darba iespējas, kas ļauj pieprasītāko izglītības programmu (vides dizaina, multimediju dizaina u.c.) speciālistiem uzsākt strādāt jau skolas laikā.

© BSZI, 2002

Augstskolu absolventa sagatavotība darba tirgum Latvijā

33 no 35 aptaujātajiem augstskolu pasniedzējiem uzskata, ka viņu augstskolu absolventi ir ļoti labi vai drīzāk labi sagatavoti darba tirgum Latvijā. Tikai 1 no viņiem vērtē savas augstskolas absolventu sagatavotību kritiski.

10.grafiks. Absolventa sagatavotība darba tirgum Latvijā (Absolūtais skaits)

Lūdzu, novērtējiet absolventa, kas pabeidzis Jūsu augstskolu, sagatavotību darba tirgum Latvijā.

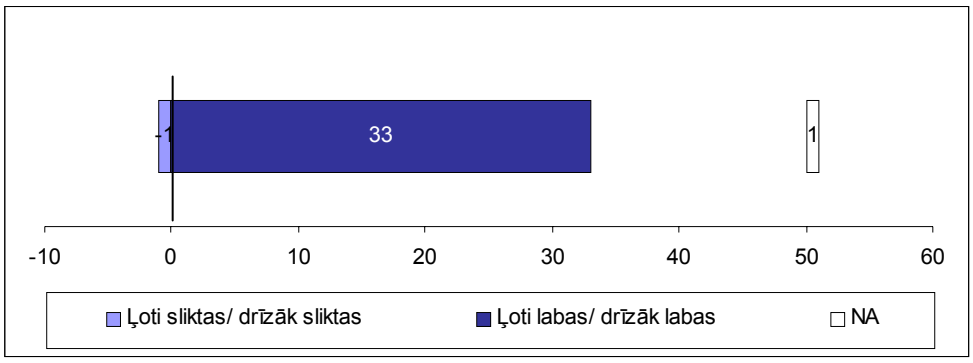

Visi respondenti, n=35
BSZI, 2002

Latvijas Kultūras akadēmijā var iegūt jaunu specialitāti, kas līdz šim Latvijā nebija iegūstama – Audiovizuālās kultūras vēsture un teorija. Šīs specialitātes ieguvēju sagatavotība darba tirgum tiek vērtēta atzinīgi, jo viņi ir sagatavoti "strādāt plašā diapazonā – kritikā, preses apskatos, muzejos, vēstniecībās, skolās."

Latvijas Mūzikas akadēmijas un Latvijas Mākslas akadēmijas pasniedzēji pārsvarā raksturo piedāvājumu (augstskolu absolventus) kā kvalitatīvu, sagatavotu labā līmenī, kad no vienas puses "tiek sniegta vispusīgi plaša mākslas izglītība jaunradē un zinātniskajā pētniecībā un, no otras puses, dziļas un detalizētas zināšanas, prasme tiešajā specialitātē". Cits raksturojums ir pašam darba tirgum un pieprasījumam kultūras jomā: neliels, nesakārtots un bieži neatbilstošs (atsevišķos gadījumos priekšroka tiek dota vāji sagatavotiem ārvalstu kadriem vai cilvēkiem bez piemērotas izglītības).

Kāda Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītāja raksturo likumu attiecībā uz pedagoģiskās izglītības nepieciešamību, lai strādātu par skolotāju, un tas esot apgrūtinošs un neatbilstošs specialitāšu specifikai kultūras jomās.

LMaA Grafikas nodaļas studentiem tiek pasniegta datorgrafika, grāmatu grafika un reklāmas grafika, kas nodrošina šīs specialitātes ieguvējiem labu un plaša diapazona sagatavotību darba tirgum. Līdzīga situācija ir ar Vizuālās komunikācijas nodaļas absolventiem, kas ir piemēroti strādāt ar digitālajām tehnoloģijām, izdevniecībās un reklāmas sfērā. Vienīgā būtiskā nepilnība ir prakses trūkums.

Savukārt Funkcionālā dizaina nodaļas absolventiem, līdzīgi kā daudziem citiem Latvijas Mākslas akadēmijas beidzējiem, tiek uzsvērta problēma ar formu, stilistikas (kas ir laba) apvienošanu ar tehnoloģiskajiem un konstruktīvajiem principiem. Un par vislabāk

sagatavotiem tiek uzskatīti tie jaunie speciālisti, kas "pārvar mākslas "taisīšanas" bumu, interesējas par tehnoloģijām, materiāliem un konstrukcijām – tie tad arī ir rūpnieciskā dizaina pārstāvji".

Arī Keramikas nodaļas absolventi tiekot sagatavoti labā līmenī un labprāt tiek pieņemti darbā nedaudzajās keramikas ražotnēs, kas vēl ir saglabājušās Latvijā. Taču šai specialitātei ir raksturīgs ļoti mazs darba vietu piedāvājums.

Arī stikla mākslas speciālistu sagatavotība ir raksturojama pozitīvi, taču pieprasījums darba tirgū – negatīvi, kā ļoti zems.

Modes dizaina absolventu sagatavotība tiek vērtēta pozitīvi, un, pēc pasniedzēju domām, tā būtu vēl labāka, ja būtu prakses iespējas.

Visai pozitīvs ir Metāla dizaina nodaļas absolventu sagatavotības raksturojums, kas atšķiras no citu specialitāšu raksturojuma ar praktisko iemaņu teicamu vērtējumu.

Kādam pasniedzējam scenogrāfa piemērotību darba tirgum ir grūti izvērtēt, jo scenogrāfs parasti strādā ciešā saistībā ar režisoru, no kura spējām lielā mērā ir atkarīga arī scenogrāfa profesionalitātes vērtējums.

Kāds pētījuma dalībnieks no Latvijas Mākslas akadēmijas uzsver individualitātes nozīmi, ka sagatavotība ir atkarīga no katra cilvēka paša iniciatīvas, uzņēmības un vēlēšanās mācīties.

Aptaujātie Latvijas Mūzikas akadēmijas katedru vadītāji raksturo absolventu zināšanu un iemaņu līmeni visai līdzīgi: "Akadēmija dod visu nepieciešamo, lai attīstītu katra spējas. Bet talantu dod Dievs, un ne visiem vienādi lielu." Arī cita nodaļas vadītāja domas lielā mērā sakrīt ar iepriekš citēto, ka Latvijas Mūzikas akadēmijā var iegūt ļoti labu izglītību, ka ir iespējas sevi pierādīt praksē – koncertos, festivālos, konkursos, meistarklasēs. Bet viss pārējais – sagatavotība, panākumi, laba darba iegūšana – ir atkarīgs no paša studenta gribas un darba spējām, zināmā mērā arī no talanta.

Galvenās problēmas vidējās profesionālajās kultūrizglītības iestādēs un augstskolās audzēkņu/ studentu sagatavošanā turpmākajām mācībām un darbam

Gandrīz visi pētījumā piedalījušies vidējo profesionālo vidusskolu skolotāji par galveno problēmu audzēkņu sagatavošanai turpmākajām mācībām vai darbam min nepietiekošo materiālo nodrošinājumu (telpu – fonotēkas un lasītavu - trūkums, jaunu instrumentu, mācību literatūras, kvalitatīvu mūzikas ierakstu, datoru un datorprogrammu, izejmateriālu un darba tehniskā aprīkojuma trūkums, nespēja organizēt koncertu, izrāžu u.c. kultūras pasākumu apmeklēšanas braucienus uz Rīgu). Pašvaldību finansētajām mākslas izglītības iestādēm situācija ir visai līdzīga – finansējums no pašvaldības konstanti sedz ēkas

uzturēšanas maksājumus, bet naudas līdzekļi materiāli tehniskajām vajadzībām ir ļoti mainīgi un grūti paredzami. Ir atsevišķi gadi, kad šādus līdzekļus vispār nepiešķir.

5 anketas aizpildījušie skolotāji uzskata, ka kvalificētu pedagogu trūkums arī ir iemesls, kāpēc audzēkņu sagatavotība ir zemāka nekā varētu būt. Taču jāpiebilst, ka šis faktors vistiešākā veidā korelē ar pirmo – nepietiekošu naudas līdzekļu – faktoru, kad mācību iestādes nevar atļauties uzaicināt un piesaistīt profesionāļus vai labi kvalificētus skolotājus. Visbiežāk tas attiecas uz svešvalodu, datorzinībām, arī ar specialitāti saistītiem priekšmetiem. Tāpat pedagogu trūkums neļauj izveidot pilnīgi jaunas izglītības programmas, kuru vajadzību diktē izmaiņas darba tirgus pieprasījumā (piemēram, izklaides mūzikā).

Daži skolotāji uzskata, ka mācības ir pārāk teorētiskas, citiem vārdiem, nav prakses iespēju. Mācību iestādēm trūkst sadarbības ar uzņēmumiem, kuros audzēkņi varētu gūt reālu pieredzi. Tas vienlaicīgi celtu jauniešu pašapziņu un paplašinātu viņu sociālo pieredzi – spēju sevi pasniegt, aizstāvēt savu viedokli u.c. Prakses trūkums lielā mērā sarežģī iekļaušanos darba tirgū, jo parasti tiek meklēti speciālisti ar darba stāžu vai pieredzi konkrētajā darbā.

© BSZI, 2002

11.grafiks. Galvenās problēmas skolēnu/ studentu sagatavošanā turpmākajām mācībām/ darbam (Absolūtais skaits)

Kādas Jūsu mācību iestādē ir galvenās problēmas skolēnu sagatavošanā turpmākajām mācībām/ darbam?
Kādas ir galvenās problēmas augstskolā speciālistu sagatavošanā darba tirgum?

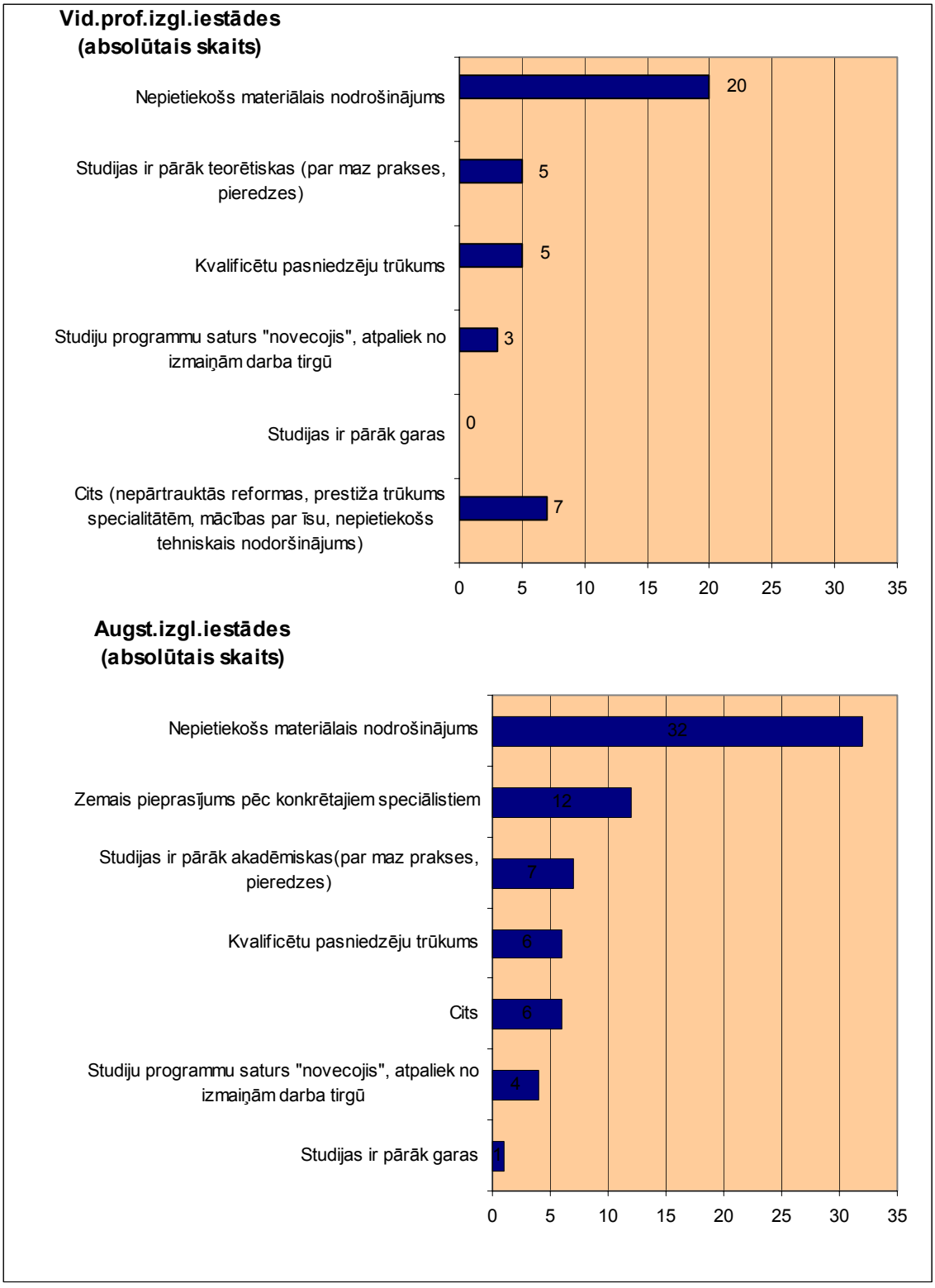

Vairāku atbilžu jautājums
Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Citas anketās minētās problēmas saistībā ar jauniešu sagatavošanu studijām un darbam:

- ✓ Studiju nepietiekošais ilgums – 4 gadu laikā apgūt vidusskolas priekšmetus un papildus specialitāti atbilstoši kvalifikācijas prasībām ir grūti. Vajadzētu papildināt

stundu skaitu specialitātē. (To min četrgadīgo vidējo profesionālo izglītības iestāžu skolotāji, arī Latvijas Kultūras koledžas pasniedzēji, kur studiju ilgums – 2.5 gadi). Arī piecgadīgo kultūrizglītības iestāžu skolotāji min "izvēles priekšmetu" (papildus instrumenta spēles), kolektīvās muzicēšanas iespēju nepieciešamību.

- ✓ Nemitīgās reformas mūzikas un mākslas izglītībā – gan programmās, gan mācību ilgumā.
- ✓ Atsevišķu specialitāšu popularitātes kritums, kas mazina jauniešu studētgribēšanu atsevišķās mācību programmās (piemēram, tekstilizstrādājumu dizainā).
- ✓ Mācību programmas ir pārāk novecojušas, nepieciešams piedāvāt modernākas izglītības programmas un priekšmetus.
- ✓ Darba tirgus nesakārtotība.

Kultūrizglītības augstskolu pasniedzēju uzskaitītās problēmas, kas sarežģī studentu kvalitatīvu sagatavošanu darbam vai tālākām studijām, ir ļoti līdzīgas iepriekš nosauktajām problēmām vidējās profesionālajās izglītības iestādēs. Tas norāda uz vienādo problēmu raksturu visā kultūrizglītības sektorā.

31 no 35 anketas aizpildījušajiem augstskolu katedru/ nodaļu vadītājiem par galveno problēmu augstskolās speciālistu sagatavošanā darba tirgum uzskata nepietiekošo materiālo nodrošinājumu.

Ievērojami mazāks skaits respondentu ir atzīmējuši citus atbilžu variantus: zemais pieprasījums pēc konkrētiem speciālistiem darba tirgū (12), kvalificētu pasniedzēju trūkums, studiju programmu saturs "novecojis" un atpaliek no izmaiņām darba tirgū (11), studiju pārāk akadēmiskais saturs (7).

Ļoti daudz komentāri pēc šī jautājuma attiecas uz paskaidrojumiem tieši par nepietiekošo finansējumu. Latvijas Kultūras akadēmijas Ekrāna un teātra mākslas katedras vadītājs raksta par kino izglītību kā vienu no visdārgākajām pasaulē un ka LKA nesaņem šo speciālo finansējumu no valsts. Galvenie šīs izglītības balsti ir LKA pasniedzēju un vadības entuziasms un studentu lielā vēlēšanās mācīties. Latvijas Mūzikas akadēmijas mūzikas pedagoģijas speciālistiem nav iespējas filmēt darba un prakses procesu skolā, pietrūkst izdales materiāli, instrumenti u.c.

Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītājs saista materiālo nodrošinājumu arī ar kvalificētu pasniedzēju problēmu, jo nepietiekošais finansējums nedod iespēju uzaicināt profesionālus, augsta līmeņa ārzemju pasniedzējus zemā atalgojuma dēļ. Un pašreizējais mācību spēks ir "novecojis", t.i., par maz gados jaunu pasniedzēju.

Nepietiekošā finansējuma rezultāts ir ne tikai talantīgu pasniedzēju un vieslektoru trūkums, bet arī datortehnikas, programmu, darbnīcu, to mūsdienīga aprīkojuma un

© BSZI, 2002

izejmateriālu deficīts augstskolā. Ar ļoti līdzīgām problēmām saskaras arī Latvijas Mūzikas akadēmija, kurai ir novecojuši mūzikas instrumenti un bibliotēkas fondi, joprojām nav modernas skaņu ierakstu studijas, kas būtiski uzlabotu studentu iespējas gatavoties konkursiem un festivāliem, minimālā līmenī tiek atbalstīta mūzikas zinātne, pētniecība, netiek koordinēta līdzīgu pētījumu veicēju darbība. Tādējādi naudas līdzekļu trūkums vistiešākajā veidā ietekmē izglītības kvalitāti, tās atbilstību dinamiskajām izmaiņām pasaulē kultūras sfērā.

Latvijas Mūzikas akadēmijas katedras vadītājs diezgan kritiski vērtē valsts institūciju – Kultūras Ministrijas, Valsts orķestra, Operas orķestra – "demonstratīvi nihilistisko attieksmi pret augstākās izglītības un diploma nepieciešamību simfoniskā orķestra diriģēšanas specialitātē".

Latvijas Mākslas akadēmijas nodaļas vadītāji runā arī par citiem trūkumiem- par prakses vietu trūkumu, par sadarbības trūkumu ar darba devējiem, par "kontaktstundu trūkumu" industriālā dizaina nodaļas studentiem, par neskaidro priekšstatu par valsts pasūtījumu, par pasniedzēju zemo atalgojumu (kas vistiešākā veidā pazemina mācību kvalitāti), par darba vietu trūkumu atsevišķās specialitātēs sakarā ar rūpnieciskās, tekstilražošanas u.c. ražošanas panīkumu valstī.

Iespējas kultūrizglītības iestādes absolventam atrast darbu savā specialitātē

Vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogi vērtē savu audzēkņu sagatavotību darba tirgum pozitīvāk nekā kultūrizglītības augstskolu pasniedzēji.

91% vidējo profesionālo izglītības iestāžu un 60% kultūrizglītības augstskolu nodaļu/ katedru vadītāji uzskata, ka iespējas atrast absolventam darbu savā specialitātē ir drīzāk labas vai ļoti labas. Negatīvi iespējas vērtē attiecīgi 9% vidējo profesionālo mācību iestāžu un 29% augstskolu pasniedzēji.

Absolventu telefonintervijas liecina, ka ir pieaudzis jauniešu skaits, kas gan pēc vidējo profesionālo, gan pēc augstskolu beigšanas turpina izglītoties. Līdz ar to ir samazinājies absolventu skaits, kas uzsāk darba gaitas. Savā specialitātē strādājošo absolventu skaits ir palicis nemainīgs vidējo profesionālo mācību iestāžu beidzēju vidū un pieaudzis augstskolu (precīzāk, Latvijas Mākslas akadēmijas) beidzēju vidū.

© BSZI, 2002

12.grafiks. Iespējas absolventam atrast darbu savā specialitātē (%)

Lūdzu, novērtējiet, kādas ir iespējas Jūsu mācību iestādes absolventam atrast darbu savā specialitātē Latvijā?

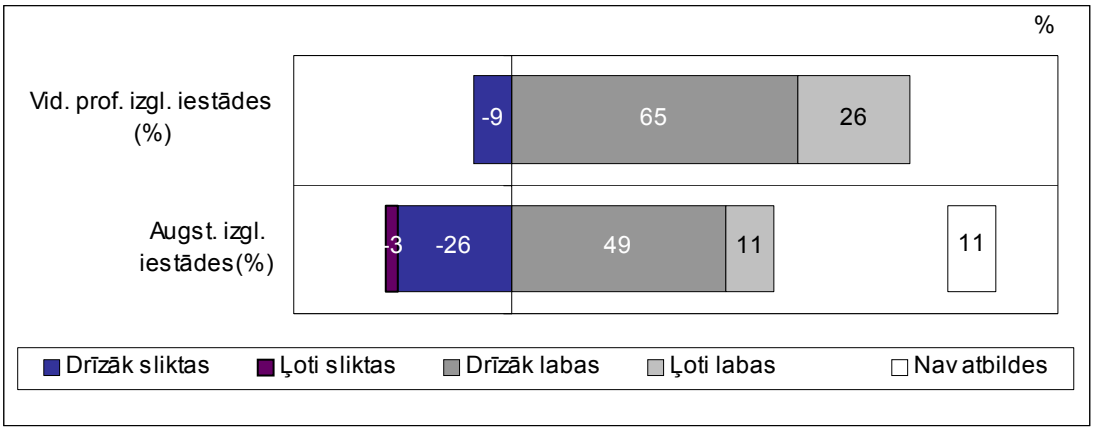

Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogi domā, ka labākajiem absolventiem atrast darbu nav grūtības. Par raksturīgākajām darba vietām mūzikas izglītības ieguvējiem tiek minētas Rīgā – Latvijas orķestris, Latvijas Radio koris, Latvijas Nacionālās operas koris u.c. profesionālie kori, arī pūtēju orķestris "Rīga", Liepājā – Jūras spēku orķestris, Liepājas simfoniskais orķestris u.c. Nedaudz savādāka un varbūt sarežģītāka situācija ir jauniešiem ar mākslas izglītību – sakarā ar ražošanas uzņēmumu ievērojamo samazināšanos audzēkņiem ir grūti atrast darbu specialitātē valsts sektorā. Bet, lai uzsāktu privātuzņēmējdarbību, ir nepieciešama milzīga uzņēmība un starta kapitāls. Modes dizaineriem ir iespējas strādāt par šuvēju privātajos salonos vai darbnīcās, keramiķiem – nedaudzajos keramikas uzņēmumos, kas ir Latvijā.

Labas iespējas atrast darbu , pēc skolotāju domām, ir vides dizaineriem un interjeristiem sakarā ar būvniecības nozares attīstību un reklāmas dizaineriem – ar komunikācijas sfēras attīstību.

Tāpat kā iespējamā darba vieta tiek minēts pedagoga darbs mūzikas un mākslas skolās, taču mazais atalgojums un bieži vien mācību iestādes atrašanās perifērijā padara šo profesiju nepievilcīgu.

Latgales reģiona mācību iestādes skolotājs runā arī par savu audzēkņu migrēšanu uz Rīgu un Rīgas rajonu, kur darba iespējas paveras plašākas.

Vairāki pedagogi paredz, ka pieprasījums pēc vidējo profesionālo izglītības iestāžu absolventiem turpinās samazināties, jo pieaug prasība pēc kvalificētiem speciālistiem ar augstāko izglītību.

Kāds respondents uzskata, ka māksla būtībā ir nekomerciāla un tā tas ir visur – gan pasaulē, gan Latvijā. Neskatoties uz to, jaunieši vēlas atrast labi apmaksātus darbus.

Augstskolu pasniedzēju komentāri uz šo jautājumu rāda, ka atsevišķas specialitātes ir ļoti pieprasītas darba tirgū, kamēr citas - mazāk pieprasītas sakarā ar valsts iestāžu likvidēšanu vai ražošanas samazināšanu, kā arī ar iedzīvotāju zemo pirktspēju, kas pirmām kārtām atspoguļojas uz kultūras pasākumu apmeklēšanu un mākslas darbu iegādāšanos. Pašlaik labi apmaksātu darbu ir iespējams atrast reklāmas sfērā un datorgrafikas jomā.

Latvijas Mākslas akadēmijas tekstilrūpniecības nodaļas absolventiem darba tirgus savā specialitātē ir samazinājies līdz ar "Rīgas auduma", "Rīgas manufaktūras" slēgšanu. Arī modes dizaina speciālistiem pieprasījums ir zems sakarā ar vieglās rūpniecības stagnāciju valstī un vēl ar neizveidojošos atziņu, ka visefektīvāk uzņēmuma vēlamo imidžu jeb tēlu var izveidot tieši mākslinieks. Līdzīgi ir keramikas speciālistiem, kuriem iespējas atrast darbu specialitātē ir ļoti sliktas sakarā ar keramikas ražotņu ievērojamu samazināšanos un abu porcelāna rūpnīcu slēgšanu Latvijā.

Kāds nodaļas vadītājs raksturo darba tirgus situāciju rūpnieciskajā dizainā neviennozīmīgi: rūpnieciskais dizaineris ir izteikti "deficīta speciālists Latvijā, samērā labas iespējas atrast darbu ir mēbeļu rūpniecībā, transporta līdzekļu pārbūves rūpniecībā, iepakojumu dizainā u.c. Kā veicinošs faktors ir spēja jau studiju laikā specializēties konkrētā virzienā un veidot iestrādes no mācību un jaunrades darbiem. Taču lielākā daļa šīs specialitātes absolventi apzināti nesaistās ar ražošanas sfēru, uzskatot to par mazāk radošu, un priekšroku dod gadījuma rakstura darbam un brīvmākslinieka statusam. Rezultātā valstī ir grūti atrast labu industriālo dizaina speciālistu konkrētā nozarē, bet vispārīgi orientētu dizaina speciālistu" ir pārprodukcija.

Arī tēlniecības speciālistiem ir grūtības ar darba atrašanu specialitātē, jo tas ir "radošs, brīvs", bez nopietniem valsts pasūtījumiem. Šāds viedoklis ir vairākiem ekspertiem. Taču tas nesakrīt ar kāda cita katedras vadītāja domām, kas vērtē gleznotāju, tēlnieku, grafiķu un vizuālās komunikācijas speciālistu darba iespējas kā ļoti labas, keramikas un mākslas vēstures speciālistu iespējas – kā drīzāk labas, bet dizaineru – kā ļoti sliktas sakarā ar rūpnieciskās ražošanas panīkumu valstī.

Stikla mākslinieku stāvoklis valstī tiek raksturots kā drīzāk labs, tāpēc ka neeksistē nopietns valsts pieprasījuma pēc šiem speciālistiem, stikla mākslinieki atrodas "nulles stāvoklī", proti, viņiem ir jāpaļaujas tikai uz saviem spēkiem, tāpēc šie mākslinieki bieži orientējas uz privāto biznesu un uzņemas pašiniciatīvu, meklējot savu vietu darba tirgū.

Metāla dizaina absolventi skaitliski ir nedaudz un, pēc kāda pasniedzēja domām, viņi spēj veiksmīgi iekļauties darba tirgū interjera un dizaina (apgaismojuma, mēbeļu u.c.) projektēšanas un izpilddarbos.

© BSZI, 2002

Mākslas zinātnieku iespējas atrast darbu specialitātē tiek vērtētas "ar piesardzīgu optimismu kā drīzāk labas sakarā ar mākslas dzīves pakāpenisku, kaut lēnu veidošanos Latvijā – izstāžu, galeriju skaita pieaugumu, publikāciju pieaugumu u.c. "

Pozitīvi tiek vērtētas grafikas nodaļas absolventu darba iespējas, tas attiecas uz gan Rīgā, gan Latgales filiālē beigušajiem šīs nodaļas speciālistiem. Arī vizuālās komunikācijas speciālisti ir labi piemēroti un sagatavoti darba tirgum, jo ir apguvuši plaša spektra zināšanas– "digitālajās tehnoloģijās, reklāmu un izdevniecības darbu jomā".

Komentāros uz šo jautājumu pavīd kopīga atziņa, ka mākslinieku sagatavotību darba tirgum paaugstina zināšanu loka paplašināšana - datora programmu apgūšana un pielietošana savā darbā, citu mākslas priekšmetu (mākslas un kultūras vēstures apgūšana, glezniecība, zīmēšana, dažādu metožu un tehniku) apgūšana, pedagoģiskās izglītības iegūšana u.c.

Latvijas Mūzikas akadēmijas stīgu instrumentu katedras absolventiem, līdzīgi kā daudziem citiem mūziķiem, iespējas strādāt savā specialitātē galvenokārt ir divējādas – strādāt simfoniskajā orķestrī, kamerorķestrī u.c. vai par skolotāju.

Arī mūzikas kompozīcijas speciālistiem tiek vērtētas darba iespējas Latvijā (ar nelieliem izņēmumiem) kā drīzāk sliktas. Iespēja strādāt par skolotāju ir pārāk nepievilcīga zemā atalgojuma dēļ, kamēr būt radošam brīvmāksliniekam ir nedroši "nenoteiktā darba pieprasījuma un apšaubāmo apmaksas kritēriju dēļ".

Tik pat sarežģīts stāvoklis darba tirgū ir pianistiem. Taču kāds Latvijas Mūzikas akadēmijas katedras vadītājs izsakās optimistiski, ka klasiskā mūzika atdzimst koncertzālēs, pieņemšanās u.c. saviesīgos pasākumos, un tas dod iespēju jauniem mūziķiem uzstāties publiskos pasākumos.

Diriģenti var atrast darbu savā specialitātē, taču neapmierinošs ir darba apmaksas līmenis.

Daudzi mūziķi un mākslinieki strādā par pedagogiem, taču šī joma nav pievilcīga – likums par pedagoģiskās izglītības nepieciešamību, strādājot pamatskolās un vidusskolās, ir apgrūtinošs, tāpat reģionu neattīstība, arī "šokējoši zemais atalgojums" veicina nevēlēšanos doties uz reģionālajām skolām. Kāds cits pasniedzējs piebilst, ka Latvijā par mūzikas skolotājiem un bērnu koru diriģentiem pārsvarā strādā sievietes, vīrieši nestrādā skolotāju profesijā zemā atalgojuma dēļ.

Latvijas Kultūras akadēmijas absolventu iespējas atrast darbu savā specialitātē tiek vērtētas kā labas, ja "samierinās ar krietni ierobežotām karjeras iespējām, zemu atalgojumu un administrēšanas neatrisinātām problēmām".

Audiovizuālās kultūras vēstures un teorijas speciālistiem iespējas atrast darbu savā specialitātē tiek vērtētas kā labas, bet kinorežisoriem – "salīdzinoši daudz mazākas, ar

© BSZI, 2002

tendenci samazināties, jo Latvija nav kino lielvalsts". TV operatoru pieprasījums valstī pēdējos gados ir nemainīgs – televīzijās joprojām ir operatoru trūkums. Aktieru pieprasījums valstī pastāvēs vienmēr, ar piebildi, ka talantīgākie aktieri būs vienmēr pieprasīti, kamēr citiem jāsamierinās ar darbu provinces teātros vai arī ar citu darba iespēju meklēšanu.

Iespējas absolventam atrast darbu savā specialitātē salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem

Nedaudz vairāk par 1/3 anketēto vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu skolotāju uzskata, ka absolventu iespējas atrast darbu savā specialitātē nav izmainījušās salīdzinājumā ar laiku pirms 4 gadiem. Otra lielākā grupa – nepilna 1/3 skolotāju uzskata, ka iespējas uzsākt strādāt savā specialitātē ir samazinājušās. Parasti tas tiek pamatots ar pedagoga izglītības programmas slēgšanu vairākās vidējās profesionālās mācību iestādēs, kas audzēkņiem liedz papildus iegūt mūzikas skolas vai skolotāja kvalifikāciju.

Gandrīz puse augstskolu pasniedzēju vērtē savu audzēkņu iespējas atrast darbu specialitātē kā nedaudz vai būtiski uzlabojušos salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem. Otrs izplatītākais viedoklis ir, ka iespējas saglabājušās nemainīgas.

13.grafiks. Iespējas absolventam atrast darbu savā specialitātē salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem (%)

Ja salīdzina ar laiku pirms četriem gadiem, kā ir mainījušās iespējas absolventam atrast darbu iegūtajā specialitātē Latvijā?

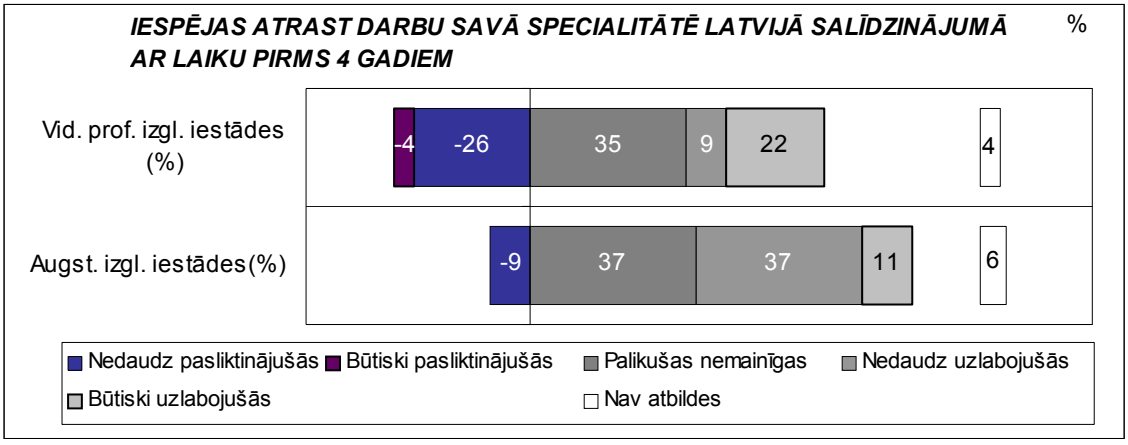

Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Galvenie iemesli, kāpēc kultūrizglītības iestāžu absolventi neizvēlas strādāt savā specialitātē

Vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogi uzskata, ka galvenais iemesls, kāpēc jaunieši neuzsāk strādāt savā specialitātē, ir izglītošanās turpināšana savā specialitātē vai arī papildus specialitātes apgūšana savu spēju un iemaņu paplašināšanai. Otrs svarīgākais iemesls, kas attur no darba uzsākšanas savā specialitātē, ir pārāk zemais atalgojums. Tā kā

viena no reālākajām iespējām strādāt savā specialitātē uzreiz pēc vidējās profesionālās mācību iestādes beigšanas ir pedagoga darbs, tad daudzus absolventus līdzās atalgojumam attur arī šo brīvo darba vietu atrašanās vieta, kas parasti ir Latvijas reģionālajās skolās un tālu prom no lielajām pilsētām.

Augstskolu pasniedzēji min ļoti līdzīgus iemeslus: visbiežāk viņi uzskata, ka augstskolu absolventi neizvēlas strādāt savā specialitātē pārāk zemā atalgojuma dēļ. Tāpēc varam uzskatīt, ka tas ir galvenais iemesls visā kultūras sektorā, kāpēc dažādu līmeņu speciālisti atsakās strādāt savā apgūtajā profesijā. Otrs iemesls ir brīvo darba vietu atrašanās vieta, reģions, kas parasti tiek minēts saistībā ar iespēju strādāt ārpus Rīgas vispārējās izglītojošās un vidējās profesionālās izglītības iestādēs par skolotāju. Trešais biežāk minētais iemesls ir grūtības atrast darbu savā specialitātē. Ierobežotas karjeras iespējas un pārāk liela konkurence tiek minēti ievērojami retāk.

© BSZI, 2002

14.grafiks. Galvenie iemesli, kāpēc respondenti neizvēlas strādāt savā specialitātē (Absolūtais skaits)

Kāpēc absolventi bieži vien neizvēlas strādāt savā specialitātē?

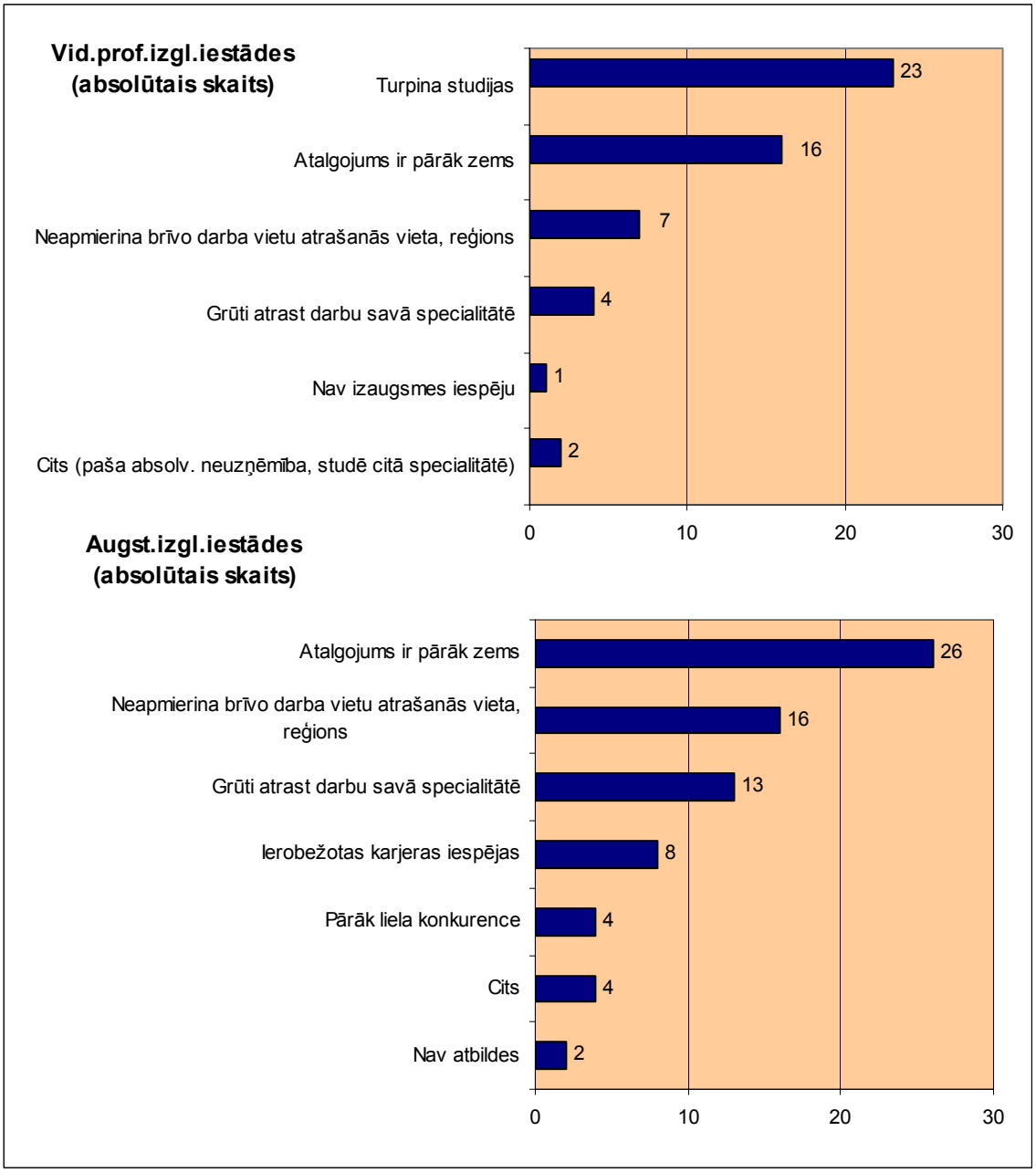

Vairāku atbilžu jautājums
Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Eksperti komentāros par šo jautājumu izsaka atziņu, ka kultūras institūcijas algu ziņā ir nekonkurētspējīgas. Arī pedagoga darbs skolās ir slikti apmaksāts, un tāpēc skolotājs tiek spiests uzņemties vairāk par vienu slodzi apmierinoša atalgojuma saņemšanai, kas rada pārslogotību un zināmu mācību kvalitātes kritumu.

Problēmas ar kvalitatīva mācībspēka iztrūkumu vispārējās vidējās un vidējās profesionālās mācību iestādēs un līdz ar to kultūrizglītības iestāžu absolventu piesaistīšana strādāt savā sfērā tiktu daļēji uzlabota, ja nebūtu pieņemts likums par pedagoģiskās izglītības nepieciešamību darbam vidējās un vidējās profesionālās mācību iestādēs.

Atsevišķām specialitātēm eksperti raksturo ārkārtīgi mazo darba tirgu ražošanas panīkuma, iedzīvotāju zemā dzīves līmeņa u.c. ekonomisko faktoru dēļ (piemēram, tekstilrūpniecības speciālistam, pianistam un citiem mūziķiem, modes dizaineram u.c.), un šādā situācijā speciālisti ir spiesti pielāgoties darba devēju prasībām un vajadzībām. Arī tradīciju trūkums ekonomikā saistībā ar mākslinieku pakalpojumu izmantošanu, tāpat kā ierobežotie ekonomiskie resursi uzņēmējiem bieži vien liek izvēlēties līgumdarba attiecības ar māksliniekiem, kā arī apmaksāt tikai par jaunrades priekšlikumu daļu, nevēloties apmaksāt izpētes darba daļu. Vēl viena problēma ir neuzticēšanās jaunā vietējā speciālista spējām un radošai domāšanai un idejām, bet gan ārzemju šablonu un izstrādāto modeļu kopēšana un atdarināšana ražošanas procesā, kas salētina izmaksas, taču ietekmē arī saražotās preces kvalitāti.

Turpinot analizēt ekonomisko faktoru ietekmi uz kultūras jomu, tiek minētas vairākas lietas, kas mazina mākslinieku un mūziķu nodarbinātību:

- tirgus pārpludinātība ar zemas kvalitātes mākslas darbiem (keramikas izstrādājumiem u.c),
- brīvo darba vietu koncentrēšanās Rīgā un lielākajās pilsētās, kā rezultātā rajonu pilsētās un laukos nav skolotāju un kultūras dzīves organizētāju.

Tāpat komentāros par iemesliem, kāpēc kultūrizglītību iestāžu absolventi nestrādā savā specialitātē, tiek minēta personības neatbilstība šai radošai sfērai – "darba spēju trūkums", "uzņēmības un rakstura trūkumi".

Atsevišķi aptaujātie eksperti uz šo jautājumu atbild ar apgalvojumu, ka konkrēto augstskolu un vidējo profesionālo izglītības iestāžu absolventi strādā savā specialitātē. Pārsvarā tas tiek attiecināts uz speciālistiem tajās jomās, kuras ir vērtētas kā pieprasītākās darba tirgus prasībām - vizuālās komunikācijas nodaļas absolventi, datorgrafiķi u.c. augstskolu beidzēji, vides dizaina un interjera vidējo profesionālo izglītības iestāžu speciālisti.

Pieprasījuma un piedāvājuma attiecības kultūras sfērā

Gan augstskolu, gan vidējo profesionālo izglītības iestāžu eksperti visvairāk piekrīt sekojošiem izteikumiem – "speciālisti tiek pietiekoši sagatavoti, taču sakarā ar darbu citās sfērās pieprasījums pēc speciālistiem kultūras jomā netiek apmierināts" un "sagatavoto speciālistu skaits atbilst brīvo darba vietu skaitam darba tirgū".

Augstskolu eksperti visai bieži piekrīt arī izteikumam "sagatavoto speciālistu ir vairāk nekā brīvo darba vietu".

Komentāri uz šo jautājumu ir dažādi, tāpat kā dažādu speciālistu atšķirīgā situācija darba tirgū: piemēram, keramiķiem strādāt saistībā ar savu specialitāti lielākoties nozīmē strādāt par skolotājiem, kamēr datorgrafiķiem un māksliniekiem, kas strādā poligrāfijā,

© BSZI, 2002

neraugoties uz lielajiem konkursiem uz vakancēm, atrast labi apmaksātu darbu šajā tik strauji attīstošajā jomā nav grūtības, arī papildus veikt radošu darbu un vienlaicīgi būt brīvmāksliniekam.

Daudz tiek runāts par kultūras lomu sabiedrībā, par tās neadekvāto novērtēšanu, taču izmaiņas sabiedrībā notiek lēnām, pakāpeniski, arī garīgo vērtību un mākslas atdzimšana. "Materiālā nodrošinātība ir aktuālāka par garīgajām vērtībām, sakarā ar to darbs citās sfērās ir reāli labāk atalgots nekā mūziķu darbs. Mainot darba samaksas proporcijas, mainīsies arī attieksme pret garīgām vērtībām sabiedrībā."

Atsevišķi eksperti uzsver, ka nav skaidra valsts pasūtījuma kultūras jomā. Bet nodokļu politika valstī nav labvēlīga uzņēmumiem iesaistīt savā darbā augsti kvalificētus pašmāju speciālistus (piemēram, modes dizainerus).

Vairāki kultūrizglītības augstskolu nodaļu vadītāji uzsver mācību institūciju sadarbības trūkumu ar ražotājiem, sevišķi rūpniecības nozarē, kuri, kā jau iepriekš tika minēts, nelabprāt vēlas izmantot jaunos speciālistus – māksliniekus. Līdzīgas problēmas ir arī vidējām profesionālām izglītības iestādēm: par maz ir nodibināti sakari ar uzņēmumiem, kultūras institūcijām, kur audzēkņi varētu iziet praksi, bet vēlāk – arī uzsākt strādāt. Labs piemērs ir Latvijas Kultūras koledža, kas šajā darbības virzienā ir sasniegusi zināmus rezultātus.

Kāds cits eksperts domā, ka labi speciālisti konkrētās jomās vienmēr trūks, kamēr plaša mēroga speciālistu būs vairāk nekā brīvo darba vietu.

Starp komentāriem ir arī tāda atziņa, ka "katrs izglītots jaunietis ir garantija tautas inteliģencei nākotnē".

© BSZI, 2002

15.grafiks. Pieprasījuma un piedāvājuma attiecības mākslas/ mūzikas sfērā (Absolūtais skaits)

Kuriem no izteikumiem Jūs piekrītat?

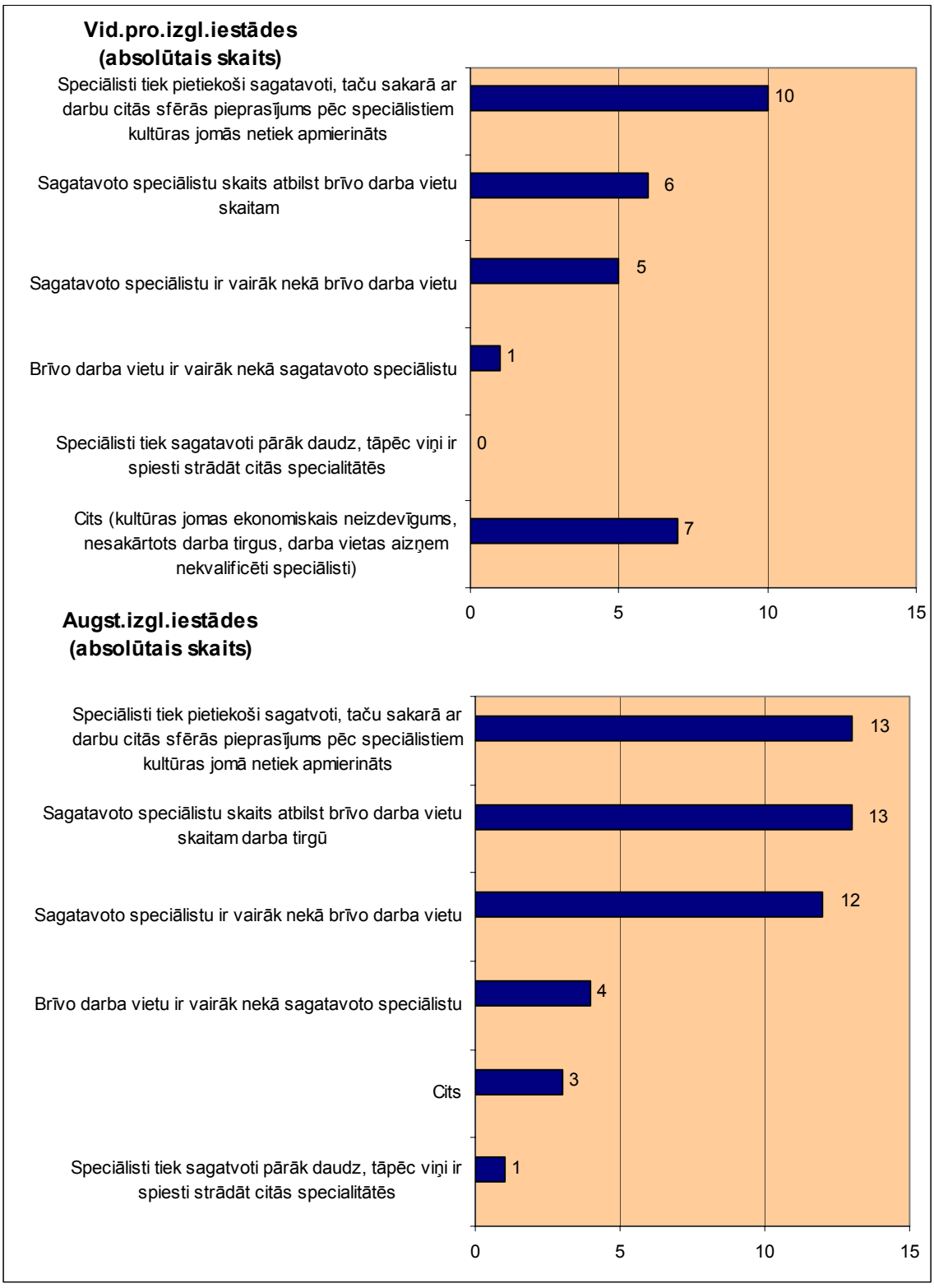

Vairāku atbilžu jautājums
Visi respondenti, n(vid.prof.)=23, n(augstsk.)=35
BSZI, 2002

Izmaiņas darba tirgus pieprasījumā pēc vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventiem salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem

Vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu pedagogu anketās bija iekļauts jautājums, kā, viņuprāt, ir izmainījies pieprasījums darba tirgū pēc speciālistiem ar vidējo profesionālo izglītību salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem. Rezultāti liecina, ka domas dalās. Un tas ir galvenokārt tāpēc, ka atsevišķām specialitātēm ir ļoti atšķirīgs pieprasījums darba tirgū. Piemēram, multimediju dizaineri ir minēti kā labi pieprasīti speciālisti, kamēr koncertējoši pianisti, kora diriģenti, keramiķi ar vidējo speciālo izglītību – kā maz pieprasīti.

Pedagogu vidū tomēr dominē viedoklis, ka pieprasījums ir pieaudzis. Nedaudz mazāks skaits skolotāju domā, ka tas ir palicis nemainīgs.

16.grafiks. Pieprasījums pēc speciālistiem ar vidējo profesionālo kultūrizglītību darba tirgū salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem (Absolūtais skaits)

Ja salīdzina ar laiku pirms četriem gadiem, kā ir mainījies pieprasījums darba tirgū pēc speciālistiem, kādi tiek sagatavoti Jūsu mācību iestādē?

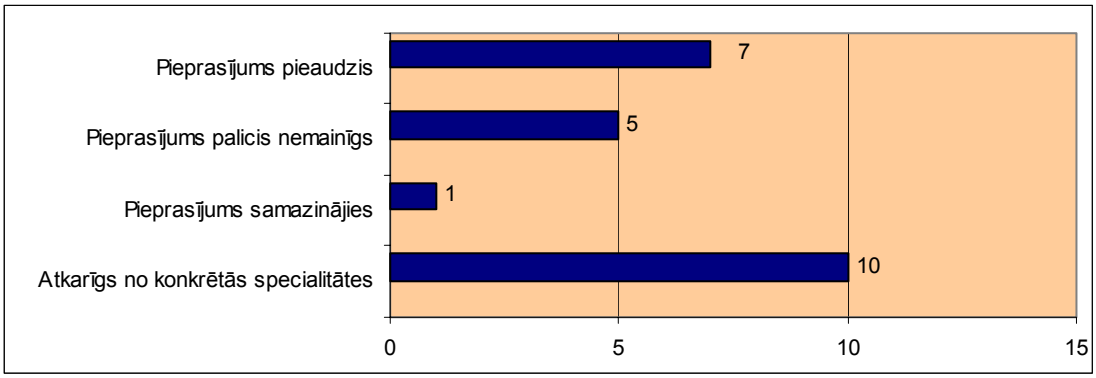

Visi respondenti, n=23
BSZI, 2002

Komentāri par šo jautājumu ir dažādi, taču atbildēs ir pamanāmas atsevišķas sakarības.

Ja mācību iestādei ir izveidojusies sadarbība ar uzņēmumiem, firmām u.c. potenciālajiem darba devējiem, tad vērtējums ir pozitīvāks.

Parasti pozitīvāks vērtējums ir arī prestižu kultūrizglītības iestāžu pedagogiem, kurās koncentrējas talantīgākie audzēkņi.

Skolotāji no skolām, kurās ir likvidētas programmas pedagoga kvalifikācijas iegūšanai, atturas no pozitīva vērtējuma, jo uzsver pieprasījuma pieaugumu speciālistiem ar augstāko izglītību, ko stimulējušas izmaiņas Izglītības likumā. Tāpēc viņi vērtē pieprasījumu pēc speciālistiem ar vidējo profesionālo izglītību kā tādu pašu vai samazinājušos.

Augstskolu nodaļu/ katedru vadītāju un vidējo profesionālo izglītības iestāžu pedagogu izteiktie ieteikumi

Ekspertu ieteikumus var iedalīt vairākās grupās.

- ✓ Ieteikumi, kas skar globālas valsts politikas maiņu attiecībā uz kultūru, centieniem celt tās prestižu un nozīmīgumu sabiedrībā caur konkrētu mākslinieku un mūziķu prestiža veidošanu. Un pirmām kārtām tas ir izdarāms ar atbilstoša atalgojuma garantēšanu, strādājot gan kā māksliniekam/ mūziķim, gan kā skolotājam (skolotāja gadījumā vajadzētu apmaksāt arī sagatavošanās procesa stundas, kas tiek patērētas mājās savā brīvajā laikā, sagatavojoties mācību stundām).

Valsts politikā ietilptu arī veicināt vietējo ražošanu un aizsargāt Latvijas uzņēmējus, kas tādējādi sekmētu mākslinieku iesaistīšanos šajā sektorā.

- ✓ Ieteikumi attiecībā uz Izglītības likuma punktu, kas nosaka pedagoģiskās izglītības nepieciešamību skolotāja darbam vidējās un vidējās profesionālās izglītības iestādēs. Daudzi eksperti iesaka izmainīt šīs prasības, ņemot vērā kultūrizglītības specifiku. Šajā sakarā ir jāmin Latvijas Mākslas akadēmijas iecere izveidot mākslas pedagoģijas programmu, kas jau ir izstrādāts projekts un ko ir nepieciešams realizēt praksē. Tāpat jāmin arī Latvijas Mūzikas akadēmijas pasākumus šīs problēmas risināšanā, kad tiek dota iespēja iegūt pedagoģisko kvalifikāciju. Jāatjauno iespēja iegūt pedagoga kvalifikāciju vidējās profesionālās kultūrizglītības iestādēs, kurās šī programma tika slēgta.
- ✓ Ieteikumi, kas attiecas uz materiāli tehniskās bāzes uzlabošanu mācību institūcijās, kas celtu arī studiju kvalitāti. Šiem ieteikumiem atbilst arī konkrēti ierosinājumi:
  - rast speciālu finansējumu Latvijas Kultūras akadēmijas kino un TV specialitāšu programmām sakarā ar šīs izglītības īpašajām, dārgajām izmaksām;
  - "vairāk jaunu datoru un citas tehnikas"; "vairāk naudas darbnīcu aprīkojuma nodrošināšanai, materiālu (krāsu, papīra u.c.) iegādei";
  - "regulāri apmaksāti mācību braucieni uz ārzemēm nevis dažiem no kursa, bet gan 1/3 daļai studentu pieredzes un iedvesmas stimulēšanai vai kvalificētu, dažādu valstu vieslektoru lekcijas";
  - celt pasniedzēju algas, kas ir kritiskas;
  - "..veikt mācību procesa materiāli – tehnisko nodrošinājumu, kura pamatā jābūt valsts, pašvaldību un darba devēju līdzekļiem".
- ✓ Ieteikumi, kas attiecas uz studentu un mācību finansēšanu: nedrīkst pilnībā pāriet uz maksas kultūrizglītību augstākajās izglītības iestādēs, noteikti ir jābūt iespējai talantīgākajiem, kā arī mazāk nodrošinātiem studentiem (sevišķi dzīvojošiem reģionos) studēt bez maksas.
- ✓ Ieteikumi, kas attiecas uz pašu studentu iniciatīvu un studiju saturu:
  - vidējo profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventiem turpināt izglītoties;

- visu izglītības līmeņu absolventiem būt atvērtiem jaunām zināšanām, iespējām, būt mērķtiecīgiem, mobiliem, vairāk pašpārliecinātiem par savām zināšanām un spējām, uzdrīkstēties;
- pilnveidot un papildināt mācību programmas vidējās profesionālās izglītības iestādēs ar "modernākiem" mācību priekšmetiem, lai "orientētos mūsdienīgu materiālu un jauno tehnoloģiju pielietojumā".
- savlaicīgi izvēlēties savu specializāciju un saistīties ar uzņēmumu, kas strādā šajā sfērā, vai arī gatavoties brīvmākslinieka statusam un veidot "radošo darbnīcu jaunrades darbam", veidot iestrādes turpmākajiem darbiem u.tml.;
- savlaicīgi izšķirties par kādu savas specialitātes virzienu – par orķestrantu, skolotāju vai kameransambļa mākslinieku. Jo ātrāk notiek specializācija, jo vieglāk iekļauties darbā";
- "izstrādāt konkrētu dizaina nozaru profesijas standartu, kas saskaņots ar darba devēju asociāciju u.c. valsts institūcijām";
- pamatojoties uz profesiju standartā vajadzīgām prasmēm un zināšanām, pārstrādāt studentu apmācības programmas (piemēram, funkcionālā dizaina nodaļā – padziļināti studēt nozares tehnoloģiskās iespējas, konstruktīvos priekšlikumus un jaunākos materiālus)";
- vairāk mācību programmā pievērst uzmanību svešvalodu apgūšanai, datorzinībām.

✓ Ieteikumi, kas attiecas sadarbības modeļu izstrādi starp mācību iestādi un potenciālajiem darba devējiem, "rūpniecības uzņēmumiem un firmām, kopīgi veidot atbilstošas prakses iespējas", "lai neatpaliktu no izmaiņām darba tirgū, lai students varētu izvēlēties piemērotāko darba piedāvājumu un darba devējs– atbilstošāko pretendentu". Vairākkārtīgi eksperti uzsver reālas pieredzes nepieciešamību, kas veicinātu sadarbību ar citiem speciālistiem, sevis "pasniegšanu" jeb prezentēšanu. Šo uzdevumu būtu jāveic valstij un izglītības iestāžu vadībai kopīgi.

✓ Ieteikumi sadarbības veidošanai starp kultūrizglītības iestādēm ne tikai valsts iekšienē, bet arī ārpus tās ar citām izglītības iestādēm, kas ir nepieciešams kvalitātes celšanai konkrētajā mācību iestādē. Šāda pieredze ir attīstīta visām kultūrizglītības augstskolām. Latvijas Mākslas akadēmijas eksperts min vēl tālejošākus plānus "tuvākajos gados atvērt LMA filiāles ārvalstīs, lai attīstītu un pilnveidotu studējošo saskarsmi un iekļaušanos ārzemju darba tirgos un starptautiskajā mākslas pasaulē. Jau uzsākts darbs pie LMA prakses bāzes un filiāles izveides Itālijā (Florencē)".

✓ Ieteikumi, kas attiecas uz kultūrizglītības iestāžu vadības informēšanu par darba tirgus izpēti.

3. Telefonaptaujas galvenie rezultāti

Sociālais statuss

Salīdzinot 2002.gadā veiktās aptaujas rezultātus ar 1998.gada situāciju, ir novērojama tendence biežāk turpināt studijas un mazāk – uzsākt strādāt. Šāda izvēle ir raksturīga gan tiem respondentiem, kuri ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību, gan augstskolu absolventiem. Piemēram, 1998.gadā tikai 7% no respondentiem ar augstāko izglītību visu laiku veltīja studijām, bet 2002.gadā tādu jau ir 19%. Augstskolu absolventu vidū ir nedaudz samazinājies jauniešu skaits, kas strādā un studē un kas tikai strādā (attiecīgi par 10% un par 7%). Grupā ar vidējo profesionālo izglītību par 10% ir pieaudzis jauniešu skaits, kuri tikai studē.

1.att. Sociālais statuss (%)

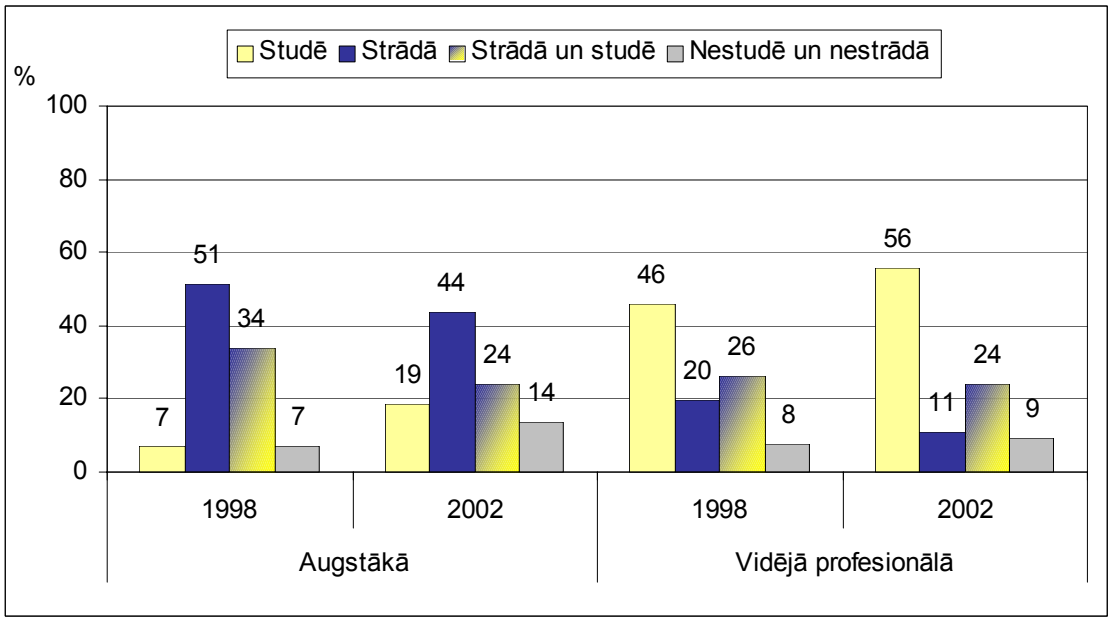

Bāze: visi respondenti (augstākā izglītība: n=108, vidējā profesionālā: n =180)

Nodarbinātība

Kā jau bija minēts, kultūrizglītības iestāžu absolventu nodarbinātības līmenis ir nedaudz samazinājies, taču nodarbināto vidū ir vairāk tādu, kas strādā savā specialitātē. Nodarbināti ir 68% no respondentiem ar augstāko izglītību un 35% no tiem, kas ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību. Viņu vidū, ar apgūto specialitāti darbs ir saistīts attiecīgi 79% un 76% respondentu.

© BSZI, 2002

2.att. Nodarbinātība savā specialitātē (%)

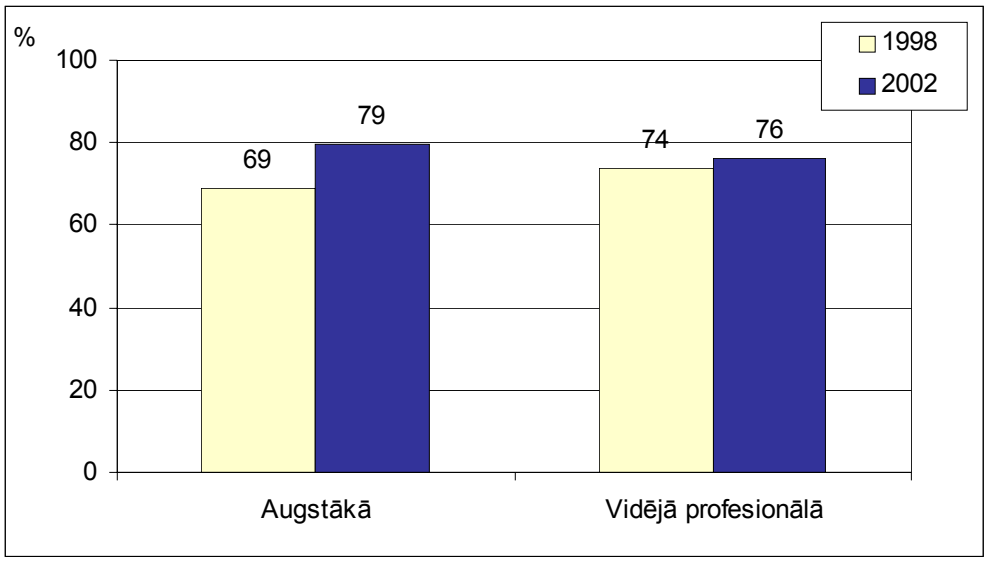

Bāze: respondenti, kas strādā (augstākā izglītība: n=73, vidējā profesionālā: n =63)

Meklējot darbu, kultūrizglītības iestāžu absolventi bieži izmanto draugu un paziņu palīdzību (tādā veidā ir atraduši pašreizējo darbu 38% strādājošo respondentu), kā arī paši atsaucās uz darba sludinājumiem, piedalās konkursos (35%). Salīdzinot ar 1998.gada aptaujas datiem, absolventu pašiniciatīva darba meklējumos ir augusi. Ir samazinājies tādu gadījumu skaits, kad darbs ir atrasts ar pedagogu palīdzību (1998.g. – 27%, 2002.g. – 17%). Vēl 10% ir atraduši darbu ar vecāku, radinieku palīdzību, bet 8% amatu ir piedāvājuši paši darba devēji. Darba meklēšanas veidi respondentiem ar augstāko un vidējo profesionālo izglītību būtiski neatšķiras.

3. att. Darba meklēšanas veidi (%)

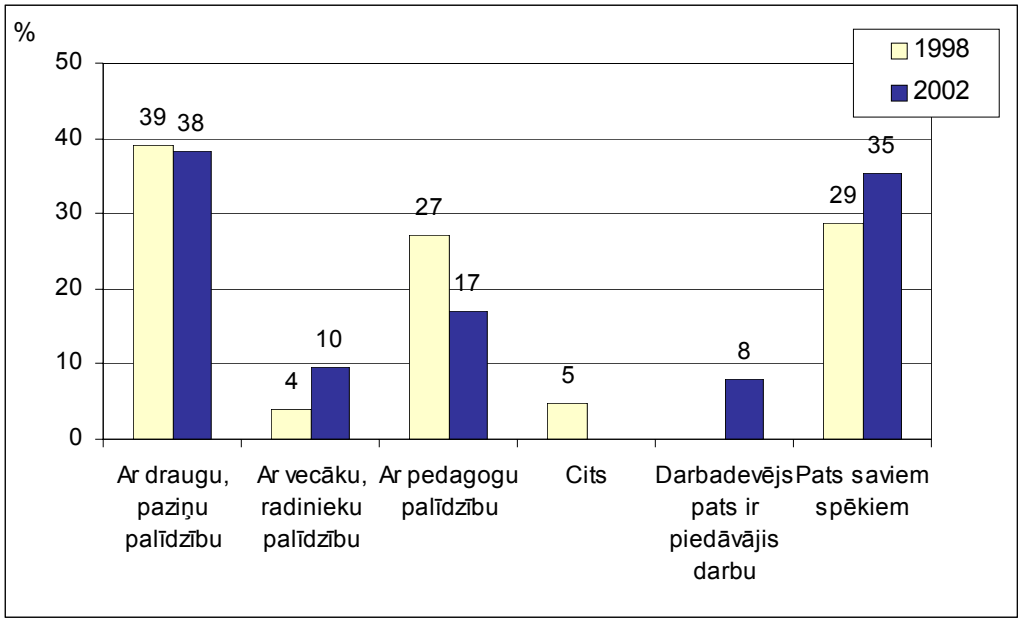

Bāze: respondenti, kas strādā (augstākā izglītība: n=73, vidējā profesionālā: n =63)

Lielākā daļa respondentu ar augstāko izglītību (79%) strādāja jau mācoties, turklāt, salīdzinājumā ar 1998.gadu, šis rādītājs ir pieaudzis par 12%. Tūlīt pēc augstskolas beigšanas darbu ir atraduši 10% aptaujāto, bet 11% pavadījuši darba meklējumos vairākus mēnešus. Respondentu grupā ar vidējo profesionālo izglītību situācija ir atšķirīga. Studiju laikā jau strādāja 43% un 41% ir atraduši darbu tūlīt pēc absolvēšanas.

4. att. Laiks, kurā tika atrasts darbs (%)

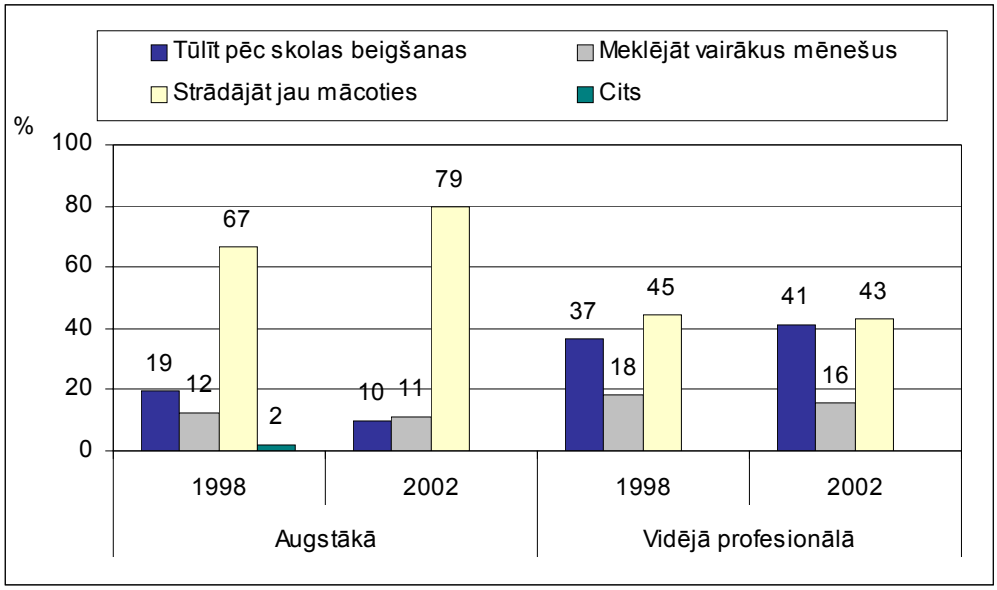

Bāze: respondenti, kas strādā (augstākā izglītība: n=73, vidējā profesionālā: n =63)

Aptuveni puse (53%) respondentu ar augstāko izglītību ir nodarbināti privātajā sektorā, 27% - valsts sektorā, 15% strādā kā brīvmākslinieki un 4% ir nodarbināti nevalstiskajās organizācijās. Šo nodarbinātības valsts sektorā samazināšanos varētu skaidrot ar telefonaptaujas izlases īpatnību, kad intervēti tika tikai Latvijas Mākslas akadēmijas absolventi. Un kā no kultūrizglītības augstskolu pasniedzēju anketām izriet, tad darba vietas valsts sektorā mākslas sfērā ir ļoti maz, ievērojami mazāk nekā mūzikas sfērā.

Grupā ar vidējo profesionālo izglītību nodarbināto sadalījums pa sektoriem saglabājas 1998.gada līmenī. Valsts sektorā strādā 60%, privātajā – 29% un 6% ir pašnodarbinātie.

© BSZI, 2002

5.att. Nodarbinātības sektors (%)

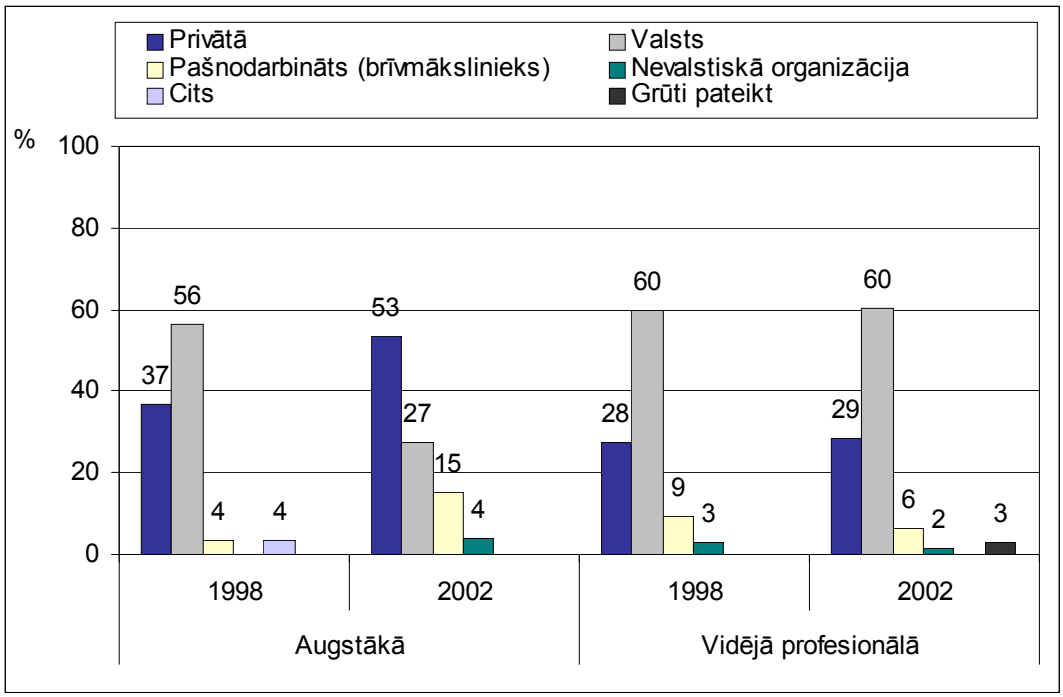

Bāze: respondenti, kas strādā (augstākā izglītība: n=73, vidējā profesionālā: n =63)

Apmierinātība ar darbu

Vairākums strādājošo absolventu, neatkarīgi no izglītības līmeņa, pauž apmierinātību ar savu darbu, t.sk. 19% no visiem nodarbinātajiem ir ļoti apmierināti un 60% - apmierināti. Tomēr 17% ar darbu nav apmierināti. Grupās ar augstāko un vidējo profesionālo izglītību situācija ir līdzīga. Salīdzinot ar 1998.gada datiem, rādītāji nav būtiski mainījušies.

Aptaujas dalībnieki, kurus pašreizējais darbs neapmierina, visbiežāk to skaidro ar nepietiekamo atalgojumu (57%) un karjeras iespēju trūkumu (21%), taču savu lomu spēlē arī nepietiekošas radošās pašrealizācijas iespējas, t.sk. tas, ka darbs nav apgūtajā specialitātē (14%), nav iespēju pielietot zināšanas (11%), neapmierinošs tehniskais aprīkojums (11%).

Studiju turpināšana

Saskaņā ar aptaujas datiem, 80% vidēji profesionālo kultūrizglītības iestāžu absolventu un 43% augstskolu absolventu turpina studijas. Gandrīz visi (94%) pilnveido savas zināšanas kultūrizglītības skolā apgūtajā specialitātē. Grupā ar vidēji profesionālo izglītību studējošo īpatsvars četru gadu laikā ir pieaudzis par 8%, bet grupā ar augstāko izglītību gandrīz nav mainījies. Taču jāatzīmē, ka augstskolu absolventi tagad retāk apvieno studijas ar darbu.

© BSZI, 2002

6. att. Studiju saistība ar kultūrizglītības iestādē iegūto specialitāti (%)

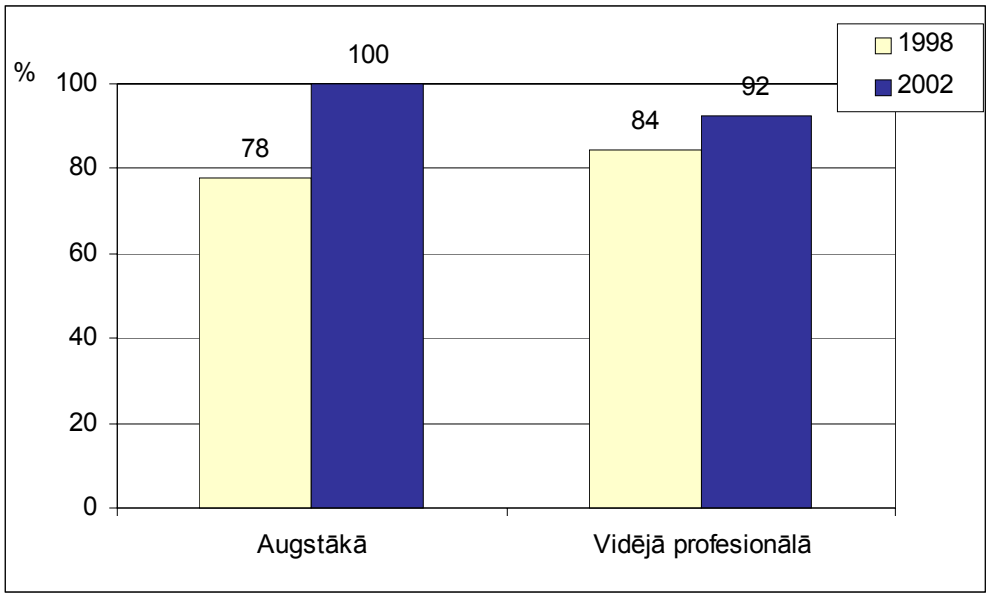

Bāze: respondenti, kas studē (augstākā izglītība: n=46, vidējā profesionālā: n =143)

Materiālais stāvoklis

Nedaudz vairāk nekā puse respondentu (54%) ir teikuši, ka viņu ienākumi ir pietiekami ikdienas vajadzībām, bet lielākus pirkumus atļauties nevar. Ceturtajai daļai (26%) aptaujāto materiālais stāvoklis ir uz iztikas līmeņa robežas vai pat zem tās, bet 20% var atļauties arī lielākus pirkumus un iekrāt naudu. Salīdzinot ar 1998.gada datiem, absolventu ar vidējo profesionālo izglītību materiālais stāvoklis ir nedaudz uzlabojies. Viņu vidū ir pieaudzis to cilvēku skaits, kam līdzekļu pietiek arī lielākiem pirkumiem, samazinoties trūcīgāko respondentu daļai.

7. att. Materiālā stāvokļa raksturojums (%)

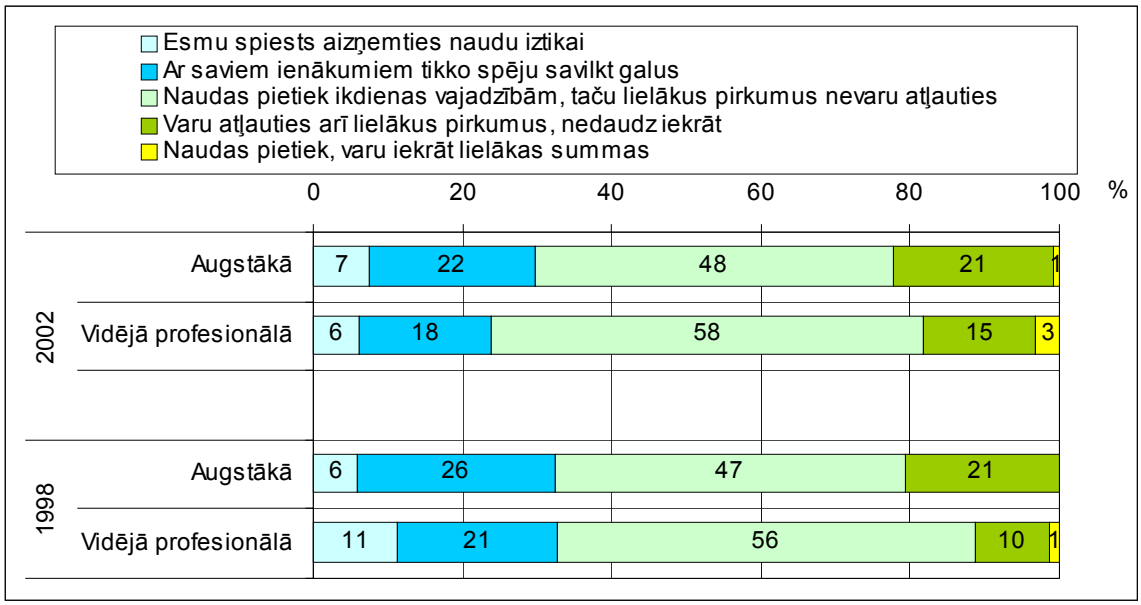

Bāze: visi respondenti (augstākā izglītība: n=108, vidējā profesionālā: n =180)

Mācības, darbs un pieredzes gūšana ārzemēs

2002. gadā pētāmo problēmu loks tika papildināts ar jautājumiem par studijām, darbu un cita veida pieredzes gūšanu ārzemēs saistībā ar kultūrizglītību. Aptaujas dati liecina, ka trešā daļa (33%) absolventu ir piedalījušies konkursos, izstādēs un citos pasākumos un tādējādi guvuši pieredzi ārpus Latvijas. Augstskolu absolventi to ir darījuši nedaudz biežāk (37%) kā tie, kas ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību (31%). Studijas un darbs ārzemēs tiek praktizēti retāk (studējuši 7% un strādājuši 1% respondentu).

8.att. Iegūtā pieredze ārzemēs (%)

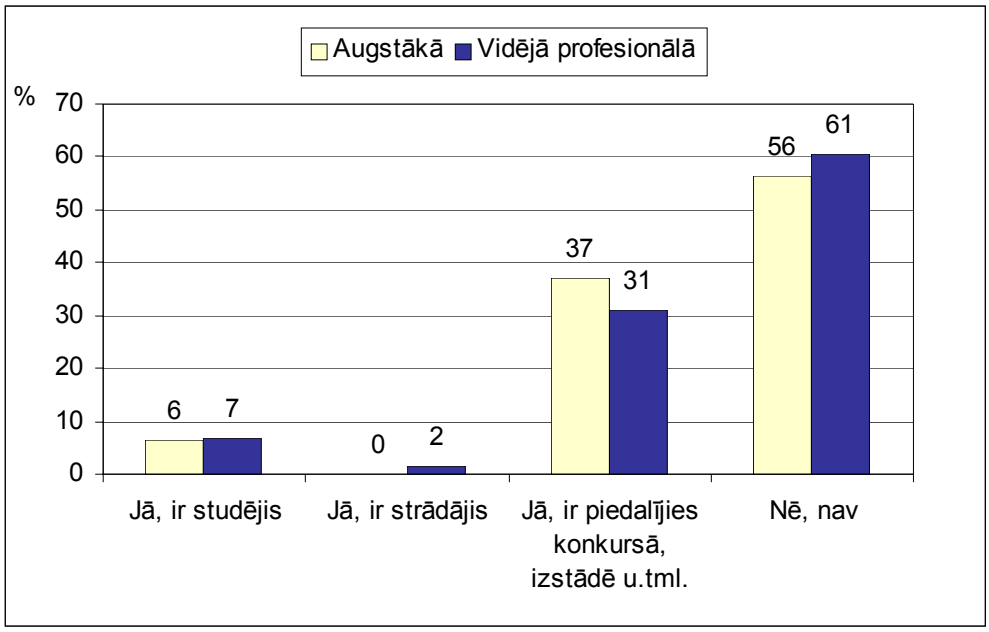

Bāze: visi respondenti (augstākā izglītība: n=108, vidējā profesionālā: n =180)

Vairāk nekā puse aptaujāto ar vidējo profesionālo izglītību (55%) un 39% no augstskolu absolventu ir pauduši gatavību nākotnē gūt dažāda veida pieredzi ārzemēs. Galvenokārt ar to tiek domāta studiju turpināšana (grupā ar vidējo profesionālo izglītību – 37%, ar augstāko – 21%). Nodomus strādāt ārpus Latvijas nedaudz biežāk pauž tie, kas ir ieguvuši augstāko izglītību (attiecīgi 16% un 12%).

© BSZI, 2002

9.att. Nodomi gūt pieredzi ārzemēs (%)

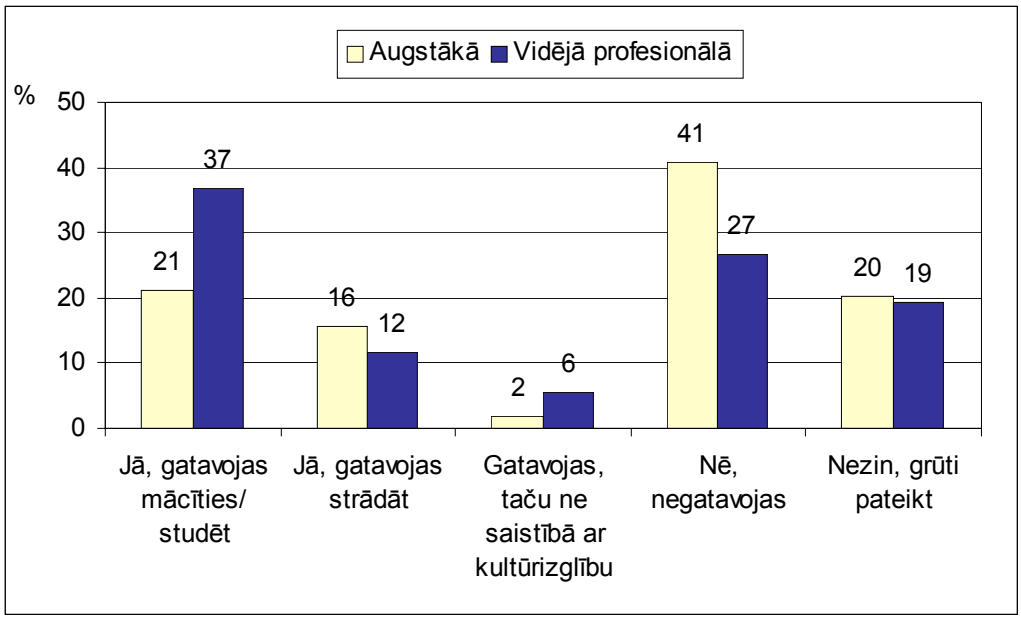

Bāze: visi respondenti (augstākā izglītība: n=108, vidējā profesionālā: n =180)

Analīze pēc iegūtās specialitātes

Aptaujā ir piedalījušies kultūrizglītības iestāžu absolventi, kuri ir apguvuši šādas specialitātes (iekavās dots respondentu skaits):

- Mākslas teorija un vēsture (n=13)
- Diriģēšana (n=27)
- Vokālā mūzika (n=11)
- Instrumentālā mūzika (n=87)
- Vizuāli plastiskā māksla (n=73)
- Lietišķā māksla (n=73)
- Horeogrāfija un deja (n=6)
- Pedagoģija (n=5)

Turpinājumā ir aplūkotas studiju programmu absolventu situācija darba tirgū, kuru pārstāvju skaits pētījuma izlasē ir pietiekami liels.

Instrumentālā mūzika

Visi instrumentālās mūzikas speciālisti, kas ir piedalījušies aptaujā, ir personas ar vidējo profesionālo izglītību (Latvijas Mūzikas akadēmijas absolventi aptaujā nav piedalījušies). Vairākums turpina studijas, t.sk. katrs trešais apvieno tās ar darbu. Aptuveni puse respondentu strādāja jau mācību gados. Lielākā daļa nodarbināto mūziķu instrumentālistu strādā savā specialitātē. Darbs tika atrasts galvenokārt ar draugu un paziņu

palīdzību (40%), kā arī saviem spēkiem (27%) un ar pedagogu palīdzību (23%). Divas trešdaļas ir nodarbināti valsts sektorā. Apmierinātības ar darbu līmenis ir līdzīgs kā citu specialitāšu pārstāvjiem: neapmierinātību izraisa galvenokārt zems atalgojums. 38% aptaujāto ir piedalījušies konkursos ārzemēs, bet studējuši un strādājuši ārpus Latvijas tikai daži. Studēt ārzemēs plāno 39%, strādāt – krietni mazāk (8%).

Vizuāli plastiskā māksla

Vairākums respondentu, kuri ir apguvuši vizuāli plastiskās mākslas specialitātes, ir personas ar augstāko izglītību. Tādēļ studējošo skaits šajā grupā ir mazāks kā kopējā izlasē (45%). Vēl jāuzsver, ka vizuāli plastiskās mākslas grupā ir diezgan daudz cilvēku, kas šobrīd nestrādā un nestudē, bet ir bezdarbnieki vai arī bērnu kopšanas atvaļinājumā. Tāpat, šo profesiju pārstāvju ienākumi ir nedaudz zemāki nekā citās grupās.

No strādājošajiem gandrīz puse ir nodarbināti privātajā sektorā, trešā daļa – valsts sektorā un 15% ir brīvmākslinieki. Darba meklēšanas veidi ir līdzīgi kā citās grupās, bet runājot par laiku, kurā tika atrasts darbs, vizuāli plastiskās mākslas specialitāšu absolventi retāk atrod darbu uzreiz pēc skolas beigšanas (10%) un biežāk pavada darba meklējumos vairākus mēnešus (23%).

19% respondentu ir studējuši ārzemēs (tas ir vairāk nekā citu specialitāšu grupās, taču drīzāk tas ir izskaidrojams ar to, ka augstskolas studentiem šī iespēja ir pieejama plašāk nekā mākslas vidusskolu audzēkņiem) un 33% ir piedalījušies izstādēs vai citos pasākumos ārpus Latvijas. 26% gatavojas studēt un 18% plāno strādāt ārvalstīs nākotnē.

Lietišķā māksla

Lietišķās mākslas speciālistu grupā respondentu skaits ar augstāko un vidējo profesionālo izglītību ir aptuveni līdzīgs. 70% aptaujāto šobrīd turpina studijas un 51% strādā. Šīs grupas situāciju darba tirgū visspilgtāk raksturo tas, kas 76% ir nodarbināti privātajā sektorā, kas ir ievērojami vairāk nekā citu kultūras speciālistu vidū. Ar darbu apmierināto un neapmierināto skaits ir līdzīgs kā citās grupās, taču neapmierinātības iemesli atšķiras: retāk tiek minēts zems atalgojums (tikai 25%) un biežāk – darba tehniskais aprīkojums. Turklāt materiālā stāvokļa novērtējums šajā grupā ir nedaudz pozitīvāks nekā visā izlasē kopumā.

Studijas un darbs ārvalstīs lietišķās mākslas studentu vidū pagaidām ir izplatīti nedaudz mazāk nekā citās kultūrizglītības specialitātēs, bet nodomi to darīt nākotnē šajā respondentu grupā tika izteikti tikpat bieži kā kopējā izlasē.

Diriģēšana

Visi diriģenti, kas ir piedalījušies aptaujā, ir ar vidējo profesionālo izglītību (sakarā ar to, ka Latvijas Mūzikas akadēmijas absolventi nav piedalījušies aptaujā). Gandrīz visi turpina studijas, daži tās apvieno ar darbu. Pārējie rezultāti ir līdzīgi citu specialitāšu pārstāvju teiktajam.

Pārējo specialitāšu pārstāvju skaits pētījuma izlasē bija pārāk mazs, lai izdarītu statistiski nozīmīgus secinājumus par viņu pieredzi un viedokļiem.

© BSZI, 2002